
DET FINLÄNDSKA NATOSTÖDET 2013 – 2014,
FLUKTUATIONER I LJUSET AV UKRAINAKRISEN

Skribent: Albert Weckman

Handledare: Kimmo Grönlund

Plats: Åbo Akademi

Tid: Våren 2019

Innehållsförteckning

Abstrakt	.....
1. Bakgrund.....	1
1.2 Atlantpakten eller North Atlantic Treaty Organization.....	2
1.3 Syfte och frågeställning	3
2. Teori och tidigare forskning.....	5
2.1 En övergripande teoretisk diskussion.....	6
2.2 Ålderns effekt på svarsresultat	12
2.3 Frågeställningens effekt på svarsresultat.....	13
2.4 Folkopinionens rationalitet.....	15
2.5 Medborgares åsikter i utrikespolitiska frågor.....	18
2.6 Konklusion.....	19
2.7 Teoretisk tillvägagångsmodell	21
3. Tidigare forskning.....	24
3.1 Den Europeiska Natoopinionen	24
3.2 Natoopinionen i Tyskland, Italien och Frankrike 1954 – 1990	25
3.3 Natoopinionen i europeiska länder efter kalla kriget.....	29
3.4 Den europeiska synen på Nato under 2010-talet.....	34
4. Opinionen i Sverige	36
4.2 Den svenska Natoopinionen.....	38
5. Finland och Nato	44
5.1 De finländska förutsättningarna för ett Natomedlemskap	44
5.2 Den finländska försvarspolitikens förhållningssätt till den ryska viljan.....	46
5.3 Ukrainakrisen	48
5.4 Ett finländskt Natomedlemskap enligt riksdagspartierna	49
5.5 Den Finländska Nato-opinionen, en helhetsbild	54
5.6 Militär neutralitet eller ej, de finländska attityderna	55
6. Metod och data.....	57
6.1 Data.....	57
6.1.1 Revidering av variabler	58
6.1.2 Bearbetning av beroende variabler	62
6.2.1 Metod och analysmodell	64
6.2.2 Analysmodellens nackdelar.....	67
7. Analysresultat och diskussion	69
7.1 Analysresultat	69
8. Sammanfattande diskussion	76
Källförteckning	81

ÅBO AKADEMI – FAKULTETEN FÖR SAMHÄLLSVETENSKAPER OCH EKONOMI	
Ämne: Statskunskap	
Författare: Albert Weckman	
Avhandlingens titel: Det finländska Natostödet, fluktuationer i ljuset av Ukrainakrisen	
Handledare: Kimmo Grönlund	
<p>Abstrakt:</p> <p>Finländska medborgare har under en längre tid varit rätt kritiskt inställda till tanken att Finland skulle ansluta sig till Nato. I landet finns det en lång tradition av militär neutralitet. Under kulmen av Ukrainakrisen 2013 – 2014 såg emellertid stödet för Nato en anmärkningsvärd ökning. Är det så att de medborgerliga attityderna är lättföränderliga när det handlar om frågor som berör militär säkerhet? Finns det ett samband mellan Ukrainakrisen och en ökning i stödet för ett medlemskap i alliansen?</p> <p>Denna undersökning analyserar det ökade stödet för Nato i Finland före och efter Rysslands annektering av Krimhalvön. Resultaten tolkas i ljuset av tidigare teorier som berör folkopinion och tidigare undersökningar som genomförts i ett flertal europeiska länder. Opinionen i Sverige ges mycket utrymme, eftersom diskussionen kring militär alliering i Sverige är mycket lik den i Finland.</p> <p>Analysen bygger på surveydata taget ur Planeringskommissionen för försvarsinformation (PFI). Utöver opinionsfluktuationerna mellan 2013 och 2014, undersöks vissa förklarande variabelers effekt på stödet för Nato. Dessa variabler är kön, utbildning, ålder och partitillhörighet. Analysens utfallsvariabel är stödet för Nato. Forskaren ämnar också kontrollera för om opinionen överlag är sammanhängande i olika säkerhetspolitiska frågor. Analysmetoderna är således binomial logistisk regressionsanalys och medelvärdesanalys.</p> <p>Skillnaden i stödet för Nato mellan år 2013 och 2014 uppvisar ett starkt signifikant samband. Med tanke på det inflytande som den ryska utrikespolitiken tidigare haft på Finlands utrikespolitiska positioneringar, är de ryska aggressionerna i Ukraina högst troligen den största bidragande faktorn till det utökade stödet för Nato. Bland de andra förklarande variabelerna identifieras några statistiska samband. Resultaten påvisar bland annat att högt utbildade personer mer sannolikt är för ett medlemskap i Nato än lågt utbildade. Personer som röstar på Samlingspartiet är tydligast för ett medlemskap, medan Svenska folkpartiets väljare är för ett medlemskap år 2013 men inte därpåföljande år. Varken kön eller ålder finner förklaringskraft till ett Natostöd. I analysen finner man dock små skillnader i hur män och kvinnor positionerar sig i frågan. Detsamma gäller för olika åldersgrupper. Trots det är dessa samband inte signifikanta. Genom att jämföra opinionsutvecklingen i två enkätfrågor som berör militär alliering, tyder resultaten på att den finländska opinionen är sammanhängande i dylika frågor.</p> <p>Resultaten samt skribentens slutsatser bidrar till forskningsområdet folkopinion genom att både bekräfta och falsifiera opinionstrender som identifierats i tidigare forskning. Resultaten tydliggör ytterligare för den effekt som större säkerhetspolitiska händelser har på folkopinionen.</p>	
Nyckelord: Nato, folkopinion, Finland, logistisk regression, medelvärdesanalys, Ukrainakrisen	
Datum: 14.5.2019	Sidoantal: 87
Abstraktet godkänt som mognadsprov:	

1. Bakgrund

Under min korta tid i universitetsvärlden har jag ofta råkat snubbla in på studieområdet folkopinion. Inledningsvis var jag säker på att alliansbeteende, närmare bestämt försvarsallianser, var det ämne vars teoribildning skulle genomsyra mina studier. Den bestämda tanken var därmed att militär maktpolitik skulle stå i centrum av denna avhandling. Mognadsprocessen ledde dock åt ett annat håll.

Fascinationen för folkopinion gjorde sitt starka intryck under arbetet med min kandidatavhandling. I den genomfördes en kvalitativ studie av den finländska folkopinionen beträffande ett eventuellt Natomedlemskap. Finland och Nato var och är ett väldigt omdiskuterat ämne i vårt land. För landets politiker är ett medlemskap i försvarsalliansen ett tema där de politiska diskussionerna kan beskrivas med ordet "återhållsamhet". I och med avhandlingens kvalitativa natur förde resultatet enbart med sig ett övergripande perspektiv av opinionsläget och de bakomliggande orsakerna. Analysen gav emellertid en god helhetsbild av opinionsläget och möjliga förklarande faktorer. Många frågor förblev dock obesvarade på grund av det stora antalet variabler som uteblev från analysen. Hur sambanden ser ut på individnivå var kanske det största frågetecknet som kvarstod. Ett intresse väcktes och således ett tema till denna avhandling.

Av alla europeiska länder har Finland den längsta gränsen med Ryssland. Ryssland är en stat vars politik under hela det föregående seklet har med olika verkningsgrad influerat den säkerhetspolitiska diskussionen i såväl Europa som Finland. Idag har säkerhetsbalansen igen sviktat i takt med stora militära övningar i både öst och väst. En allt frispråkigare president i USA betonar större satsningar på försvaret från Natos europeiska medlemsländer, samtidigt som Ryssland motsätter sig tanken att ytterligare länder ansluter sig till Atlantpakten.

Varför just Nato försatts i avhandlingens rampljus är på grund av de delade åsikter som diskussionen kring ett eventuellt medlemskap fört med sig. Diskursen är inte bara aktuell i Finland, utan också i vårt västra grannland Sverige, där ämnet klyver både den politiska eliten samt medborgarna i flera olika åsiktsgrupper. Bortsett från själva opinionsbildningen är alliansen i sig ett intressant studieobjekt. Utöver att vara en långlivad militär entitet har denna organisation väldigt stora politiska institutioner. Institutionernas storlek försätter Nato i en särklass jämfört med liknande entiteter före och efter det 20:e seklet. Nato är med andra ord unikt i och med dess politiska institutioner och geografiska vidsträckhet (Weitsman, 2004, p. 17).

Det är få förunnat att inom samhällsvetenskaper ha möjlighet att analysera ett ämne som är såpass aktuellt. Det är ett privilegium att kunna göra en analys av den finländska befolkningens åsikter i en tid då diskussionen är ständigt återkommande. Även om Natoopinionen diskuteras regelbundet i Finland, riktas det enligt mig relativt lite uppmärksamhet på varför opinionen beter sig som den gör. Opinionsmätningar har också fått en central roll inför nationella val. Finländska nationella val präglas ofta av återkommande opinionsmätningar, vare sig det är frågan om kommunal- eller riksdagsval. Också inför det finska riksdagsvalet 2019 presenterade en mängd mediehus och forskningsinstitut sina mätningar rätt så frekvent ända fram till valnatten (YLE, 2019). Även om antalet opinionsmätningar är stort, fattas det enligt mig omfattande gränsöverskridande teorier inom området.

Innan avhandlingens syfte och frågeställningar presenteras mer ingående, görs en kort genomgång av Natos historia. Tanken är att ge läsaren insikt i de faktorer som banade väg för grundandet av alliansen. Delkapitlet redogör för hur organisationen har utvecklats över tid samt varför det funnits incitament till en utökning av medlemmar. Skribenten vill understryka att syftet med följande delkapitel inte är att göra en djupgående analys av den komplexa historia som berör Nato. Skribenten presenterar enbart en komprimerad version av ett flertal mångfacetterade händelser. I delkapitlet återberättas händelser som anses relevanta för avhandlingens tematik. Diskussionen kring historikutvecklingens specifika drag överläts åt historiker.

1.2 Atlantpakten eller North Atlantic Treaty Organization

I april 1949 undertecknade tolv stater ett militärt alliansfördrag i Washington D.C. Italien, Luxemburg, Norge, Portugal, Danmark, Island, Nederländerna, Frankrike, Storbritannien och Förenta staterna skrev under och ratificerade fördraget. Två förödande världskrig hade skapat ett militärt vacuum i Europa. Med syftet att råda bot på detta vacuum bestämde sig vederbörande länder, under bland annat artikel fem i fördraget, att skapa en allians som under hot ska samlas under ett kollektivt försvar¹. Produkten av avtalet var *North Atlantic Treaty Organization*, eller NATO (Ismay, 1955).

---

¹ Artikel 5 i "North Atlantic Treaty" fastslår att en attack mot en medlemsstat ses som en attack mot samtliga medlemsstater. (NATO, 1949)

Alliansen har sedan dess utökat sina medlemmar vid ett antal tillfällen. År 1952 anslöt sig Turkiet och Grekland till alliansen. Den tyska federala republiken antogs 1955. Den sextonde medlemmen Spanien togs med 1982. Rekryteringsprocesserna för de nya medlemmarna förde inte med sig några större kontroverser från alliansens sida. Kalla krigets slut resulterade i ytterligare alliansmedlemmar. Tidigare stater tillhörande Warszawapakten: Ungern, Tjeckien och Polen, anslöt sig till Atlantpakten år 1999. Fem år senare skedde den största utvidgningen av medlemmar sedan alliansens grundande. Tillskotten var Estland, Lettland, Litauen, Bulgarien, Rumänien, Slovenien och Slovakien (Jackson & Sörensen, 2007, pp. 80-82). 2009 antogs Kroatien och Albanien som fullvärdiga medlemmar. Den sista 25:e medlemmen, Montenegro, erhöll sitt medlemskap 2017 (NATO, 2018). Nato är med andra ord en försvarsallians som officiellt genomsyras av demokratiska stater.

I påföljande kapitel kommer avhandlingens huvudsakliga syfte och frågeställningar diskuteras. Var den huvudsakliga fokusen ligger samt vilka de eventuella avgränsningar som analysen medför presenteras.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med avhandlingen är att identifiera vilka faktorer som förklarar stödet för ett eventuellt Natomedlemskap i Finland. Till syftet hör också att undersöka om Rysslands annektering av Krimhalvön resulterat i ett utökat stöd för Nato. Varför är då just denna infallsvinkel viktig?

Inledningsvis kan man konstatera att den finländska Natoopinionen i huvudsak inte upplevt markanta förändringar under större delen av 2010 - talet². Fenomenet är intressant, speciellt med tanke på att frågan om Natomedlemskap har under ett flertal år diskuterats väldigt intensivt. Särskilt vid nationella val tenderar frågan att vara ständigt återkommande. Trots det har stödet för ett medlemskap aldrig uppnått en tredjedel av befolkningen. Personligen anser jag att fenomenet är intressant och att det skapar ett incitament för att analysera det mer ingående.

---

² För mer information om den finländska Nato-opinionen se kapitel 5.

Avhandlingens mest centrala forskningsfrågor är:

1. Vilka faktorer förklarar stödet för ett eventuellt Natomedlemskap i Finland?
2. Påverkas det finländska Natostödet av Ukrainakrisen?
3. Är den finländska opinionen sammanhängande i säkerhetspolitiska frågor? Ökar stödet för att Finland borde alliera sig militärt, samtidigt som stödet för ett medlemskap i Nato ökar?

Målsättningen med denna avhandling är att komplettera och bestyrka tidigare forskning inom området. Utifrån statistiska metoder analyseras data framställt av Planeringskommissionen för försvarsinformation (PFI). PFI utför årliga opinionsundersökningar som bland annat innefattar frågeställningar kring Nato och neutralitet (Försvarsministeriet, 2018). PFI anses vara den mest tillförlitliga källan i kartläggandet av finländska attityder i säkerhetspolitiska frågor (Salonius-Pasternak, 2013). Metod och data presenteras mer ingående i kapitel sju.

Avhandlingens upplägg är därmed följande: Inledningsvis diskuteras centrala teorier som behandlar ämnet folkopinion. Teorikapitlet tar fasta på mer övergripande studier, och ger en helhetsbild av varför folkopinionen fluktuerar över tid och vilka variabler som anses förklara detta. Tanken är här att ge läsaren nödvändig insikt i ämnets teoribildning. Kapitlet kulminerar i en avslutande diskussion där avhandlingens teoretiska tillvägagångsmodell fastställs. Därpåföljande kapitel behandlar tidigare forskning som berör opinionsmätningar kring Nato. Modellen som illustrerar skribentens hypoteser, tar fasta på de relevanta variabler som undersöks i analysen.

Efter den teoretiska diskussionen behandlas avhandlingens data, metoder och analyser. I den sistnämnda delen analyseras de valda variablerna genom binär logistisk regressionsanalys samt medelvärdesanalys. De två sista kapitlena innefattar slutdiskussion samt fortsatt forskning. I slutdiskussionen summeras analysresultaten i ljuset av det teoretiska ramverket. Eventuella översättningar ansvarar skribenten för.

2. Teori och tidigare forskning

Folkopinion är ett ämne som erhållit mycket uppmärksamhet bland statsvetare. Det innebär att amn som forskare har en mängd material att utgå ifrån. Mängden material för emellertid med sig utmaningar när man ämnar skapa ett teoretiskt ramverk. De teorier som diskuteras i det här kapitlet anses, efter en bred litteraturöversikt, vara bäst lämpade med tanke på avhandlingens syfte och forskningsfrågor. Att presentera specifika vetenskapliga teorier som direkt kan sammankopplas med en specifik analys är i det här fallet omöjligt. Ett påstående som motiveras mer ingående senare i texten.

Med det i åtanke delas kapitlet in i två delar. Den första delen belyser större teoribildningar inom området folkopinion. Teorierna tar fasta på fenomenet opinionsbildning och den allmänna vetenskapliga diskussionen kring ämnet. Teoriernas stora omfattning innebär att enbart de mest relevanta delarna presenteras. Diskussionen kommer därmed främst att fokusera på de faktorer som ligger i fokus i avhandlingen analys: Utbildning, kön, ålder, partitillhörighet och säkerhetspolitisk. Dessa fyra variabler antas kunna förklara stödet för ett eventuellt Natomedlemskap i Finland. Kapitlets andra del fokuserar på teorier som behandlar folkopinionens rörlighet i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Studierna är i huvudsak utförda på amerikanska- och europeiska befolkningar. Lika som i den första delen, ställs analysens oberoende variabler också här i centrum.

Forskares syn på den allmänna opinionens beteendemönster har under senare delen av 1900-talet utvecklats stort. En central del av diskussionen inom forskarvärlden har kretsat kring vilken grad opinionen är stabil och sammanhängande. Denna inledning presenterar diskursen i stora drag, och fungerar därmed som ett språngbräde till en djupgående diskussionen. Tanken är att ge läsaren en överblick av utvecklingen av studieområdet. Därutöver belyses enbart de största tvistefrågorna i denna kontext. En stor mängd litteratur som tangerar ämnet finns tillgänglig, vilket också medför svårigheter att lyckas införa alla aspekter av diskussionen i en och samma text.

Enligt Eichenberg (2007) dominerades tiden innan 1980-talet av tanken att den allmänna opinionen är irrationell, osammanhängande och instabil. Det rådde konsensus bland forskare

att medborgerliga åsikter till stor grad var ombytliga.³ Gällande utrikespolitiska frågor ansågs medborgares åsikter i en fråga inte återspegla liknande mönster i andra. Detta baserat på substantiella åsiktsförändringar i en mängd politiska frågor och mätningar. Forskare ansåg att opinionen är osammanhängande på grund av att specifika åsikter sannolikt inte betyder att individen besitter ett liknande åsiktsmönster i likartade frågor. Man hävdade därmed att en osammanhängande och irrationell folkopinion inte kunde kopplas ihop med händelser i den verkliga världen (Eichenberg, 2007, p. 392). Mätningar som gjorts under första halvan av 1900-talet ses dock i många fall som bristfälliga på grund av bristfälliga metoder. Även om det stämmer så kan man finna en mängd vägledande poänger i äldre studier.

En av de mer kända författarna, vars verk anses ligga som grund för många tankar inom folkopinion, är Walter Lippmans bok från 1922 "Public opinion". I boken diskuteras en mängd möjliga faktorer som kan förklara folkopinionens beteendemönster. Bland annat nämns debatten mellan den realistiska- och liberala skolan, vars åsikter representera motsatta poler. De två sidorna ser väldigt olika på individens förmåga och möjligheter att bilda en verklighetstrogen åsikt i relation till politiska händelser. Denna bok publicerades emellertid långt innan studiet av folkopinion ansågs vara en skild vetenskap, men har idag lyft fram som en av klassikerna inom området. Enligt Holsti (2004) har Lippmans tankar fungerat som en språngbräda för många forskare inom området. Vetenskapligt framställda opinionsmätningar kan hävdas ha inletts år 1935 genom grundandet av "Gallup Poll", alternativt Public opinion Quarterly 1937 (Holsti, 2004, p. 14).

Teorikapitlet tas avstamp genom att presentera John Zallers tankar kring folkopinion. Han diskuterar individers förmåga och möjligheter att behandla information, och hur dessa faktorer återspeglas i opinionsmätningens resultat. Zallers analyser är gjorda på amerikanska medborgerliga attityder.

2.1 En övergripande teoretisk diskussion

En av de mer kända teoretikerna inom ramen för opinionsbildning är John R. Zaller. Hans bok "The nature and origins of mass opinion" har fått stor uppmärksamhet bland forskare av folkopinion. I boken presenteras teorin kring hur individer tar till sig politisk information och bildar sig politiska åsikter och preferenser, samt hur dessa faktorer sedermera återspeglas i individens svarsresultat. Enligt författaren är det främsta syftet med boken att presentera idéer

---

³ Litteratur kring denna tid kan finnas i (Holsti, 2004), där han redogör för litteratur kring ämnet.

som lätt kan prövas på olika typer av opinionsundersökningar. Det bör dock betonas att syftet med denna del är att ge läsaren en övergripande bild av ämnet folkopinion. Zallers specifika modeller är nödvändigtvis inte implementerbara i avhandlingens analys. Dock kommer ett antal relevanta tankar att sättas på prov.

Studiet av folkopinion är såtillvida ett problematiskt ämne i och med dess breda omfattning och komplexa natur. Som redan nämnts tidigare, är det svårt att finna övergripande vetenskapliga teorier som passar in i alla situationer. Det är praktiskt taget omöjligt när det handlar om folkopinion. Ett påstående som (Zaller, 1992, p. 3) lyfter fram. Tanken får också gehör av professor i statskunskap James A. Stimson:

“Public opinion is about as institution-free as anything in politics can be. And it is the specifics of political institutions that so restrict our ability to create theories of general interest.” (Stimson, 1998, p. 5)

Med detta sagt kan man ändå handplocka en del stora gemensamma drag som berör folkopinionens beteende på individnivå. John R. Zallers teoribildning fokuserar främst på hur individer besvarar enkäter, hur åsiktsförändringar sker samt hur externa informationsflöden inverkar på individens värderingar. Dessa element är essentiella för att kunna skapa en helhetsbild av de problemställningar som studiet av folkopinion för med sig. De empiriska analyser som författaren bygger sina argument kring är tagna ur Interuniversity Consortium for Social and Political Research (ICPSR) vid University of Michigan (ICPSR, 2018).

Etablerade vetenskapliga modeller utgår ofta ifrån att individer i samhället är till lika stor grad medvetna om händelser inom politiken, och att de stora skillnaderna mellan individer ligger i intressen och preferenser. Zaller (1987) menar att man på detta vis ignorerar den effekt som medborgarens politiska medvetenhet har på svarsresultaten. Det huvudsakliga argumentet är att man borde dela in människans politiska medvetenhet i två större kategorier. Den politiska medvetenheten varierar stort oavsett vilken politisk fråga det handlar. Den genomsnittliga graden av information är låg, även om variationen i låga siffror är stor. Politisk medvetenhet är dock ett svårsmitt fenomen. Zaller pekar i sammanhanget på ett flertal studier utförda kring kongressval i Förenta staterna. Studierna påvisar ett starkt samband mellan politisk

medvetenhet och folkopinion. Sambanden är emellertid inte linjära, vilket i praktiken medför svårigheter i att skapa breda modeller utifrån resultaten (Zaller, 1992).

En annan dimension som man kan urskiljas i Zallers teoribildning är elitens inverkan på individens åsiktsbildning. Det vill säga det inflytande den politiska eliten har över medborgerliga attityder. Författaren hävdar att den diskurs som förs bland den politiska eliten har en stor inverkan på de medborgerliga attityderna. Han motiverar detta utifrån undersökningar, där han identifierat åsiktsfluktuationer bland medborgare parallella med förändrade politiska diskurser. Folkopinionen har alltså visat sig röra sig enligt den politiska elitens åsikter. Han understryker dock att graden av åsiktsförändring hos en individ beror till stor del på dess grad av politisk medvetenhet (Zaller, 1992).

Även om denna variabel har en betydande effekt, finns det en mängd andra variabler som bör tas i beaktande. Människan besitter en mängd värden, intressen och erfarenheter som utgör en grund för hur hon filtrerar extern information. Denna egenskap kallar Zaller för politisk mottaglighet (political predispositions). Antagandet är därmed att det finns en mängd variabler som formar en persons grad av politisk mottaglighet. Personens erfarenheter, uppfostran, intressen och en mängd andra faktorer formar individens förmåga (Zaller, 1992, pp. 20-23).

En mängd forskning påvisar rätt förutsägbara resultat som berör frågor ställda till oinformerade individer. Frågor som man inte besitter kunskap i, tenderar att resultera i rätt grova svarsresultat. Även om intervjuer genomförs med samma individer vid alla tillfällen, fluktuerar svaren ständigt. Svarsresultaten är känsliga för förändring i frågeformulär eller intervjuer. Om frågorna ställs på ett annorlunda sätt eller i annan kronologisk ordning mellan intervjutillfällena, ger det upphov till olika resultat i opinionsmätningar. Fenomenet har bland annat kunnat konstateras av Converse (1964) och Zaller (1990).

Dylika uttalanden ses emellertid som simplifierade och forskare tenderar att vara försiktiga med att använda sig av sådan retorik. Simplifieringar kan ge upphov till vilseledning. Därför finns det ett behov av mer komplicerade förklaringsmodeller som förklarar vad som sker på individnivå. Trots det kan en simpel förklaringsmodell vara vägledande. Dylika förklaringsmodeller tenderar ofta att åtminstone delvis stämma överens med verkligheten. Generaliseringar är i många avseenden riktgivande. Ett exempel på detta är en undersökning Robert Mueller genomförde år 1973 vid namn "War, Presidents, and Public opinion", där slutsatsen var att individers åsikter lätt fluktuerar beroende på frågeställning (Mueller, 1973). Undersökningen har dock kritiserats för dess förenklade antaganden. Forskning inom samma

temaområde har emellertid uppvisat resultat i linje med Muellers. Ett annat bevis på fluktuationer inom samma ”frågeområde”, är en opinionsundersökning som genomfördes 1983 av The New York Times. Temat i undersökningen gällde ett stopp på produktionen av atombomber, vilket var ett aktuellt ämne vid den tiden. Respondenterna svarade på frågor som berörde detta ämne vid ett flertal frågetillfällen. Resultaten mellan tillfällena varierade mellan 18 och 83 procentenheter (Zaller, 1992, p. 29).

En känd teoretiker inom området är Philip Converse, som 1964 presenterade sin text ”The nature of belief in mass publics”. I texten diskuteras bland annat den instabilitet som förekommer mellan opinionsmätningar. Instabiliteten är enligt honom ett resultat av individens avsaknad av starka åsikter i det ämne som berörs i frågeställningen. Även om personerna inte besitter en klar åsikt, väljer de ändå ett svarsalternativ av artighetsskäl. Converse hävdar att denna grupp representerar en stor del av väljarna. Dylika personer besitter svaga åsikter i frågor som traditionellt sett klyver eliten i diverse åsiktsgrupper. På grund av denna avsaknad av åsikter tillhör vederbörande inte ett klart ideologiskt ramverk. Resultatet av detta leder sedermera till osammanhängande åsikter och slumpmässiga svar. Han betonar dock att det nog förekommer starka åsikter hos en mindre grupp individer. Denna grupp är emellertid relativt liten i samhället. Starka åsikter korrelerar med en högre grad av utbildning och ett starkare politiskt engagemang. Förekomsten av osammanhängande politiska åsikter påverkar inte den politiska elitens ideologi (Converse, 2008). Teorin har fått en hel del kritik. Enligt Zaller hävdar en del kritiker anser att Converse misslyckats i frågeställningen, vilket sedermera resulterat i osammanhängande resultat (Zaller, 1992, p. 31).

Med detta i åtanke vill Zaller strunta i den konventionella tanken kring ”sanna attityder” och istället fokusera på individers sätt att forma sina attityder på basis av externa faktorer. Information om politiska nyheter är något som människor ständigt tar intryck av. Denna information skuffar folkopinionen åt olika håll beroende på individens förmåga att motstå budskapen som informationen för med sig. Teorin hävdar att den politiska medvetenheten bland den amerikanska befolkningen är såpass låg, att individen tenderar att ta intryck av externa informationsflöden. En låg grad av kritiskt tänkande betyder att man lättare anammar extern information. Detta leder sedermera till att det hos individen skapas stora mängder idéer och argument. När individen sedan blir utfrågad i en opinionsmätning, väljs de argument och politiska åsikter som just i den stunden råkar finnas tillgängliga. Valet av ställningstagande sker väldigt snabbt utan större överväganden (Zaller, 1992, p. 36).

Tabell 1: RAS-modellen

Axiom 1: Mottagande	En högre grad av kognitivt engagemang i en fråga ökar sannolikheten att individen förstår det politiska budskapet.
Axiom 2: Resistans	Individen har en viss tendens att motstå argument som inte är i linje med hans/hennes anlag. Dock endast i sådana fall där individen erhåller den nödvändiga informationen för att kunna förstå sambandet.
Axiom 3: Tillgänglighet	Överväganden som ligger färskast i minne är de som individen först kommer att tänka på och implementerar i svarsstunden.
Axiom 4: Respons	Individen besvarar opinionsundersökningar genom ett genomsnitt av de mest framstående överväganden.

Tabell 1: RAS-modellen beskriver individens sätt att motta, överväga och applicera de mest framstående tankar när hon står inför frågor i en opinionsundersökning. Källa: (Zaller, 1992)

Med RAS-modellen, eller *Receive-Accept-Sample-model*, vill Zaller visa att opinion är en produkt utav förloppet av sättet som människor mottar information och godkänner den. Summan av axiomen bestämmer utfallet av svaret i undersökningar. Analyser där modellen implementerats påvisar att människor inte besitter tillräckligt stor kunskap och långsiktiga attityder i politiska frågor. De leder sedermera till att personerna i opinionsundersökningarna implementerar sådana överväganden som är mest framträdande (Zaller, 1992, p. 62).

Diskussionen kring opinionsmätningars roll ur en demokratisynvinkel är ett väldigt omdiskuterat ämne bland opinionsforskare. Forskare är oense om varför det förekommer ”vet ej-attityder” eller ”non-attitudes” bland medborgare. Utifrån en mätning publicerad av University of Michigan under åren 1956, 1958 och 1960, kunde man identifiera stora fluktuationer i politiska attityder bland amerikaner. Enligt Philip Converse är dylika fenomen ett ytterligare tecken på att en stor andel väljare överlag inte besitter tydliga attityder i mätningarna. Detta går alltså i linje med forskarens teoribildning kring ”non-attitudes” eller neutrala inställningar. Det finns emellertid en del forskare som ser Converses argument som svaga. Exempelvis Achen (1975) skriver att ifall Converses hypotes är korrekt, skulle demokratiteorin förlora sin grundläggande mening. Achen visar själv i sin forskning att de flesta individer besitter så kallade sanna attityder, och att problemet med fluktuerande åsikter i grund och botten förorsakas av vaga frågeställningar i enkäter (Achen, 1975, pp. 1127-1128). Enligt

Zaller har båda forskare delvis rätt. Människor visar mönster av instabila attityder i och med att de svarar på frågan enligt hur de känner i stunden. Det innebär förstås inte att dylika åsikterna är oäkta (Zaller, 1992, p. 94).

Vad skulle hända ifall eliten och massmedierna skulle uppnå konsensus i konventionella frågor? Skulle det ha en tydlig inverkan på folkopinionen, ifall denna konsensus skulle gå emot individens värderingar? Inom opinionsforskning brukar man allmänt tala om "the mainstream effect". Axiom ett antyder att ju högre grad av politisk medvetenhet en person besitter desto större är sannolikheten att vederbörande tar till sig budskap som verkar övertygande. Är graden av politisk medvetenhet hög, skulle personen inte motsätta sig denna konsensus enligt axiom två (Zaller, 1992, p. 98).

V.O. Key Jr. framför liknande argument. Han hävdar att individens benägenhet att påverkas av officiella värderingar i samhället, korrelerar med personens utbildning. Alltså att formell utbildning kan leda till ett större intag av officiella eller konventionella politiska värderingar (Key Jr, 1961, p. 341). Slutsatser som kan dras utav dessa argument är att en högre politisk konsensus på elitnivå innebär en starkare tendens för medborgare med hög politiskt medvetenhet att stöda den politiska linjen (Zaller, 1992, pp. 98-99).

"Mainstream" - effektens motpol kallar Zaller för polariseringseffekt. Ett scenario där eliten har tudelade åsikter kring en politisk fråga. Om man kopplar ihop detta med axiom ett och två, tar individernas åsiktsförändring en annorlunda form. I scenariot som Zaller presenterar, delas eliten in i två huvudgrupper: konservativa och liberala. Grupperna representerar motsatta idévärldar i Förenta staterna. I samband med elitens tudelade utsago delas också väljarna in i två fält. De individer som har en hög politisk medvetenhet har en större benägenhet att motstå den konservativa sidans argument. De liberaler som har en lägre grad av politisk medvetenhet kommer högst antagligen att ta till sig vissa överväganden från den konservativa sidan, vilket bidrar negativt till den liberala sidan. Samma sak gäller i det här fallet för den konservativa sidan *mutatis mutandis*. I en dylik situation kan de personer med en lägre nivå av politiskt medvetenhet ta till sig intryck från den motsatta ideologiska sfären, som sedermera bidrar till en större andel av "ingen åsikt" (Zaller, 1992, pp. 100-101).

En stor del av forskningslitteraturen påvisar att individer som innehar liberala eller konservativa åsikter i politiska frågor, tenderar att uppvisa åsikter av liknande natur över ett brett spektrum av frågor. Converse (1964) kallar detta för *Cohesive belief-system*. Argument i linje med detta kan återfinnas i Zallers undersökningar som utgått från RAS-modellen. Attityders soliditet är

rätt stadig i en mängd frågor. Denna stadighet i opinion stärks ytterligare i takt med en högre grad av politisk medvetenhet (Zaller, 1992, pp. 113-114).

2.2 Ålderns effekt på svarsresultat

Ålder är en viktig variabel att ta i beaktande när man undersöker folkopinion. En mängd forskning påvisar att det förekommer skillnader mellan åldersgrupper gällande mottaglighet till nya politiska idéer. Denna variabel antas kunna förklara stödet för Nato. Exempel på sådan forskning presenteras i det här delkapitlet, och i kapitel 3 (tidigare forskning).

År 1951 testade "The Center for Political studies at the University of Michigan" denna hypotes. I studien ville man granska för åsiktsskillnader mellan olika åldersgrupper inom de politiska partierna i Förenta staterna (demokrater och republikaner). Resultatet visade att det bland demokrater och yngre republikaner fanns ett tydligt stöd för Förenta staternas inblandning i Koreakriget (internationalism). Bland äldre republikaner fann man ett tydligt motstånd för en sådan utrikespolitisk idé (protektionism). Man fann att det äldre gardet av republikaner hade åsikter parallella med partiets traditionella protektionistiska linje, medan de yngre inte kände lika starkt för den traditionella åsiktslinjen (Zaller, 1992).

I en liknande undersökning som berörde Vietnamkriget, tillfrågades demokrater ifall de stöder Förenta staternas inblandning i Vietnam. Undersökningen gjordes mellan 1964 och 1970. Forskarna fann att yngre demokrater (ålder 21 - 35) utgjorde en klart större stödgrupp än den äldsta åldersgruppen (56 och uppåt). De huvudsakliga argumenten är således att ålder inte ska förknippas med motstånd till förändring eller nya idéer. Hur stark korrelation ålder har på motstånd till förändring är dock väldigt kontextbundet. Som exempel lyfter Zaller fram satsningar på hälsovård. En fråga i vilken man knappast finner ett starkt motstånd hos äldre individer (Zaller, 1992, pp. 175-180).

Vietnamkriget är ett intressant studieområde som kännetecknades av åsiktsfluktuationer bland de amerikanska medborgarna. Bland annat i och med elitens frekventa fluktuerande åsikter mellan 1964 och 1970. Den politiska elitens utsagor ändrade ofta färg under denna tidsperiod. Från att vara ett politiskt tema där konsensus rådde⁴, till en polarisering av åsikter. Elitens polarisering ledde i detta fall till två olika typer av kommunikationsströmmar. Zaller kallar fenomenet för *two-message model*⁵. I fallet Vietnamkriget representerade en av

---

⁴ Under de första åren av konflikten fanns det ett överväldigande stöd för Förenta staternas inblandning i kriget. I den amerikanska kongressen föll rösterna 414 – 0 till ett stöd för en amerikansk intervention.

⁵ Se Zaller 1992 s. 189 *two-message model*

kommunikationsströmmarna för-, och den andra emot en amerikansk intervention. Zaller menar att kommunikationsströmmarna har olika effekt på olika segment bland befolkningen. Effektens styrka beror på ett antal faktorer, varav en är informationsflödets intensitet.

Afroamerikaners attityder till Vietnamkriget uppvisade liknande mönster som attityderna hos vita liberaler. Zaller hävdar att det innan 1966 förekom en större återhållsamhet i ett stöd för Vietnamkriget bland svarta. Dock var de bakomliggande orsakerna till stödet annorlunda än hos vita liberaler. Lyndon Johnson som var president under krigets första år, hade ett starkt stöd hos de afroamerikanska väljarna. Johnson var en person som arbetade för civila rättigheter genom presidentadministrationens krig mot fattigdom⁶. Detta var säkerligen en orsak till att svarta höll med presidenten (Zaller, 1992, p. 207). I nästa delkapitel redogörs för vilken effekt frågeställningars formuleringar har på individens svarsresultat.

2.3 Frågeställningens effekt på svarsresultat

”Scholars of public opinion are aware of a paradox: the very grist of their studies – the single survey question at a single point in time – is close to meaningless in gauging public opinion. Responses to a single survey question are highly sensitive to the wording of that question.” (Eichenberg, 2007, p. 384)

Individens åsiktsbildningar är komplexa fenomen. Detta är exakt varför det är väldigt svårt att skapa omfattande teorier i ämnet. Med det sagt presenterar jag ett antal faktorer som anses mest relevanta för denna avhandling. En av dessa är frågeställningens effekt på svarsresultat. Det vill säga till vilken grad frågeställningens uppbyggnad inverkar på svarsresultatet. Fenomenet må anses vara en självklarhet, men är ändå värt att uppmärksammas mer ingående. Det är en viktig aspekt att ta i beaktande, eftersom opinions- och forskningsinstitut över tid implementerar olika frågeställningar. Även om frågeställningarna berör samma ämne.

Hur frågeställningen är utformad inverkar stort på utfallet i en opinionsundersökning. Svarsresultat har i många studier visar sig till stor grad påverkas av hur frågan är formulerad. Ett argument som framförs av bland annat (Schuman & Presser, 1981). Några få ord kan ha en

---

⁶ Se mer om president Johnsons ”War on poverty”: <https://journals.openedition.org/ejas/11251>

avgörande betydelse för hur individen svarar. Argumentet får också gehör av Zaller & Feldman (1992).

Enligt Zaller visar forskning att ordningen i vilken frågor ställs inte har en lika stor effekt på individers åsikter (10-15 procentenheter), i jämförelse med hur sättet frågorna innehållsmässigt är skrivna. Det ter sig naturligt att åsiktsfluktuationer äger rum när frågorna är olika formulerade, eftersom olika frågor till olika grad är känsloladdade. Detta är emellertid inte applicerbart i alla situationer. Däremot hävdar han att inkluderandet av en politikers namn i frågan har en tydlig effekt på hur svaret utformas. Om så är fallet, går detta emot teorin som hävdar att personer innehar sanna attityder (Zaller, 1992, p. 33). Det huvudsakliga argumentet är därmed att frågeordningen inte är en skild central variabel med stor effekt, utan att den främst bör ses som ett verktyg med vilket man kan identifiera den kluvenhet som personer besitter i politiska frågor (Zaller, 1992, pp. 78-79).

Ett ytterligare exempel på att frågans utformning har en effekt på svarsresultatet, är en studie utformad av Tversky och Kahneman år 1982. Frågeställning som implementerades i studien berörde vad som borde göras ifall en ovanlig form av asiatisk sjukdom spred sig i Förenta staterna. I studien ingick två sampel av svarsdeltagare. Deltagarna uppvisade väldigt olika svar. Frågan som ställdes var olika formulerad mellan de två grupperna, även om det grundläggande budskapet var det samma (Tversky & Kahneman, 1986). En liknande trend uppvisade en studie kring amerikanska medborgares inställning till utökade försvarsutgifter mellan åren 1965 och 2003. Resultaten påvisade en stor variation i attityder mellan olika formulerade frågor där förkunnelsen var den samma (Eichenberg, 2007, p. 388).

En mängd forskning tyder på att människor innehar välformade attityder som sedan avspeglas i opinionssvar. Antagandet är därmed följande: När individen anger att den är för A, har denna individ redan tidigare innehaft åsikter i linje med A. Trots det kan man inte bortse från den effekt frågeformuleringen har på svarsresultatet. Människor påverkas till olika grad av extern information beroende på deras förutsättningar⁷.

Zaller & Feldman (1992) hävdar att en mängd individer inte besitter förutbestämda attityder som skulle föra med sig en tydlig svarstrend i specifika opinionsfrågor. I flera fall uppvisar folkopinion en stor variation av åsikter. Författarna hänvisar till en undersökning där samma grupp individer deltog. De besvarade samma frågor med sex månaders mellanrum. Endast omkring hälften av respondenterna uppgav samma svar under frågestunderna. Det bör betonas

---

⁷ Se RAS-modell s. 9

att variationen inte var den samma i alla frågor, utan varierade beroende på frågeämnet (Zaller & Feldman, 1992, p. 580).

Enligt Converse (1964) beror fluktuationer i svarsresultat främst på de personer som inte besitter tydliga politiska attityder. Vederbörande respondenter väljer dock ett svarsalternativ av artighetsskäl vilket leder till slumpmässiga val. Converses argument har bemötts med skepticism av en del forskare som anser att inte en tillräcklig mängd faktorer tagits i beaktande. Achen (1975) mätte felmarginalen på variablerna och kom fram till att felvariansen på oberoende variabeln "utbildning" inte stämde överens med de resultat som Converse uppvisat. Om Converse hade haft rätt, skulle personer med en lägre utbildning uppvisat en större grad av "icke-åsikter", vilket de inte gjorde. Felvarians innebär att tillförlitligheten eller reliabiliteten blir svagare (Stimson, 1989).

I en studie utförd av Page, et. al. (1987) undersöktes massmedias, presidenters, elitens, samt olika intressegruppers inverkan på folkopinionen i Förenta staterna. Resultatet visade att större mediehus tv-nyheter inverkade starkast på folkopinion. Också elitens position har ett starkt inflytande på folkopinion. Bland annat korrelerade populära presidenters utsagor starkast med en positiv folkopinion. Impopulära presidenter samt intressegrupper visade sig till och med ha en negativ effekt på opinionen. Argument i linje med detta kan ses i (Page & Shapiro Y., 1992, pp. 341-347).

2.4 Folkopinionens rationalitet

Som redan nämnts vid ett flertal tillfällen dominerades opinionsforskning innan 1980-talet av tanken att folkopinionen är osammanhängande. I samband med decennieskiftet 1980-90 publicerade Benjamin Page och Robert Shapiro en extensiv studie som motsätter sig de äldre argumenten (Eichenberg, 2007, p. 392) (Page & Shapiro Y., 1992).

I Shapiro och Page (1992) diskuteras folkopinionens stabilitet med den motsatta utgångspunkten, det vill säga att folkopinionen är stabil. Författarna proklamerar att den amerikanska folkopinionen är rationell, och att den därmed inte baserar sig på slumpmässiga svar som uppkommer ur icke-attityder. Individens åsikter är stabila och relativt förutsägbara. Stora svängningar i opinionssiffror är sällsynta fenomen. De svarsresultat som förekommer grundar sig på underliggande åsikter och värderingar och rör sig på ett logiskt sätt i förhållande till exempelvis globala händelser samt politiska, ekonomiska och militära händelser.

Resultaten av yttre påverkan är resonabel. Opinionen rör sig sällan från ena ändan till den andra. Författarnas publikation innefattar väldigt extensiva opinionsundersökningar (hundratals) som gjordes under en 50-årig period (1935 - 1990) i Förenta staterna. Det finns en mängd olika oberoende variabler som orsakar förändring i folkopinion. Författarna hävdar att det är svårt att exakt fastställa vilka variabler som medför de starkaste sambanden. Man kan emellertid tydligt urskilja bakomliggande trender som innehar rollen, och därmed forma mogna antaganden. Med andra ord kan man, genom att plocka ut ett antal variabler, skapa en god helhetsbild av en komplex situation även om ett flertal förklaringsfaktorer blir utelämnade.

Utbildning är en förklarande faktor som inom opinionsforskningen relativt frekvent lyfts fram (Zaller, 1992) (Zaller & Feldman, 1992). Enligt Shapiro & Page (1992) är en ökning av medborgares utbildningsgrad, parallellt med ekonomiskt tillväxt, ett intressant studieområde. De betonar emellertid att utbildning som ensamstående variabel inte påvisat en större förändring i opinion, åtminstone i deras studie. Resultaten går inte i linje med Zallers (1992) argument, som framhåller att individer med en högre utbildning besitter en bättre förmåga än lägre utbildade att förstå samt ta del av större mängder information, vilket sedermera leder till olika åsiktsgrupper. Om man antar denna motivering, borde en skillnad i åsikter mellan individer av olika utbildningsgrad synas i svarsresultat.

När den amerikanska befolkningens utbildningsgrad såg ett uppsving under 1960-talet, fann man positivare attityder bland personer med högre utbildning gentemot kommunisters, socialisters, frikyrkligas och ateisters rätt till att hålla tal på allmänna platser, publicera litteratur och undervisa i skolor. Värt att notera i detta fall är att utbildningens verkningsgrad på attitydförändring endast förklarade en tredjedel av effekten (Page & Shapiro Y., 1992, p. 326).

Under den 50-år långa tidsperiod som studien innefattade var krig en mycket stark förklarande faktor till förändringar hos den amerikanska befolkningen. Väpnade konflikter eller hotet av krig förde klart med sig positivare inställningar till en utökning av militära utgifter, stöd för militära allianser och insatser som i praktiken kan ses som preventiva militära åtgärder.

Under krigstid, eller då säkerhetspolitiska förändringar har ägt rum, har den amerikanska befolkningen uppvisat de skarpaste svängningarna i opinion. Då samhället återgått till fredstid har befolkningen velat återgå till samhälleliga förhållanden som råder under fredstid. Såsom mindre statlig kontroll och en förminskade militära strukturer. Andra världskriget visade sig vara den säkerhetspolitiska händelse som medförde de största opinionsförändringarna hos amerikanska medborgare. Under krigets inledande skeden fann man ett successivt ökat stöd för att undsätta Frankrike och Storbritannien. Den Japanska attacken på Pearl Harbor stärkte folkets

vilja för amerikanska militära interventioner, vilket också gav sig till känna i ett ökat stöd för längre arbetsdagar och lönekontroller i Förenta staterna. ”Icke-angreppspakten”⁸ mellan Sovjet och Tyskland förargade amerikanerna. Opinionen svängde emellertid då Operation Barbarossa inleddes⁹. I detta skede talade opinionen för ett militärt samarbete med Sovjet, vilket också tillkännagavs genom lättsammare attityder för kommunisters medborgerliga rättigheter i Förenta staterna.

Efter andra världskrigets slut ansåg medborgarna man att landet skulle återgå till fredstida strukturer. Säkerhetspolitiska förändringar som inte direkt involverade Förenta staterna visade sig också ha en inverkan på den amerikanska folkopinionen. Större internationella händelser visade sig ha en signifikant effekt på hur människor förhöll sig till Förenta staternas internationella säkerhetspolitik. Händelser som påvisade dylika samband var exempelvis Anschluss och incidenter i mellanöstern. Den förstnämnda händelsen gav upphov till ett ökat stöd för amerikansk upprustning. Suezkrisen 1956 gav påvisade liknande opinionstrender (Page & Shapiro Y., 1992, pp. 332-335).

Att analysera fluktuationer utifrån externa händelsers inverkan är inte helt problemfritt. Page & Shapiro (1992) poängterar att sättet man tolkar händelsen kan i många fall vara av större vikt än händelsen i sig självt. Hur informationen formas och publiceras från statligt eller medialt håll kan inverka stort på hur individen uppfattar situationen. Nyheten kring en händelse kan publiceras och vinklas på väldigt olika sätt.

Att försöka förklara opinionsförändring utgående från säkerhetspolitiska händelser är mer mångtydigt. Man kan ändå inte bortse från den effekt som externa händelser har på individens åsikter. Speciellt i dagens värld då människor mer eller mindre är ständigt uppkopplade och ”bombarderas” med information.

När en säkerhetspolitisk händelse äger rum i ett annat land befinner sig en finländsk medborgare med ytterst liten sannolikhet på plats för att bevittna det med egna ögon. Istället erhåller man informationen från medier som rapporterar händelseutvecklingen och den politiska elitens utsagor. I och med att större och dramatiska säkerhetspolitiska förändringar rätt sällan äger rum, är det relativt lätt att urskilja förändring i opinion under sådana tidsperioder. En stor del av dylika händelser är ekonomiska, och har uppvisat stora förändringar i opinion. Den

---

⁸ Icke-angreppspakten, också kallad Molotov-Ribbentrop pakten, tecknades år 23 augusti 1939

⁹ Tysklands invasion av Sovjet 1941 gick under namnet ”Operation Barbarossa”. För mer information se (Stahel, 2009)

ekonomiska depressionen under 1930-talet uppvisade dylika mönster (Page & Shapiro Y., 1992, pp. 338-339).

Baserat på de studier som presenterats kan det konstateras, att fluktuationer i opinion inte är slumpmässiga. Förändring i opinion kan ses som ett svar på förändrade omständigheter i samhället. I amerikansk kontext har de största förändringarna berott på större historiska och politiska händelser samt trender. Förändringar som direkt inverkar på individers vardag har en stark förklaringskraft. Exempelvis socio-ekonomiska förändringar och förändringar i utbildningsnivå, inverkar direkt på människans vardag, resurser, samt förmåga att forma åsikter. I ljuset av de tankar som Shapiro och Page lyfter fram kan man förvänta sig relativt stabila och förutsägbara förändringar i folkopinion: "This would not seem to support the notion that the public has fickle and vacillating moods toward either foreign or domestic affairs" (Page & Shapiro Y., 1992).

I nästa delkapitel presenteras empiriska studier som fokuserar på folkopinionens reaktioner till utrikes- och världspolitiska händelser.

2.5 Medborgares åsikter i utrikespolitiska frågor

I texten har skribenten vid ett flertal tillfällen beskrivit det starka inflyande som frågeställningen har på svarsresultaten. Forskare har kunnat identifiera detta fenomen vid ett flertal tillfällen i frågor som berör komplexa ämnen som exempelvis gäller försvarspolitik (Zaller 1982; Mueller 1973; Eichenberg 2007). Ett praktexempel på en sådan tilldragelse är Irakkriget. Under Irakkriget ställdes amerikanska medborgare frågor som kretsade behandlade en amerikansk militär intervention i Irak. Om frågeställaren nämnde Saddam Hussein, marktrupper, eller förluster i kriget, fluktuerade stödet för kriget i många avseenden parallellt med att budskapet i frågeställningen förändrades. Opinionen reagerade också om frågan innefattade stödjandet av allierade eller Förenta Nationerna¹⁰.

Medborgare tenderar att uppvisa polariserade åsikter i opinionsmätningar där frågeställningarna kretsar kring krig och fred (Zaller & Feldman, 1992). I och med individer inte besitter den kunskap som skulle krävas för att kunna forma egna åsikter, vänder de sig till sådan information som finns med i frågan (Eichenberg, 2007, pp. 384-385) (Holsti, 2004, p. 164) (Zaller, 1992). Varför är då detta viktigt att ta i beaktande när man studerar folkopinion? För att undvika fluktuationer som är direkt länkade till typen av frågeställning, skulle det optimala

---

¹⁰ För mer information se Eichenberg 2005, 2006, samt Isernia 2005

tillvägagångssättet vara att undersöka mätningar gjorda vid olika tidpunkter. Man skulle också jämföra frågeställningar som är formulerade på samma sätt.

Forskare som studerat medborgares attityder angående utrikes- och säkerhetspolitik har identifierat att kvinnor är mer känsliga för förluster i krig. Detta gäller både för nordamerikaner och för européer (Sapiro & Conover 1993) (Eichenberg 2003). Man vet också att högt utbildade människor reagerar snabbare i opinionsmätningar som ett resultat av större händelser och politiska debatter (Eichenberg, 2007, p. 385). Svaret på en opinionsmättningsfråga är ett resultat av individens egna värderingar, ideologi, kön, ras och utbildning. Detta sammankopplat med budskapet som finns i frågan (Holsti, 2004).

Diskussionen kring utrikes- och säkerhetspolitikens effekt på folkopinion, är ett ämne där forskare har relativt delade åsikter. Till vilken grad den medborgerliga opinionen är mer instabil inom utrikespolitisk i jämförelse med inrikespolitik är en intressant fråga. Litteraturen inom ämnesområdet uppvisar en mängd olika resultat. Wittkopf (1990) fann att individers åsikter ofta tenderar uppvisa ett sammanhängande beteendemönster. Detta speciellt i frågor som berör utrikespolitik. Det vill säga om individen exempelvis uppvisar en positiv attityd till förenta Nationerna är samma person sannolikt kritiskt inställd till militära element. Om så är fallet, tyder detta på en sammanhängande opinion. Detta är också en aspekt som också kommer att testas i den kommande analysen. Antagandet är dock att utrikes- och säkerhetspolitik är ett komplext ämne, vilket leder till inkonsistenta och fluktuerande åsikter. Ett argument som fått gehör av ett flertal forskare (Zaller, 1992); (Holsti, 2004).

Bland annat beskrev redan Almond (1950) att i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor hade den amerikanska befolkningen frekventa fluktuerande åsikter. Han hävdade också att folkopinionen speciellt tydligt reagerar på utrikespolitiska kriser och att krisers tillbakagång resulterar till en tillbakagång i opinion. Gabriel Almond var en av de första forskare som systematiskt studerade den amerikanska folkopinionens rörlighet gällande utrikespolitik. Hans slutsatser har dock kritiserats under senare år (Almond, 1977).

2.6 Konklusion

Detta kapitel har fokuserat på ett antal teoretiska ställningstaganden. Texten har belyst de största problemställningar som forskare inom området folkopinion diskuterar, och vilka förklaringsfaktorer som man lyckats identifiera. Man kan konstatera att det råder konsensus

bland forskare om större grundläggande fundament som berör folkopinionens rörlighet. På mer detaljerad nivå är forskare emellertid oense om ett antal aspekter.

Man kan emellertid hävda att det finns ett antal faktorer som speciellt förklarar variationer mellan opinionsmätningar. Utbildning, massmedier, den politiska eliten, kön, partipolitisk tillhörighet med mera, är exempel på variabler som inverkar på svarsresultaten. Hur stark förklaringskraft en skild variabel besitter är viktigt att belysa, men ofta svår att fastställa. Surveyundersökningar belyser olika situationer och samhällen där bland annat lokala faktorer inverkar på väljarbeteendet.

De faktorer som är av största intresse i denna avhandling är utbildning, ålder, kön, partipolitisk tillhörighet och Rysslands annektering av Krimhalvön. Skribenten ämnar också analysera om opinionen uppvisar liknande beteendemönster i olika surveyfrågor som berör försvarspolitik. Det vill säga om opinionen i denna kontext är sammanhängande eller ej.

Kapitlet har behandlat omfattande teorier som berör bakomliggande orsaker till fluktuationer i folkopinion. Tyngdpunkten har legat på Zallers (1992) och Page och Shapiros (1988) teorier. Zallers mest grundläggande argumentation kretsar kring huruvida politisk medvetenhet påverkar individens förmåga att ta till sig information, och därmed justera eller skapa åsikter i politiska frågor. Zaller hävdar att en större grad av politisk medvetenhet hos individen ökar sannolikheten att han/hon tar till sig och förstår den politiska informationen. Samtidigt har individen en större kapacitet att avvärja politisk information som går emot dess egna politiska åsikter och värderingar.

Individens omedvetenhet kan kopplas samman med den komplexitet som utmärker utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Antagandet är därmed att folkopinionen beträffande bland annat Nato är inkonsekvent, i den mening, att medborgarna inte besitter tillräckligt mycket information för att kunna skapa sammanhängande åsikter i säkerhetspolitiska frågor. Detta speciellt under tidsperioder då säkerhetspolitiska förändringar äger rum.

Hur en person svarar på en enkät formas enligt den tanke som är mest framträdande i stunden. Dock betonar Zaller att detta inte innebär att svaren utformas helt slumpmässigt från en enkätundersökning till en annan, utan beror helt på personens förmåga att införliva vissa politiska budskap och välja bort andra. Medborgarnas åsikter fluktuerar inom ett visst spektrum av systematiskt valda åsiktområden (Zaller, 1992, p. 266).

Teorin är emellertid inte problemfri. Tanken kring att eliten leder folkopinionen bör antas med försiktighet. I de studier Zaller utfört, utgår han från att folkopinionen påverkas av elitens

åsikter. I många fall har Zaller säkert rätt, men situationen kan också vara omvänd. I och med att den politiska eliten är mån om att tillgodose medborgarnas åsikter, kan det mycket väl vara så, att eliten följer folket. Det vill säga att den politiska eliten väljer en åsiktsbana som är i linje med den allmänna opinionen. Det bör också nämnas att Zallers analyser enbart tar i beaktande en viss typ av svarsalternativ. Antingen har individerna ändrat sina åsikter eller så har de inte. De är alltså indelade i dikotomier, eller två underklasser som utesluter varandra (Zaller, 1992, p. 282).

Att personer inte har den kunskap som krävs för att kunna ge ett välgrundat svar, leder till att personer försöker finna genvägar för att lappa den kunskap som fattas i relation till ämnets komplicerade natur. Eichenberg (2007) skriver om större opinionsmätningar gjorda i Förenta staterna, där respondenterna ombads ta ställning till kriget i Irak. Efter att nyheter kring Saddam Husseins agerande samt de förluster som kriget hade fört med sig nådde människors öron, fick stödet för en amerikansk inblandning i kriget ett uppsving. Det grundläggande budskapet i detta exempel är att människors åsikter och ställningstaganden är väldigt känsliga för extern information, speciellt om individens kunskap i ämnet är låg. I sådana fall välkomnas ny information som gör det lättare för individen att forma en åsikt. Eichenbergs argument är i linje med Zallers (1992). Medborgarnas ovisshet är i detta fall pudelns kärna. För att man till fullo ska förstå hur externa händelser inverkar på folkopinionen, bör man studera opinionsutveckling över tid (Eichenberg, 2007, pp. 385-386).

De teorier som kapitlet tagit fasta på har till stor del baserat sig på studier gjorda i Förenta staterna. Enligt James A. Stimson, är folkopinion "as institution-free as anything in politics can be" (Stimson, 1999, p. 22). Med andra ord kan studier gjorda på den amerikanska befolkningen mycket väl implementeras i europeisk eller finländsk kontext.

2.7 Teoretisk tillvägagångsmodell

Baserat på den teoretiska diskussionen i kapitlet, finns det vissa argument som särskilt kommer att prövas i den kommande analysen. Analysens oberoende variablerna är: *utbildning, ålder, kön, partipolitisk tillhörighet* och *Ukrainakrisen*.

Det förväntas finnas ett statistiskt samband mellan högt utbildade personer och ett stöd för Nato. Detta enligt Shapiro och Page (1992), som hävdar att högt utbildade personer reagerar snabbare på säkerhetspolitiska kriser och därmed följa den politiska trenden. Enligt Zaller (1992) besitter individer med en högre utbildningsgrad en större kapacitet att tolka samt bearbeta information,

och därmed forma åsikter som skiljer sig från de resterande utbildningsgrupperna. Åsiktsskillnader mellan kön antas inte vara stora. Män antas emellertid, till viss mån, vara mer positivt inställda till ett Natomedlemskap än kvinnor. Därmed förväntas män uppvisa ett signifikant samband. Motiveringen till detta är att män tenderar inneha positivare attityder i frågor gällande militärt försvar (Zaller, 1992); (Page & Shapiro Y., 1992). Medelvärde för Natostöd antas öka efter Rysslands annektering av Krimhalvön, eftersom att ett flertal studier pekar på att säkerhetspolitiska förändringar i närmiljön leder till större stöd för militära allianser. Ett utökat stöd för Nato förväntas således bero på krisen i Ukraina. Den 50 år långa undersökningen som genomfördes av Page och Shapiro visade att den amerikanska opinionen fluktuerar mest i frågor som berör bland annat stödet för militära allianser eller utökade försvarsutgifter. Resultaten visade att stödet ökade speciellt mycket under tidsperioder av säkerhetspolitisk kris (Page & Shapiro Y., 1992).

Zaller (1992) skriver också mycket om elitens inverkan på den allmänna opinionen. Den kanske mest centrala forskningsfrågan i Zallers bok är: Hur formas individers politiska preferenser? Enligt Zaller är individers attityder en summa av många ting. Dock har den diskurs som förs bland den politiska eliten en stark inverkan på hur medborgare positionerar sig i politiska frågor. När individen erhållit denna information ur media, kommer andra faktorer in i bilden. RAS-modellen beskriver individens förmåga att behandla extern information. Personer med en högre nivå av politisk medvetenhet kan lättare kritiskt granska informationen, och därmed göra egna avvägningar och skapa kritiskt filtrerade åsikter. Med andra ord anammar en politiskt medveten person inte extern information lika lätt som en politiskt omedveten person. Resultaten antas uppvisa åsiktsskillnader mellan olika utbildningsgrupper. Ålder antas inte uppvisa några signifikanta samband. Bland annat tyder Page och Shapiros (1992) på väldigt svaga samband. Nedan presenteras avhandlingens hypoteser.

H1: *Män antas uppvisa ett större stöd för Nato än kvinnor.*

H2: *Ålder antas inte förklara stödet för Natomedlemskap.*

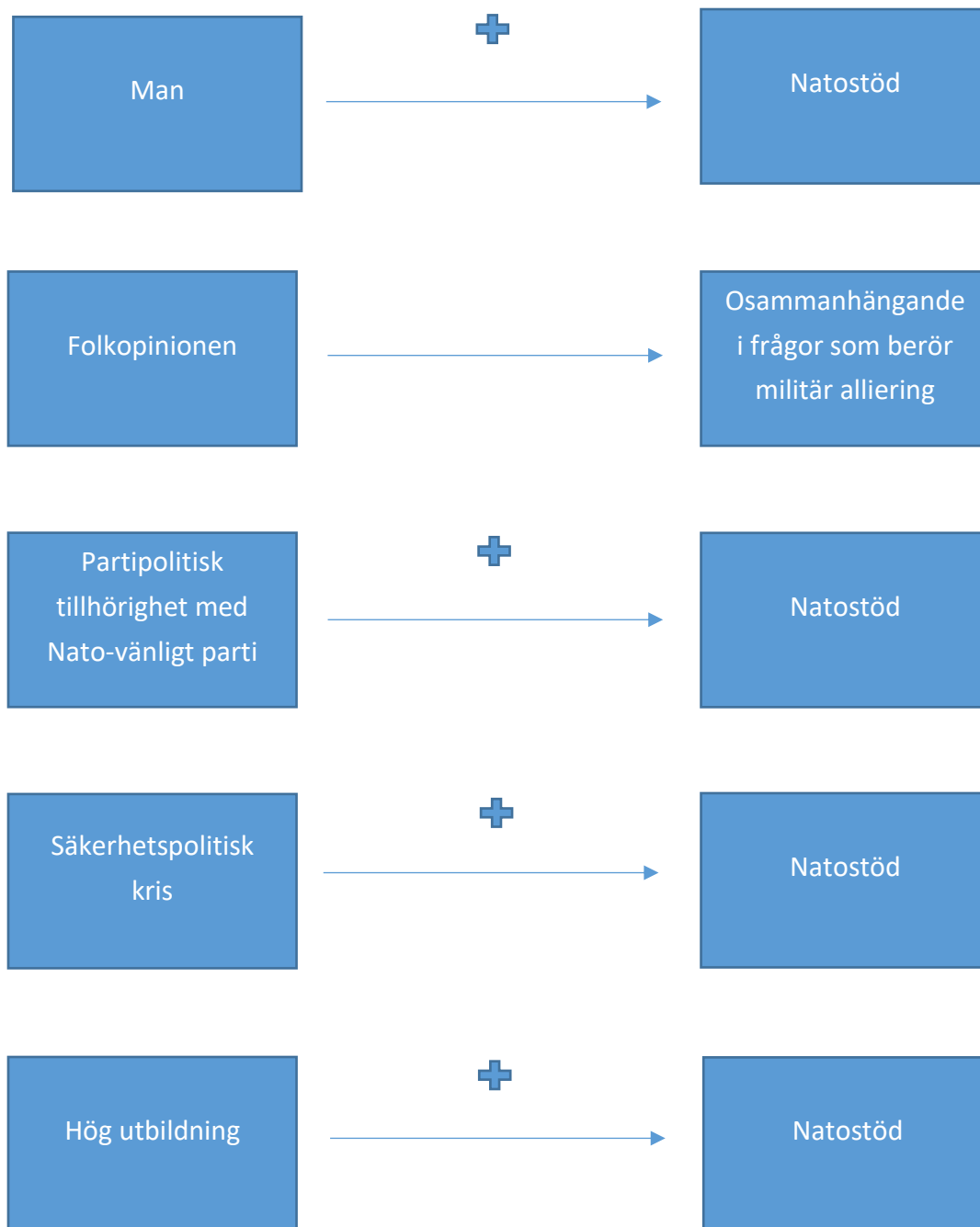
H3: *En hög utbildning antas förklara stödet för ett Natomedlemskap.*

H3: *Personer som känner partitillhörighet med ett Nato-vänligt parti antas uppvisa ett större stöd med ett stöd för Natomedlemskap.*

H4: *Stödet för Nato antas öka på grund av den säkerhetspolitiska kris som förorsakats av Ryssland annektering av Krimhalvön..*

H5: *Folkopinionen förväntas vara osammanhängande mellan olika försvarspolitiska frågor.*

Figur 2: Teoretisk tillvägagångsmodell

I nästa del presenteras tidigare forskning som direkt tangerar Natoopinion. Utöver surveyundersökningar utförda på europeisk nivå, ges en noggrannare överblick av opinionsläget i Sverige. Avslutningsvis presenteras opinionsutvecklingen i Finland.

3 Tidigare forskning

I detta kapitel diskuteras forskning som är av direkt relevans för den kommande analysen. Delkapitlet är i många avseenden sammanförbart med den tidigare teoretiska diskussionen. Ett antal liknande element kommer att återfinnas här, och ett antal tankar återkopplas till tidigare kapitel. Det främsta syftet med kapitel fyra är att ge läsaren en tydlig överblick av opinionsläget i Europa och Sverige vid under olika tidsperioder.

3.1 Den Europeiska Natoopinionen

En hel del undersökningar som tangerar de europeiska medborgarnas förhållningssätt till försvars- och säkerhetspolitiska frågor har utförts under senare år. Både i slutet av 1900 – talet och under 2000 – talet. Det här delkapitlet presenterar några exempel.

Nato är ett ämne som visat sig skapa en polarisering av åsikter på europeisk nivå. Det är i och för sig inte så konstigt, eftersom utrikes- och säkerhetspolitiska frågor traditionellt sett uppvisat sådana trender. I Hans. J. Morgentaus verk ”Politics Among Nations” hävdar författaren att de två polerna i diskussioner om dessa ämnen består av realister och globalister (Morgenthau, 1967). Under kalla kriget dominerades diskussionen i Europa och Förenta staterna av den realistiska synen på Natos expansion. Vad som gör Natofrågan i denna kontext intressant är att den visade sig dela individers åsikter även om de tillhörde samma ideologiska gruppering. Man fann exempelvis realister som både var för och emot en expansion av Nato. De individer som tillhörde den realistiska skolan, och som stödde en expansion, ansåg efter kalla krigets slut att det uppstod ett vakuum av makt i östra Europa som ett resultat av satellitstaternas frigörelse. Problemet skulle därmed åtgärdas genom en expansion av alliansen österut. De globalister som stödde en expansion österut poängterade vikten av ekonomiska och demokratiska reformer i Östeuropa. För att tillgodose dessa reformer var en Natoexpansion nödvändig.

De realister som motsatte sig en utvidgning av alliansen såg säkerhetsdilemmat¹¹ som ett stort problem, samt den börda de tillkomna geografiska regionerna skulle föra med sig med tanke på försvaret. Samtidigt motsatte sig realisterna åtgärder för att stödja demokratiska reformer i dessa länder. Nato ansågs nämligen inte vara det rätta instrumentet för sådana aktioner. De negativt inställda globalisterna ville se bredare säkerhetsåtgärder som enar hela Europa. Inte

---

¹¹ Se mer om säkerhetsdilemmat i G.H. The Security Dilemma in Alliance Politics 1984

åtgärder som skapar skiljelinjer och därmed riskera att enskilda stater lämnas utanför (Ziegler, 1998, pp. 4-12).

Under efterkrigstiden och kalla kriget har den europeiska opinionen kring Nato överlag uppvisat ett starkt stöd för ett medlemskap. På EU-nivå har det utförts en hel del undersökningar som tangerar inställningar till diverse försvarspolitiska frågor¹². Forskning tyder på att den europeiska opinionen reagerar på förändringar i den säkerhetspolitiska närmiljön. Eichenberg (2007) gör en överblick av mätningar som gjorts i Europa. Hans slutsats är att folkopinion snarare präglas av kontinuitet än av större förändringar.

Liknande tankar lyfts fram av Isernia et al. (2002), som mer noggrant studerat opinionsundersökningar i Tyskland, Frankrike och Italien under kalla kriget. På vilket sätt är då denna tidsperiod relevant för denna avhandling? Kalla kriget är en intressant mätperiod i och med att den i huvudsak präglades av spänningar mellan. Kalla genomsyrades av säkerhetspolitiska händelser satte sin prägel på den allmänna opinionen. Isernia et al:s studie redogörs för i nästa delkapitel. Studien anses applicerbar i denna kontext för att påvisa likheter mellan folkopinion i olika länder. Även om avhandlingens analys och studien behandlar väldigt olika tidsperioder, har människans kognitiva förmåga inte ändrats sedan kalla kriget. Lika känslig för externa händelser var opinionen då som nu (Zaller, 1992).

3.2 Natoopinionen i Tyskland, Italien och Frankrike 1954 – 1990

Isernia, et. al., (2002) hävdar att en stor del av dagens forskning påvisar att de äldre ”mood theories” som bland annat Converse (1964) lyfter fram, inte är verklighetsförankrade. Bland annat Shapiro och Page (1988) samt Graham (1988), hävdar att individer är relativt välinformerade och uppvisar relativt stabila åsikter gällande utrikespolitiska frågor. De data som Isernia et. al (2002) analyserat är taget ur drygt 1000 olika surveyundersökningar, där frågeställningarna bland annat behandlar medborgares åsikter till Nato. Isernia, et al. (2002) bygger sina analyser på aggregerad data¹³, som till stor del är den samma som Page & Shapiro (1992) använt sig av.

Det finns dock ett antal skillnader mellan de två undersökningarna som bör noteras. Datat som Page & Shapiro använt sig av omfattar tidsperioden 1935 – 1982. Isernia et. al (2002) har analyserat data som sträcker sig mellan 1954 och 1990. Den senare valde ur datamaterialet över

---

¹² Se exempelvis europeiska kommissionens rapport om säkerhet och försvar (TNS opinion & political, 2017)

¹³ Aggregerad data = sammanslagen data ur en mängd olika källor.

8000 opinionsfrågor som berörde försvars- och utrikespolitik. Efter en gallring baserat på specifika kriterier, valdes 1253 frågor vilka hade ställts åtminstone vid åtminstone två tillfällen. Att frågeformuleringen skulle vara identisk mellan mättilfällena var ett av de grundläggande kriterierna för analysen. Analysen utfördes utifrån primärdata. Tidsperioden 1954 – 1990 delades i analysen i fyra delar med hänsyn till det rådande internationella politiska klimatet.

Den första perioden, 1954 – 1968, präglades av konfronterande åsikter mellan öst och väst. Tiden 1969 – 1978 kan beskrivas som en period då spänningarna lättade. Under 1979 – 1984 ställdes de flesta frågorna i relation till tidsspannen (nästan en fjärdedel). I och med att relationerna mellan öst och väst försämrades under slutet av 1970-talet, var det en extra intressant period, med tanke på de säkerhetspolitiska förändringarna. 1985 – 1990 var däremot en tid av förbättrade relationer (Isernia, et al., 2002, pp. 206-208).

Den totala andelen svar och frågor som analyserades var indelad i fyra kategorier. En av kategorierna gick under namnet "allianser". Kategorin omfattade frågor som tangerade Nato, en västeuropeisk union, europeisk säkerhet samt europeisk integration. Isernia et al valde att exkludera "vet ej" respondenterna i analysen. Detta för att analysen till så stor grad som möjligt skulle motsvara den av Shapiro & Page. "Don't know responses only occasionally play a relevant role in altering the balance of opinion" (Shapiro & Page, 1988, p. 216). Syftet med analysen var att undersöka opinionens stabilitet i försvarspolitiska frågor. I och med att *stabilitet* är ett vagt begrepp, fastställdes kriterier för vad stabilitet är. I linje med Shapiros och Pages undersökning klassificerades en abrupt förändring i opinion av minst 10 procentenheter per år. Förändring som varken var abrupt eller ingen förändring klassades som *gradvis förändring* (Isernia, et al., 2002, pp. 209-210).

Signifikant förändring definierades i analysen som en förändring på minst sex procentenheter. Gränsen innebär för analysens del att ungefär 54 procent av alla åsikter såg en signifikant förändring i alla tre länder mellan intervjuerna. Detta fynd tyder på liknande mönster som i Page och Shapiro (1992). I deras studie var motsvarande siffra 49 procent för den amerikanska befolkningen. I Frankrike var 51 procent av svaren olika, i Tyskland och Italien 55 procent. Det bör dock poängteras att dessa siffror representerar de sammanlagda svaren i länderna.

Resultaten uppvisade en allt stabilare opinion för varje decennium i länderna. Överlag pekar resultaten på att folkopinionen kring försvars- och utrikespolitiska frågor är relativt stabil. Resultatet uppvisar dock tendenser på instabilitet i den tyska opinionen. Efter år 1985 reagerade opinionen klart på förändringar som skedde på den internationella arenan. Det må verka aningen konstigt att förändringen endast är tydlig i Tyskland under denna tidsperiod. Volatiliteten ökade

varken i Frankrike eller i Italien. Förklaringen är säkerligen den, att Tysklands delning i Öst och Väst, samt Sovjets kollaps, hade den största direkta inverkan på medborgarna i Tyskland. De franska och de italienska medborgarna befann sig inte lika nära händelsernas centrum.

Opinionen i Frankrike skiljer sig från den italienska och den tyska. Den mest tydliga skillnaden ligger i opinionens rörlighet från och med 1980-talets början. I Frankrike kunde man se en successivt stabilare opinion, medan stabiliseringstrenden delvis avtog i Tyskland och Italien. Denna skillnad kan med relativ säkerhet förklaras utifrån diskussionernas intensitet i länderna samt den inverkan INF-besluten¹⁴ inom Nato hade på den tyska befolkningen. Den franska befolkningen påverkades inte till lika stor grad av denna händelse som de andra två länderna (Isernia, et al., 2002, pp. 209-211). Med andra ord ägde inte lika intensiva politiska diskussioner rum i Frankrike, vilket således resulterade i en mindre engagerad befolkning.

Överlag var större och snabba fluktuationer mellan två olika frågetillfällen rätt ovanliga under den undersökta tidsperioden. Magnituden av förändring beskriver författarna som återhållsam. Endast 12 procent av de signifikanta förändringarna var större än 20 procentenheter. Den största skillnaden mellan två surveyundersökningar i procentenheter var i Italien 59, Tyskland 68 och Frankrike 56. Siffrorna tyder å ena sidan på substantiella fluktuationer mellan surveymätningar, å andra sidan på relativt små skillnader mellan de tre länderna. I medeltal uppvisade de franska medborgarna större tendenser för kraftiga åsiktförändringar än medborgarna i de två andra länderna. Ett av de mer intressanta fynden som Isernia et al. identifierade var därmed de relativt minimala skillnaderna i fluktuationer mellan de tre länderna. Parallellt med det, uppvisade undersökningen relativt liknande resultat som de undersökningar gjorda i Förenta staterna av Page och Shapiro (1992).

... It is again remarkable that the magnitude of these significant opinion changes for all three European countries was almost identical to the findings for the United States (Isernia, et al., 2002, p. 211).

Vilka slutsatser kan man då dra utav dessa resultat? Utfallen av undersökningarna gjorda av Page och Shapiro (1992) samt Isernia et al. (2002) tyder på liknande trender i folkopinion både i Europa och på den amerikanska kontinenten. Två större likheter kan identifieras både hos den

---

¹⁴ INF-avtalet innebar ett skrotande av kort-, - och medeldistansrobotar. Avtalet undertecknades av Förenta staterna och Sovjetunionen år 1987 (Woolf, 2017).

europiska samt den amerikanska befolkningen. Den första är den överhängande stabiliteten i opinion. Mycket tyder på att den allmänna opinionen i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor är stabil. Det finns dock undantag, vilka representerar den andra likheten mellan kontinenterna. Säkerhetspolitiska händelser som inverkar på det allmänpolitiska läget i landets närmiljö uppvisar tydligt en effekt på den allmänna opinionen. När en politisk diskussion som ett resultat av ett större säkerhetsbeslut äger rum, aktiverar det medborgarna i landet. Medborgarna skapar sedermera nya politiska åsikter. Efter att det förnyade säkerhetspolitiska läget har lugnat ner sig, tenderar opinionen att "falla tillbaka" till sitt tidigare tillstånd. Man kan utifrån studien anta att politiska frågor gällande säkerhetspolitik med större sannolikhet fluktuerar mer i jämförelse med frågeämnen som gäller annan utrikespolitik. Det förekommer förstås skillnader mellan olika länder. Isernia et al. (2002) hävdar att dessa skillnader ofta är förväntade, i och med att stater är väldigt olika till sin natur.

Isernia et al. (2002) betonar vikten av att uppmärksamma skillnaderna mellan olika länder när man tolkar samt jämför opinionsresultat. Tyskland, Frankrike och Italien har väldigt olika politiska system och väldigt annorlunda politisk kultur. Frankrike har exempelvis länge innehaft en aktiv roll i internationella sammanhang och landets kärnvapen har varit en central del i dess politiska postering. Jämfört med de andra två länderna har Frankrike haft en väldigt aktiv internationell roll. För Tyskland och Italien har två huvudsakliga pelare utgjort staternas utrikespolitik under kalla kriget: Atlantpakten och den europeiska integrationen. Den tyska utrikespolitiken har varit väldigt fokuserad på Berlin, Östtyskland samt östra Europa (Isernia, et al., 2002, pp. 204-205), medan Italiens roll på den internationella arenan kan beskrivas som passiv under kalla kriget (Putnam, 1977).

Deras resultat går med andra ord starkt i linje med de amerikanska studier som Page & Shapiro lyft fram. Att folkopinion överlag inom utrikes- och säkerhetspolitik kännetecknas av måttlig förändring, samt att tvärvändningar i opinion endast sker vid sällsynta tillfällen. Deras konklusioner är därmed att opinionen både i Europa och Förenta staterna är stabil. Den fråga som dock återstår att besvara är: Är de individuella åsikterna sammanhängande? Det vill säga uppvisar person A:s ett liknande åsiktsmönster inom ett flertal frågor som behandlar samma temaområde? Bland annat dessa frågor tas itu med i denna avhandlings analys.

3.3 Natoopinionen i europeiska länder efter kalla kriget

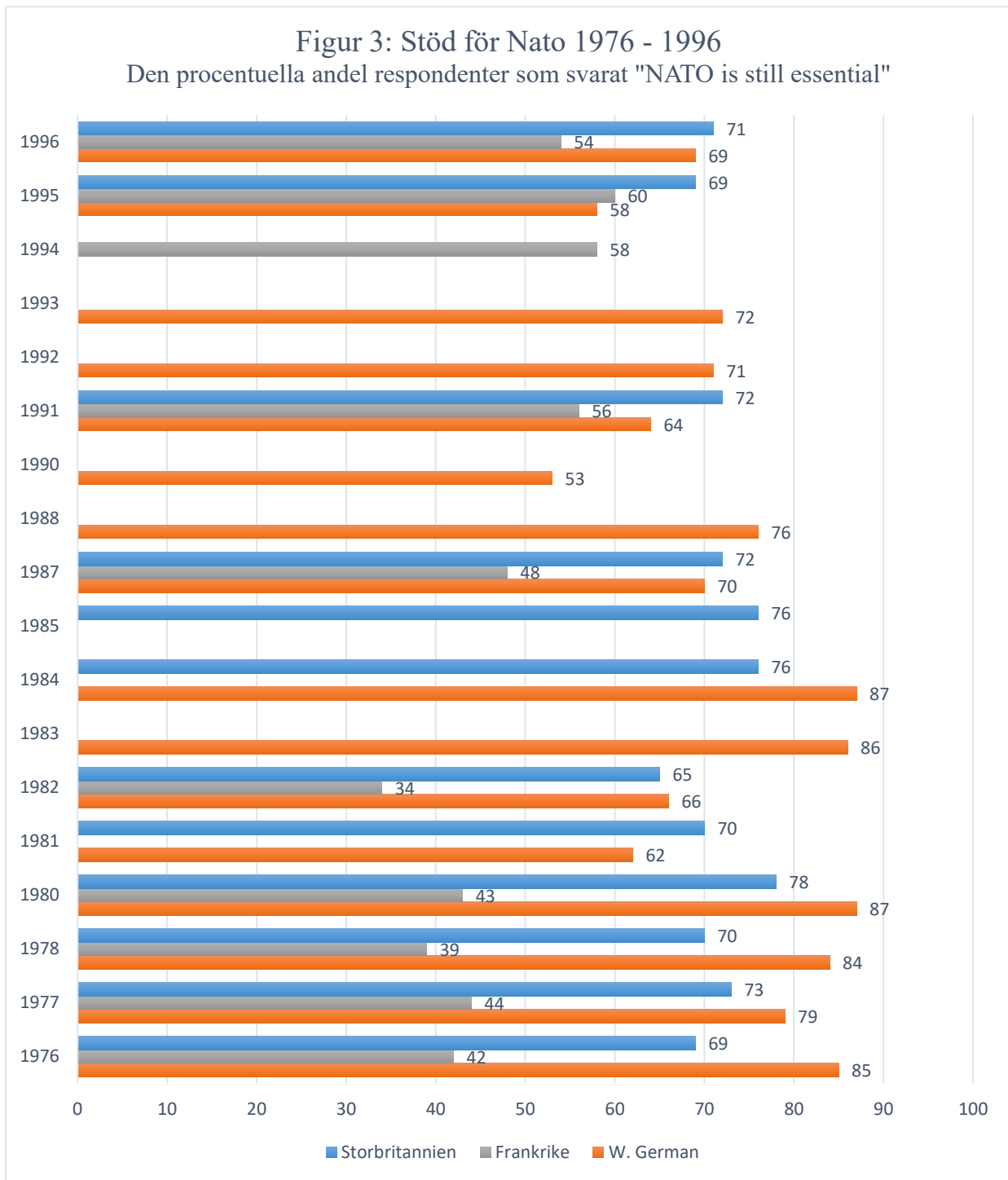
Ziegler (1998) har undersökt om den europeiska Natoopinionen har ökat eller minskat sedan kalla krigets slut. En central fråga han besvarar är: Till vilken grad åsikter om utrikes- och säkerhetspolitik påverkades av partipolitisk tillhörighet samt ålder? Zieglers studie är en sekundäranalys. I praktiken innebär det att redan existerande surveydata analyseras. Någon annan individ har skapat primärdata. Dessa primärdata är främst taget ur Eurobarometer 35¹⁵, mer specifikt i fall där partiidentifikation och ålder analyseras. Datan består av frågor ställda med ett halvårs mellanrum. Studien presenterar opinionsundersökningar som gjorts i ett flertal länder i Europa. De västeuropeiska länder som ingår i analysen är Tyskland, Frankrike och Storbritannien. Den bakomliggande motiveringen till valet av dessa tre länder baserar sig på tillgänglig data. Sådana länder som saknade regelbunden data valdes bort för att kunna skapa en enhetlig analys.

Zieglers analys är inte problemfri. Vid ett antal tidpunkter fattas det bland annat information. Det finns emellertid belägg för varför detta resultat presenteras här. Tanken med delkapitlet är att ge läsaren en inblick i hur den europeiska folkopinionen rör sig i ljuset av säkerhetspolitiska förändringar i dess "närmiljö" under och efter Kalla kriget. Med det i åtanke ses bristerna som förekommer i Zieglers analys som överkomliga. Respektive land representeras av omkring 1000 respondenter. I **tabell 3** presenteras stödet för Nato enligt Ziegler (1998).

---

¹⁵ Se Eurobarometer 35 Foreign relations, the Common Agricultural Policy, and Environmental Concerns, 1991

Figur 3: Tabellen visar stödet för Nato i Storbritannien, Frankrike och Västtyskland mellan 1976-1996 i procent. Fullständig data fattas för åren 1981, 1983, 1984, 1985, 1990, 1993 och 1994. *Källa:* (Isernia, et al., 2002, pp. 209-211)

Även om det saknas information för ett antal tidsperioder uppvisar analysen att stödet för Nato förblev högt ännu efter kalla krigets slut. Så som i de flesta fall, kan förändring i opinion inte enbart förklaras baserat på en variabel. Men ofta finns det några tydliga förklaringsmodeller som passar in.

Under den senare delen av 1900-talet skedde ett generationsskifte. En del forskare antog att ett generationsskifte skulle betyda ett svagare stöd för försvarsalliansen. Den ”nya” generationen representerade de som föddes efter andra världskriget, det vill säga personer som inte upplevt krig eller motsvarande förödelse. Politiska normer har nämligen starkt inflytande på hur generationsöverskridande åsiktsförändringar formas. Samma sak gäller för politiska händelser, som vid flera tillfällen har konstaterats ha en inverkan på folkopinionens rörlighet (Ziegler, 1998, p. 30).

Under 1996 uppvisade den brittiska befolkningen ett stöd på 71 procent. I Tyskland 69 procent och Frankrike 54 procent. Denna grupp av individer ansåg att försvarsalliansen ännu är viktig med tanke på den nationella säkerheten. Överlag påvisar resultaten ett stadigt stöd i alla tre länder över hela mätperioden. Det mest intressanta med tanke på avhandlingens analys är den allmänna opinionens stabilitet i respektive land. I Storbritannien svängde opinionen mellan 65- och 78 procent, vilket också här representerar det högsta stödet för Nato. Brittiska regeringar har traditionellt sett haft en pro-Nato inställning, vilket säkerligen inverkat på opinionen. Den politiska eliten har visat sig ha stort inflytande över den allmänna opinionen (Zaller, 1992) (Page & Shapiro Y., 1992). I figuren ser man att den franska opinionen successivt har ökat sedan 1982. Under 70-talet och tidigt 80-tal var den franska befolkningen rätt negativt inställd till Natosamarbetet på grund ”Gaullistisk tradition”¹⁶. Under 1990-talet blev Nato betydligt mer vedertaget i Frankrike, i och med att landet igen anslöt sig till Natos integrerade militära kommandostruktur. Zieglers resultat visar ett utökat franskt stöd över tid.

Den tyska folkopinionen är ett mer komplext fenomen. Som **tabell 3** visar, har stödet skiftat mest i Tyskland i jämförelse med de andra två länderna. Fenomenet kan enligt Ziegler förklaras av en mängd historiska händelser under kalla kriget. Bland annat landets delning (Väst och Öst) samt att Tyskland var det land som påverkades mest av de säkerhetspolitiska händelser som ägde rum under den tidsperioden. I och med att detta kapitel endast ämnar presentera trender i olika folkopinioner kring Nato, görs ingen djupare genomgång av landets historik och samhällsutveckling. Det finns emellertid ett par faktorer som bör lyftas fram.

Den största nedgången i opinion skedde under 1981 och 1982. Denna nedgång kan med stor sannolikhet förklaras med Natos planer för utökade kryssningsrobotar i Europa, vilket resulterade i stora protester i framförallt Tyskland. Den andra stora nedgången skedde strax efter Berlinmurens fall år 1990. Tyskland förändrades till ett samhälle som rörde sig närmare

---

¹⁶ Gaullism syftar på en form av fransk protektionism. Den franska presidenten och tidigare generalen Charles de Gaulles politik kännetecknades av ett obundet och starkt Frankrike (Fysh, 1997, pp. 73-75).

en förening av Öst- och Västtyskland. Enligt Ziegler (1998) såg den tyska befolkningen Nato som ett förhinder för landets enande. Efter denna nedgång svängde opinionen och såg en successiv ökning. Denna trend höll i sig under hela 1990-talet. Mellan 1990 och 1993 skedde en ökning i både Öst- och Västtyskland, med ett litet starkare stöd i Väst.

Resultaten går i linje med Page och Shapiro (1992), Isernia et. al (2002) och (Eichenberg (2007). Folkopinionen kring utrikes- och säkerhetspolitik gör sällan snabba tvärvändningar, utan är i de flesta fall stabil. Då när opinionen uppvisar en avsevärd reaktion, är det oftast på grund av en säkerhetspolitisk händelse.

Analysen uppvisade ett antal åsiktsskillnader mellan olika generationer år 1991. Variabeln ålder visade sig ha måttlig effekt på åsikter gällande Nato-stöd i Frankrike och Storbritannien. I Tyskland var skillnaden näst intill obefintlig mellan olika åldersgrupper. I de två förstnämnda länderna uppvisade även den yngsta åldersgruppen (under 31) besitta ett stöd för Nato på över 50 procent. Andelen av den mellersta generationsgruppen (31-55), stödde 77 procent Nato. De äldsta personerna i mätningen (55 och uppåt) representerade det starkaste stödet på 78 procent. I Storbritannien var effekten av ålder störst bland länderna. Men skillnaden i ett stöd för Nato var knappt 20 procentenheter (Ziegler, 1998, pp. 30-31).

Ålder är en viktig variabel att ta i beaktande när man undersöker folkopinion, speciellt i fallet av politiskt anlag. En mängd forskning tyder på att det förekommer skillnader mellan åldersgrupper gällande mottaglighet till nya politiska idéer (Zaller, 1992, p. 172) (Abramson, Glenn, 1977 s.183).

Tabell 4: Natostöd i Storbritannien, Frankrike och Tyskland 1991, enligt åldersgrupp

		Under 31	31-55	Över 55
<u>Storbritannien</u>	Ja	59	77	78
	Nej	41	23	22
	Totalt	100 %	100 %	100 %
	N	296	452	308
<u>Västtyskland</u>	Ja	66	71	68
	Nej	34	29	32
	Totalt	100 %	100 %	100 %
	N	325	417	330
<u>Frankrike</u>	Ja	53	57	61
	Nej	47	43	39
	Totalt	100 %	100 %	100 %
	N	330	426	244

Tabell 4: Frågan: ”Some people say that NATO is still essential to our country’s security. Other say NATO is no longer essential to our country’s security. Which view is closer to your own?” Källa: (Ziegler, 1998) *N=respondenter*

I Västtyskland hade den mellersta åldersgruppen det starkaste stödet för ett Natomedlemskap (71 procent). Det näst största stödet uppvisade individer i ålder 55 och uppåt med 68 procent. Den yngsta åldersgruppen stödde Nato till 66 procent. I Frankrike hade den yngsta svarsgruppen det lägsta stödet (53 procent), och den äldsta det högsta stödet (61 procent).

3.4 Den europeiska synen på Nato under 2010-talet

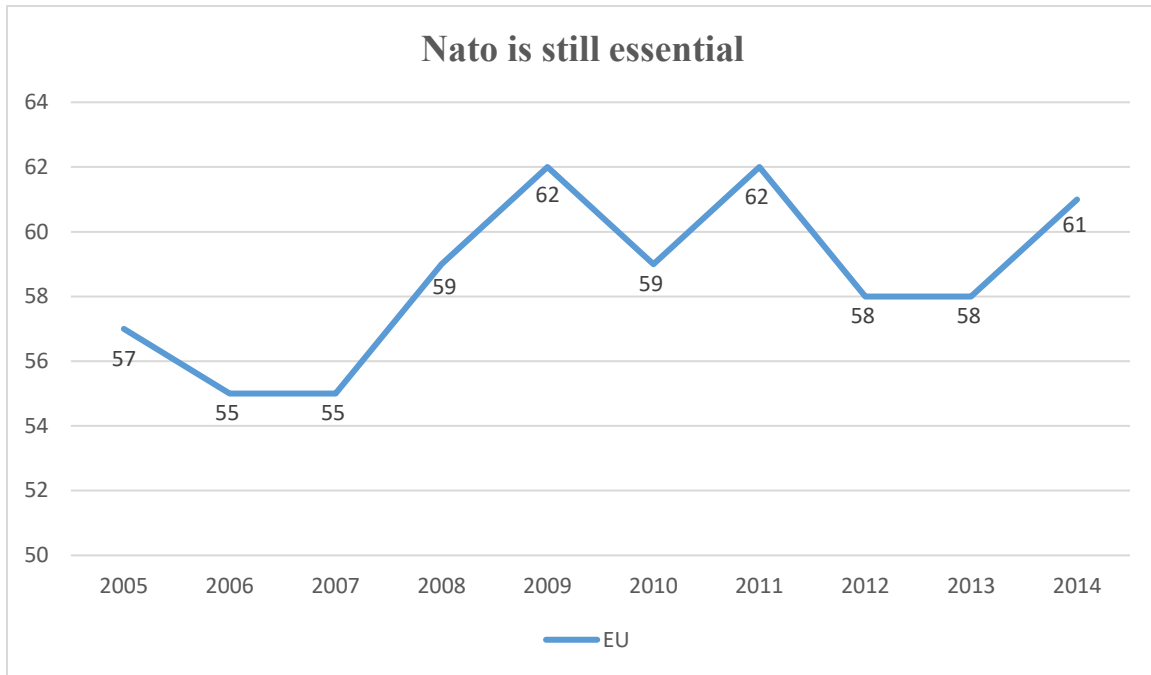
I det här delkapitlet presenteras de europeiska invånarnas attityder till Nato mellan 2005 och 2014. The German Marshall Fund har tillsammans med ett flertal medarbetare¹⁷ undersökt attityder gällande bland annat utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Däribland undersöktes stödet för Nato. Mätningarna är utförda i ett antal Europeiska länder, och innehar titeln Transatlantic Trends (GMF, 2014).

Respondenterna tog i undersökningarna ställning till påståendet "Nato is still essential". Resultaten visade år 2014 att majoriteten av de europeiska medborgarna som deltog i undersökningen ansåg Nato som "essential" (61 procent), vilket är en ökning på tre procentenheter sedan året innan. Det starkaste stödet fann man i Nederländerna (81 procent). På andra plats kom Storbritannien. 70 procent av de brittiska medborgarna såg Nato som nödvändigt. En enprocentig ökning sedan 2013. I Portugal steg stödet för Nato med fem procent mellan 2013 och 2014, och landade därmed på 68 procent. I Tyskland var motsvarande siffra 64 procent. Tre procentenheter högre än föregående år.

De resultat som presenteras i **figur 5** representerar ett medeltal av alla de europeiska länderna. År 2013 ansåg 33 procent av EU-medborgarna att Nato inte längre är nödvändigt. Andelen var lika stor år 2013. I resultaten fann man också anmärkningsvärda skillnader mellan länderna. Andelen som svarade "Nato is still essential" ökade mest mellan 2013 och 2014 i Polen, med hela 15 procentenheter. Under 2014 svarade majoriteten av grekerna "No longer essential" (52 procent), vilket placerar landet på första plats i negativa attityder. I Italien var samma siffra 42 procent och i Spanien 38 procent (GMF, 2014, pp. 44-45).

---

¹⁷ Institutioner som medverkat i formandet av "Transatlantic trends 2014" är bland annat Sveriges utrikesministerium.

Figur 5: Figuren beskriver andelen (%) européer som anser Nato som nödvändigt. Tidsspannen är 2005 – 2014. *Källa: (GMF, 2014, p. 45)*

I samma undersökning uppvisade polackerna de mest negativa attityderna mot Ryssland. Bland annat ansåg 81 procent av respondenterna det ryska ledarskapet som ”icke önskvärt”. Samtidigt var man i Polen mest villig att indoktrinera Ukraina i den Europeiska unionen och Nato. En ökning på 15 procentenheter till 62 procent. Stödet är det starkaste i Polen sedan den första mätningen 2002, då motsvarande siffra var 62 procent. Resultaten tyder enligt författarna på att den polska befolkningen har reagerat starkt på de ryska aggressionerna i Ukraina (GMF, 2014).

4. Opinionen i Sverige

Utöver att diskussionen kring försvarskapacitet och försvarsallianser är aktuell i Finland, förs en liknande diskurs i vårt västra grannland. Situationen är väldigt lik den i Finland, eftersom att Sverige inte heller är en medlem av Nato. Det förekommer dock politiska/samhälleliga krafter som yrkar på ett medlemskap båda länderna. Dessa likheter skapar ett starkt incitament för att jämföra ländernas situationer, vilket också Bergquist et. al. (2016) konstaterar i deras rapport till utrikesministeriet. Trots att det finns många likheter i hur försvarspolitikerna har utformats såväl i Finland som i Sverige, är länderna förstås inte identiska. Man kan emellertid identifiera ett flertal likheter.

Både Finland och Sverige intog en politisk- samt militärt neutral ställning under kalla kriget. Än idag är länderna militärt neutrala men inte politiskt neutrala, med anledning av deras medlemskap i Europeiska unionen. En del hävdar dock att Sverige och Finland inte längre är militärt neutrala stater på grund av de militära element som EU-kontraktet för med sig (Bergquist, et al., 2016, p. 5). Mer exakt har länderna bundit sig till unionens gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik¹⁸. Enligt Finlands försvarsmakt strävar man inom EU till att successivt utveckla den gemensamma försvarspolitikerna till ett gemensamt försvar mellan EU-länderna. Ett mer konkret exempel på detta är utvecklingen av EU:s snabbinsatsstyrkor (Försvarsmakten, 2019). I denna text klassificeras emellertid både Finland och Sverige som militärt neutrala stater på grund av att de ur militär synvinkel officiellt är alliansfria. Trots avsaknaden av ett medlemskap i Nato, samarbetar de tätt med Nato som medlemmar av programmet partnerskap för fred sedan 1994¹⁹. Enligt den finländska försvarsmakten är det mest centrala syftet med samarbetet att förbättra det nationella försvarets och globala krishanteringens prestations- och samarbetsförmåga (Försvarsmakten, 2019).

Respektive stat anser sig vara militärt neutrala, samtidigt som de proklamerar för att EU borde inta en större roll i den internationella säkerhetspolitiken. En del anser att den neutrala positioneringen inte utesluter ett medlemskap i Nato som ett framtida alternativ. Ländernas försvarsmakter samarbetar tätt genom bilaterala samarbeten. Enligt Forsberg och Vaahtoranta (2007), anser vissa att försvarssamarbetet grannländerna emellan inte varit såhär starkt sedan

---

¹⁸ För mer information se EU:s utrikes- och säkerhetspolitik: https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_sv

¹⁹ En partnerskapsstat kan definieras som en samarbetsstat. Det vill säga en stat som bland annat deltar i Nato ledda övningar, men inte åtnjuter de rättigheter som framkommer i Atlantfördraget. Det vill säga dessa länder är inte en del av det kollektiva försvaret under artikel fem (Försvarsmakten, 2019).

rikssprängningen 1808-1809²⁰. Majoriteten av medborgarna i både Finland och Sverige har enligt tradition sett militär neutralitet som det bästa alternativet (Forsberg & Vaahtoranta, 2007, pp. 68-69).

Även om Sverige och Finland har haft, och än idag har liknande intressen på den försvarspolitiska arenan, har länderna väldigt olika politiska kulturer och förhållningssätt i relation till militärt samarbete. En förenande faktor som legat lagt grunden för ländernas säkerhetspolitiska återhållsamhet är den ryska utrikespolitiken. Finland och Sverige är emellertid olika geografiskt placerade, vilket medför olika förutsättningar och incitament för försvar. En faktor som spelat en avgörande roll i ländernas säkerhetspolitik är uttryckligen deras unika geografiska lägen. Finland delar en lång gräns med Ryssland, och fungerar därmed som en buffertzona mellan Ryssland och Sverige.

Under kalla kriget förhöll sig Finland i mångt och mycket till Sveriges policybeslut. Detta ändrades dock efter Sovjets fall och upphävandet av VSB-pakten²¹. Det största incitamentet för Finlands EU-medlemskap var enligt dåvarande president Mauno Koivisto främst de säkerhetspolitiska skälen. Den ekonomiska biten var enligt presidenten sekundär (Forsberg & Vaahtoranta, 2007, pp. 69-71).

Sverige och Finland bildar en strategisk helhet genom deras politiska samarbete samt likartade positionering i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor. Faktorer som skapar incitament för att göra säkerhetspolitiska beslut i samspel med varandra. Både Sverige och Finland är demokratiska stater och medlemmar av Europeiska unionen och partnerskapsstater till Nato. I och med deras geografiska läge är nord och öst gemensamma viktiga militärstrategiska områden. Man kan starkt anta att länderna innehar ömsesidiga intressen för att göra likartade beslut under samma tidpunkt. Sveriges säkerhetspolitiska beslut har historiskt sett ofta haft följder för Finland och vice versa. Om enbart Sverige skulle ansöka om ett medlemskap skulle det sannolikt försätta Finland i en problematisk situation ur säkerhetspolitisk synvinkel. Om enbart Finland skulle ansöka om ett medlemskap i Nato, skulle landet inte ha direkt fastlandsförbindelse till resten av försvarsalliansen. Ur militärstrategisk synvinkel är optimalt (Bergquist, et al., 2016, p. 6).

---

²⁰ Som ett resultat av den svenska förlusten mot Ryssland i Finska kriget 1808 – 1809, erövrades Finland av ryska trupper. 1809 innebar ett slut på den över 600-år långa ”svenska tiden”. För mer information se boken ”Finska kriget 1808-1809” av (Hårdstedt, 2006)

²¹ VSB-pakten = Vänskaps-, samarbets- och biståndspakten. Se mer i (Nationalencyklopedin AB, 2019)

Dessa är bara några exempel som bör tas i beaktande när man presenterar och jämför opinionens rörlighet i två länder. Skribenten vill emellertid poängtera att Sverige inte ingår i avhandlingens analys. Den svenska folkopinionen fungerar i det här fallet, lika som de studier som presenterats tidigare i texten, som jämförbar tidigare forskning. De empiriska analyser som gjorts kring de svenska medborgerliga attityderna är med god marginal applicerbara som teoretisk utgångspunkt när man analyserar stödet för Nato i Finland. Det oaktat är det viktigt att vara medveten om diskrepansen i hur länderna förhåller sig i säkerhets- och utrikespolitiska frågor. I nästa delkapitel presenteras hur den svenska Nato-opinionen rört sig under senare år. I och med analysens ramverk kommer enbart den svenska opinionen att presenteras utgående från avhandlingens oberoende variabler: *utbildning, kön, ålder, partitillhörighet* och *Ukrainakrisen*. Kapitlet redogör för denna förändring baserat på studier genomförda av SOM-institutet²².

4.2 Den svenska Natoopinionen

I Sverige har intresset för säkerhetspolitik ökat under senare år på både gräsrotsnivå och partinivå. Enligt en rapport publicerad av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, har det svenska medborgerliga intresset för försvarspolitiska frågor under tidigare år varit relativt svagt gentemot hur starkt stödet var strax efter Ukrainakrisen. I det här kapitlet diskuteras den svenska opinionen utgående från bland annat Berndtsson, et al. (2016) och (2018) samt Bjereld (2014). Berndtsson et al. analyserar den svenska Natoopinionen utgående från hur den påverkats av säkerhetsdilemmat. Med andra ord, hur opinionen har reagerat på säkerhetspolitisk förändring. Diskussionen tar fasta på undersökningar gjorda av två aktörer: SOM-institutet och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

År 2015 uppvisade opinionen i Sverige mycker intressanta resultat. Gruppen medborgare som ansåg att Sverige på sikt eller snarast borde ansöka om ett Natomedlemskap var nämligen större än motståndarna. Detta var första gången de positiva attityderna var större än de negativa av alla mätningar gjorda av SOM-institutet. Till negativa attityder räknas i undersökningen de som svarade att landet *borde stå utanför* alliansen. Berndtsson, et al. (2016) beskriver det ökade stödet för Nato som ett resultat av den förändrade säkerhetspolitiska situationen i Europa. Författarna hävdar att de ryska aggressionerna i östra delarna av Ukraina och annekteringen av Krimhalvön har sporrat ett utökat stöd för ett medlemskap. I **tabell 6** beskrivs denna förändring mer i detalj.

---

²² SOM-institutet= Samhälle, Opinion och Medier. Institution vid Göteborgs universitet

Tabell 6: Svenska medborgarnas attityder gentemot ett eventuellt Nato-medlemskap 2012 - 2014

År	Mycket bra Förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Summa procent	Antal svarande	Opinionsbalans	Andel positiva
2012	6	12	38	19	25	100	1445	- 26	18
2013	12	17	37	15	19	100	1557	- 5	29
2014	13	18	32	16	21	100	1634	- 6	31
2015	17	21	31	12	19	100	1481	+ 7	38

Tabell 6: Figuren beskriver folkopinionen i Sverige i procent. Max värde som kan antas är 100 procent. Tillsammans finns det fem svarsalternativ. Källa: (Berndtsson, et al., 2016, p. 241) (*Ursprunglig källa, SOM-undersökningarna 1994 - 2015*)

Dylika mätningar har genomförts ända sedan 1997. Frågeställningen var däremot olik formulerad innan 2011, vilket bör tas i beaktande när man jämför opinionen över tid. Tidigare kapitel har belyst problemet med frågeställningar som är olik formulerade²³. Att jämföra surveyundersökningar där frågorna är olik formulerade är bäst att undvika.

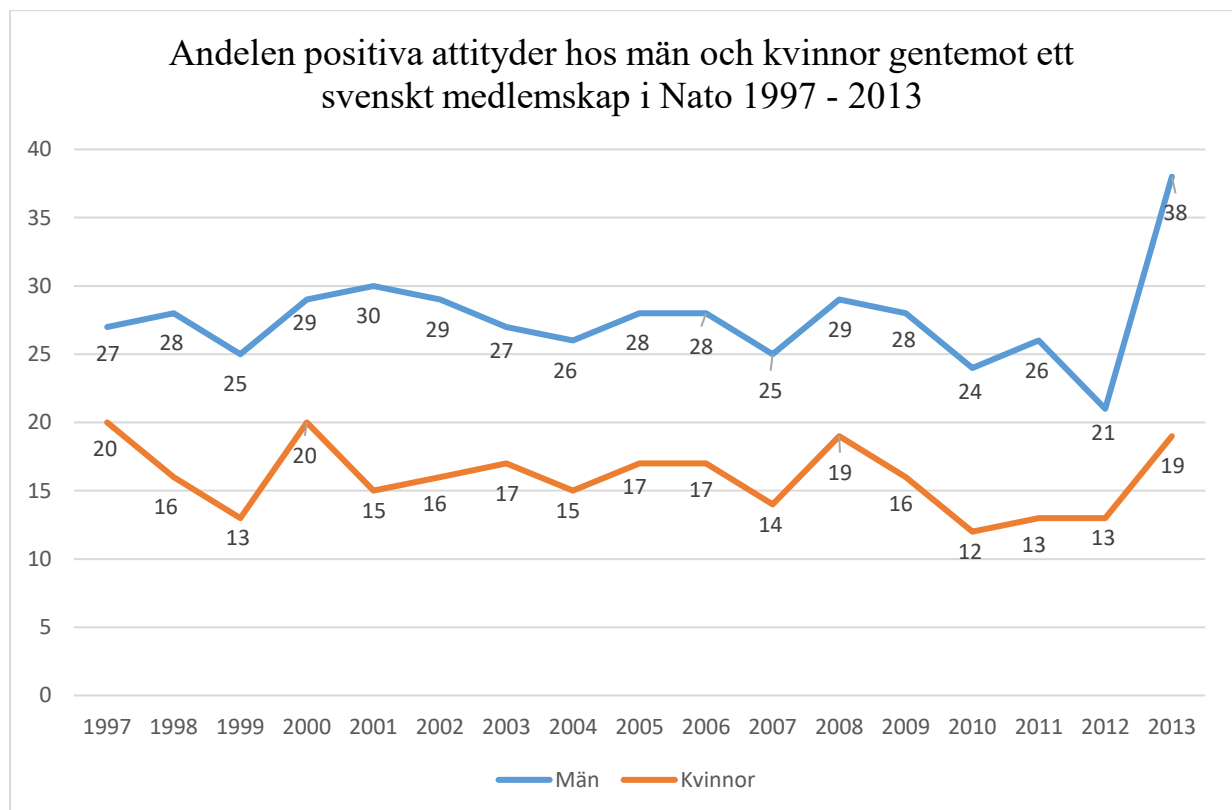
Stödgruppen för ett Natomedlemskap är i Myndigheten för samhällsberedskaps undersökning indelad i två grupper. Gruppen som anser att Sverige bör ansöka om ett medlemskap *på sikt* är större än de som anser att ett medlemskap borde sökas *snarast*. En rapport från MSB (2016) understryker att *snarast*-gruppen var tre gånger större 2016 i jämförelse med 2011²⁴. Gällande kön fann man en knappt märkbar skillnad i ett stöd för ett medlemskap år 2016. 23 procent av männen stöder alternativet *snarast*, medan enbart 14 procent av kvinnorna har en dylik ståndpunkt. Så männen uppvisar här ett något starkare stöd än kvinnor. När man slagit ihop grupperna *snarast* och *på sikt* kunde man inte hitta signifikanta skillnader mellan könen. Frågeställningen i undersökningarna under tidsperioden 2011 – 2016 var:

”Försvarsalliansen Nato ansluter med jämna mellanrum nya medlemmar. Tycker du att Sverige skall söka medlemskap i Nato eller skall vi stå utanför Nato?” (MSB, 2016, pp. 91-92).

²³ Se delkapitel 2.2

²⁴ För mer informatio om MSB:s undersökning, se (MSB, 2016)

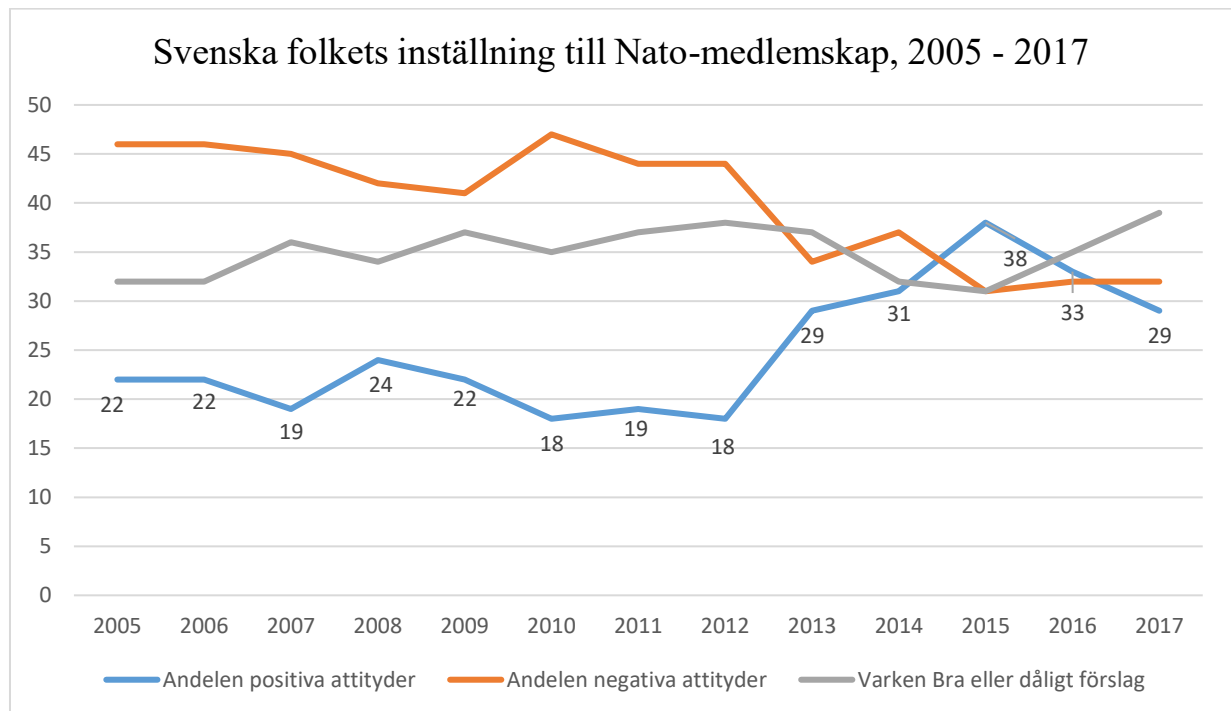
I resultaten från SOM-institutets mätning framkommer det däremot att män är klart mer positivt inställda till ett medlemskap än kvinnor. Av kvinnorna var 32 procent för ett medlemskap och 31 emot. 45 procent av männen såg ett medlemskap som positivt medan 31 procent hade en negativ inställning. Bland olika åldersgrupper fann man en knapp skillnad i åsikter. Äldre personer uppvisade dock ett aningen starkare stöd för ett medlemskap än unga (Berndtsson, et al., 2016, pp. 240-244). De uppvisade resultaten gällande kön får gehör av Bjereld (2014), som tillägger att man ända sedan 1994 kunnat identifiera ett svagare stöd bland kvinnor för ett Nato-medlemskap. Det Natomotstånd som tidigare varit starkt, har gradvis minskat sedan 2010. **Figur 7** beskriver stödet för Nato enligt kön.

Figur 7: Figuren beskriver andelen positiva attityder gentemot ett svenskt medlemskap i Nato. Respondenten har i undersökningen tagit ställning till påståendet "Sverige bör söka medlemskap i Nato". Andelen attityder antar värden i procent. Källa: Nationella SOM-undersökningen 1997-2013

Hur har då den svenska opinionen förhållit sig till Nato under tidigare år? Enligt Berndtsson, et al. (2016) präglades den svenska folkopinionen av relativ stabilitet mellan 1994 och 2012, utifrån de mätningar gjorda i SOM-insitutets regi. Innan 2013 var den åsiktsgrupp som var emot en ansökan betydligt större än den grupp som var för (se **figur 8**). Dessa individer blev dock betydligt färre efter 2012. 2013 var nämligen året då opinionen svängde. Proponenterna för ett

medlemskap blev fler medan motståndarna blev färre. Attityderna emot ett medlemskap halverades från att tidigare varit nästan tre gånger större än proponenterna. Även om attityderna förändrades markant mellan åren 2013 och 2014, var åsikterna emot ett medlemskap fler än de som var för. Rekordåret för Nato-stödet i Sverige var 2015, då 38 procent av opinionen uppvisade positiva attityder. Enligt författarna är denna markanta förändring ett resultat av Ukrainakrisen. En säkerhetspolitisk förändring som förorsakat attitydförändringar hos de svenska medborgarna (Berndtsson, et al., 2016, p. 242). Som **figur 8** beskriver, sker det en successiv avmattning efter år 2015. När opinionen har fått ett uppsving efter en säkerhetspolitisk kris tenderar den att återgå till den tidigare nivån då situationen har lugnat sig. Liknande tankar lyfts fram av Page och Shapiro (1992), som identifierade liknande trender i sina undersökningar²⁵.

Figur 8: Figuren beskriver attityderna till förslaget: "Sverige bör söka om medlemskap i Nato". Andelen ställningstaganden presenteras i procent. Respondenterna besvarade frågan: "Vilken är din åsikt om följande förslag? "Sverige bör söka om medlemskap i Nato". Positiva attityder innefattar både de som svarade "Mycket bra förslag" och "Ganska bra förslag". Negativa attityder innefattar individer som svarade "Ganska dåligt förslag" och "Mycket dåligt förslag". Källa: (Berndtsson, et al., 2018, p. 359) och (Bjereld, 2014, p. 488)

Hur har då de politiska parterna och deras väljare förhållit sig till ett Natomedlemskap? Enligt SOM-institutet kan den största väljargruppen som ser positivt på ett medlemskap återfinnas hos

²⁵ Se s. 16 i delkapitel 3.4

Moderaterna. Hack i häl är Folkpartiets-, Kristdemokraterna-, Centerpartiets, och Sverigedemokraternas väljarkår. Detta då mellan åren 2012 och 2014. Det svagaste stödet finner man bland Feministiskt initiativs-, Miljöpartiets-, Socialdemokraterna-, och Vänsterpartiets väljare. Som Berntsson et al. (2016) skriver, följer denna trend den traditionella vänster-höger positioneringen. Det bör anmärkas att dessa siffror baserar sig på väljares åsikter. Åsikterna motsvara inte nödvändigtvis partiernas officiella linjer.

Vilka partiers väljare har då mest ändrat åsikt mellan 2012 och 2014? Den centerpartistiska väljarkåren har gått från ett Natostöd på 21 procent år 2012 till 34 procent år 2014. De sverigedemokratiska väljarna har mer än fördubblat sitt stöd för ett medlemskap mellan 2012 (19 procent) och 2013 (42 procent). Ett intressant fenomen är att detta stöd sjönk till 38 procent år 2014. En motsatt utveckling i jämförelse med den totala allmänna opinionen i Sverige mellan 2013 och 2014. Sverigedemokraterna är därmed det enda av de mer högersinnade partierna vars väljare blev mer negativt inställda till Nato mellan 2013 och 2014. Partiets officiella linje 2014 var att landet inte bör ansöka om medlemskap och förbli neutralt under krigstid (Sverigedemokraterna, 2014). Det finns en stor skiljelinje mellan partiets linje och väljarna åsikter. Bland alla svenska partier är Sverigedemokraterna ensamma om att väljarna har en annan åsikt än partiet. Nästan hälften av deras väljare ser Nato som ett bra alternativ medan en knapp fjärdedel ser Nato som ett dåligt alternativ (Berndtsson, et al., 2016, pp. 242-243).

Är då den svenska folkopinionen sammanhängandet i frågor som berör Nato och neutralitet? Berntsson et. al. (2016) gjorde en jämförelse mellan två frågeställningar år 2015.

Enkäterna innefattade följande påståenden:

1. *Sverige bör söka medlemskap i Nato.*
2. *Sverige bör i fredstid föra en alliansfri politik, syftande till neutralitet i krig.*

Författarna undersökte om respondenterna svarade liknande mellan de två frågorna. Man kan exempelvis anta att en person som är för ett medlemskap i Nato också anser att Sverige inte borde föra en alliansfri politik. Resultaten visade sig däremot inte vara linje med detta antagande. I **figur 9** presenteras resultaten.

Figur 9: Svenskarnas inställning till medlemskap i Nato samt militär alliansfrihet 2015

	Ja till Nato-medlemskap	Varken eller	Nej till Nato-medlemskap
Ja till militär alliansfrihet	12	15	10
Varken eller	15	15	2
Nej till militär alliansfrihet	23	7	1

Tabell 9: "Sverige bör söka medlemskap i Nato" och "Sverige bör i fredstid föra en alliansfri politik, syftande till neutralitet i krig" N = 1426 Källa: SOM-undersökningen 2015

10 procent av respondenterna hade åsikten att Sverige bör föra en alliansfri politik och inte ansöka om medlemskap i försvarsalliansen. 23 procent ansåg att Sverige borde ansöka om medlemskap och inte föra en alliansfri politik. 54 procent av respondenterna svarade "varken eller" på båda frågorna. Totalt sett var 12 procent av respondenternas svar motstridiga. Det vill säga att respondenterna antingen är för ett medlemskap samtidigt som man stöder alliansfrihet, eller tvärtom. En dryg tiondel av befolkningen uppgav osammanhängande svar. Det är exempelvis svårt att upprätthålla alliansfrihet samtidigt som man blir medlem i en försvarsallians. Berndtsson et al. (2016) hävdar att om "varken eller"-respondenterna avlägsnas, är andelen motstridiga svar 26 procent.

Författarna jämför svarsresultaten med en annan undersökning, i vilken attityder gentemot skatter och flyktingmottagning mättes²⁶. Inte mer än två procent uppgav inkonsekventa svar på skattepolitiska frågor, och motsvarande andel för frågor som kretsade kring flyktingmottagning var en procent. Enligt Berndtsson et al. (2016) tyder detta på att medborgare överlag besitter en större grad av "inkonsekventa" åsikter i säkerhetspolitiska frågor i jämförelse med andra frågeområden.

²⁶ Se mer om attityder till skatter och flyktingmottagning i Hinnfors 1996 och Bjereld (1998)

5. Finland och Nato

Syftet med det här kapitlet är att ge en överblick av de förutsättningar som legat som grund för den finländska försvarspolitiken och ett eventuellt Natomedlemskap. Hur den har utvecklats, samt vilken prägelse den globala säkerhetsbalansen haft på finländska säkerhetsbeslut under de senaste decennierna. I kapitlet diskuteras speciellt den ryska utrikespolitikens effekt på Finlands försvarspolitiska ställningstaganden. Kapitlet ämnar fungera både som en stödjande och en inledande del till den kommande analysen.

5.1 De finländska förutsättningarna för ett Natomedlemskap

I egenskap av en relativt liten stat, har Finland ända sedan kalla kriget varit tvungen att anpassa sina utrikespolitiska ställningstaganden enligt den globala maktbalansen. En balansgång mellan stormakten i öst (Ryssland) och stormakten väst (USA) har genomsyrat den finländska försvarspolitiken under ett flertal decennier. Det här delkapitlet fokuserar på de förutsättningar för ett medlemskap som Finland haft under 2010-talet.

Atlantfördraget²⁷ innefattar en mängd kriterier som ett land bör uppfylla för att kunna ansöka om ett medlemskap i alliansen. Till vilken grad Natos medlemsstater har uppfyllt dessa kriterier, är en forskningsfråga som inte diskuteras i denna avhandling. I ljuset av de mest grundläggande principerna i fördraget, är Finland en stat som är kompatibel för ett medlemskap i försvarsalliansen. I inledningen till Atlantfördraget framgår de mest grundläggande principerna som medlemsstaterna bör värna om:

”... They are determined to safeguard the freedom, common heritage and civilization of their peoples, founded on the principles of democracy, individual liberty and the rule of law...” (NATO, 1949)

Sett ur enbart detta perspektiv tangerar Finlands politiska system respektive princip som citatet innefattar. Finland är en demokratisk stat vars folkvalda parlament besitter den lagstiftande makten. Man värnar om de demokratiska principerna och alla finländska medborgare är lika inför lagen (FINLEX, 1999).

Om man tänker sig ett hypotetiskt scenario, där Finland ansöker om ett medlemskap i försvarsalliansen, är processen komplex. Detta trots att Finland är en attraktiv stat. De politiska och demokratiska antagningsprocesserna kan vara långa och utdragna. En finländsk

---

²⁷ Se Atlantfördraget: https://www.nato.int/cps/ie/natohq/official_texts_17120.htm

medlemsansökan skulle troligtvis också bidra till större spänningarna mellan Nato och Ryssland i jämförelse med tidigare ansökningsprocesser. För Finlands del skulle det sannolikt innebära en försnabbad antagningsprocess, i och med att Ryssland genom annekteringen av Krimhalvön visat sig vara villigt att ty sig till motreaktioner av en aggressiv natur. Mindre stater måste för det mesta ta i beaktande dylika faktorer när man gör större militärstrategiska beslut (Bergquist, et al., 2016, p. 7).

Även om maktbalansen idag inte är likadan som under kalla kriget, då kärnspetsarna i Förenta staterna och Sovjetunionen stod riktade mot varandra, kan man finna likheter mellan epokerna. De utrikespolitiska beslut som Finland fattade under kalla kriget genomsyrades för det mesta av kompromisser som skulle tillfredsställa stormakten i öst, samtidigt som man bibehöll en god kontakt med väst. En bild som passar in än idag. Den säkerhetspolitiska diskussionen i Finland präglas i många avseenden av Rysslands inställning (Creutz, 2018). Med facit på hand kan man se spår av finlandisering i den försiktighet som både den allmänna opinionen och den politiska diskussionen präglas av. Med detta sagt, bör man tillägga att den finländska politiken idag främst kännetecknas av västerländska samarbeten. En avsevärd skillnad till kalla kriget.

I statsrådets försvarspolitiska redogörelse 2016, hävdar man att den säkerhetspolitiska situationen i Europa och Östersjöområdet har blivit sämre sedan redogörelsen 2012. En central bidragande faktor till detta är Rysslands annektering av Krim, samt den roll landet har i stridigheterna i östra delarna av Ukraina. Resultaten av händelserna är avsevärt försämrade relationer mellan de europeiska länderna och Ryssland. För Finlands del konstaterar statsrådet: ”En användning av militära maktmedel mot Finland eller hot om användning av dessa kan inte uteslutas” (Statsrådet, 2016, p. 14).

Lika som i redogörelsen från 2012 betonar man EU:s roll samt vikten av det nordiska samarbetet. I ljuset av Ukrainakrisen har Nato stärkt sin militära närvaro i de europeiska medlemsländerna, i syfte att stabilisera det säkerhetspolitiska läget samt avskräcka eventuella militära interventioner. Ryssland hävdar däremot att Natos närvaro bidrar till ett ytterligare säkerhetspolitisk förfall. Statsrådet ser Nato som en stabiliserande faktor. Lika som under 2012, anses Ryssland sträva till en stormaktsposition. Ryssland utmanar därmed de strukturer som de europeiska samt transatlantiska samarbetena har byggt upp. Det har visat sig att landet inte utesluter användningen av militärt våld för att uppnå sina utrikes- och säkerhetspolitiska mål.

5.2 Den finländska försvarspolitikens förhållningssätt till den ryska viljan

Ända sedan rikssprängningen 1908/1909 har Finland varit tvunget att förhålla sig till den ryska utrikespolitiken. Det har emellertid skett ett flertal maktskiften i både Finland och Ryssland sedan 1900-talets början. Rysslands politiska system har sett många förändringar under det senaste seklet. Till att börja med första världskriget, då man genom revolution skrotade den monarkistiska traditionen (tsardöme) och skapade en kommunistisk diktatur. Idag är landet officiellt sett en demokratisk stat som grundar sig på parlamentariska principer (Ryska federationen, 1993). I praktiken besitter emellertid presidenten politiska maktbefogenheter och politisk kontroll till så hög grad, att landets inte kan klassificeras som en demokrati. Enligt ett flertal demokrati- och frihetsmått har den politiska makten mer och mer koncentrerats till president Vladimir Putin under 2010-talet, vilket kan skådas genom kraftigare statlig kontroll av media, manipulerade valresultat, och ett dominerande parti med en ytterst kontrollerad opposition (Freedom House, 2019); (V-DEM, 2019).

Rysslands styrelseskick är med andra ord motsatsen till Finlands. Graden av auktoritärt styre i Ryssland är mycket likt det man kunde finna i kalla krigets Sovjet. Under sovjettiden utgjorde de politiska olikheterna samt krigshistorien stora utmaningar för den finländska utrikes- och säkerhetspolitiken (Törnudd, 2006, p. 43). Än idag finns spår av den finlandisering²⁸ som präglade den finländska politiken under kalla kriget.

I statsrådets försvarspolitiska redogörelse (2012) understryker man att den finländska säkerhetspolitiken grundar sig på de internationella samarbeten som Finland har med bland annat Nato, Europeiska unionen och genom bilaterala avtal. Statsrådet anser att Finland enbart i samspel med andra stater kan råda bot på eventuella säkerhetspolitiska utmaningar. Här betonar man speciellt det europeiska samarbetet och värnandet av de politiska värderingarna som genomsyrar de demokratiska strukturerna. Parallellt med det europeiska accentuerar man de bilaterala avtalen (Statsrådet, 2012, p. 9).

Statsrådet (2012) betonar en öppen dialog med Ryssland som nyckeln till att upprätthålla relationerna till Ryssland. Utöver att landet är en viktig handelspartner med Finland är dess utrikes- och säkerhetspolitiska åtaganden av stort intresse. Att förbättra relationerna mellan Ryssland och den Europeiska unionen är ett centralt mål för Finland. Enligt statsrådet är Nato en viktig aktör i befrämjandet av säkerheten på den europeiska kontinenten. I redogörelsen från 2012, beskrivs det säkerhetspolitiska läget i Finlands närmiljö som stabilt. Eventuella

---

²⁸ Finlandisering innebär att en stat anpassar sin politik enligt en annan stats intressen. För Finlands del betydde det att man "gav efter" för den sovjetiska viljan (Törnudd, 2006, p. 45).

säkerhetspolitiska hot av militär natur anses inte vara aktuella. Man poängterar att Finland är alliansfritt och att utgångspunkten vid fall av militära påtryckningar är ett starkt nationellt försvar. Förebyggande åtgärder betonas som viktigast i lösandet av konflikter. Genom försvarssamarbeten med internationella samarbetspartners, såsom Nato, förstärks säkerheten i det geografiska närområdet (Statsrådet, 2012, pp. 10-14).

År 2012 ansågs dock Ryssland besitta ambitionen att upprätthålla rollen som stormakt. Ett mönster som kunde identifieras genom landets ökade intresse att influera OSS-staters politik²⁹. Samtidigt som man vill öka sitt inflytande i dessa stater, yrkar man på respekterandet av staters suveränitet och att man inte ska blanda sig i andra länders affärer. Enligt statsrådet innebär den ryska utrikespolitiken en strävan till multipolaritet. Försvarsalliansen Nato anser Ryssland utgöra ett hot mot landets intressen (Statsrådet, 2012, pp. 30-32).

Ryssland har under senare år uppvisat en nonchalans gentemot självständiga staters suveränitet. Bland annat grundläggande värden som EU:s medlemsstater värnar om. Det ryska agerandet i Ukraina, speciellt på Krimhalvön, har skapat orosmoment för Europas stater. Speciellt för Finland som delar den längsta gränsen med Ryssland. Ryssland ser Nato som en motståndare till dess egna intressen och ser Natos utökning av medlemmar som ett säkerhetspolitiskt hot. På grund av dessa faktorer skulle ett Finländskt medlemskap i Nato inte falla i god ton hos den ryska ledningen. Enligt Bergquist et. al. (2016) förhåller sig Ryssland emellertid inte sig på samma sätt till Finland som till Ukraina. Författarna hävdar emellertid att de ekonomiska och politiska sanktionerna sannolikt skulle vara kraftiga om Finland skulle inleda en diskussion med Nato om ett medlemskap.

Enligt professor i strategi Pekka Sivonen vid Försvarshögskolan, tyder Rysslands agerande i bland annat Ukraina på ett nytt förhållningssätt i användandet av militära medel. I nästa delkapitel summeras Ukrainakrisen.

---

²⁹ OSS = Oberoende staternas samvälde

5.3 Ukrainakrisen

För Finland är Ukrainakrisen en betydande händelse. Efter en lång tid av fred är krisen en påminnelse om att säkerhetspolitiska kriser även kan ske i Europa och dess närmiljö.

Ukrainas tidigare president Viktor Yanukovych avstod i november 2013 från att underteckna det associeringsavtal som förberetts mellan den Europeiska Unionen och Ukraina. Presidentens beslut resulterade i stora protester i Kiev. Sammandrabbningar mellan demonstranter och polis var våldsamma. Polisen agerande fördömdes av den Europeiska Unionen. Denna inrikespolitiska konflikt kunde delas in i två läger: president och opposition. Oppositionen ville ha nyval och närma sig väst (EU), medan presidenten och regeringen ville ha fortsatt starka relationer till Ryssland. Brytpunkten för våldsamheter skedde i slutet av januari 2014, då två ukrainska medborgare dog i sammandrabbningarna. Då demonstranterna försökte ockupera parlamentshuset hårdnade striderna ytterligare. Den blodigaste dagen i Kiev var den 20:de februari, då omkring 90 personer miste sina liv i stridigheterna.

Ukrainas president Viktor Yanukovych flydde landet. Strax efter att den ryska dumans överhus godkände president Putins begäran att använda militär makt på Krim, landsteg militärt utrustade ”gröna män” som Ryssland hävdade vara ryska frivilliga. Den ryska ledningen hävdade att det var personer som inte tillhörde något nationellt försvar. I verklighet invaderade och annekterade Ryssland Krimhalvön med hjälp av militär makt. Ända sedan dess har Ukraina präglats av inbördeskrig i östra delarna av landet. EU och Förenta staterna reagerade på händelsen genom att införa hårda ekonomiska sanktioner mot Ryssland, vilket ytterligare försämrade de politiska relationerna mellan öst och väst. Sanktionerna var ett extra hårt slag på Ryssland ekonomi, som i kombination med ett lågt oljepris blev hårt pressat. Sanktionerna hade också negativa följder för EU-länderna, vars import av naturgas och olja till största del kom från Ryssland (Bergquist, et al., 2016); (Mankoff & Kuchins, 2015).

Rysslands annektering av Krimhalvön strider mot de internationella överenskommelserna i FN-stadgan. Annekteringen strider också mot den överenskommelsen som antogs under Helsingforskonferensen 1975³⁰, enligt vilken en suverän stats gränser enbart kan ändras genom politiska förhandlingar (Bergquist, et al., 2016, p. 14); (Sivonen, 2016, p. 14). En dylik invasion som den av Krimhalvön, och införlivandet av en annan suverän stats geografiska område har inte beskådats i Europa sedan andra världskriget. Omvärlden reagerade starkt på Rysslands agerande. Bland annat Förenta Nationernas generalförsamling fördömde Rysslands agerande

---

³⁰ Se Helsingforsavtalet 1975 s. 5 IV. Territorial integrity of States: <https://www.osce.org/helsinki-final-act?download=true>

och ogiltigförklarade folkomröstningen på Krimhalvön i mars 2014 (United Nations, General Assembly, 2014).

I nästa delkapitel redogör skribenten för de finländska riksdagspartiernas syn på ett eventuellt Natomedlemskap.

5.4 Ett eventuellt finländskt Natomedlemskap enligt riksdagspartierna

Som redan nämnades i teorikapitlet, har den politiska eliten i ett flertal studier visat sig ha ett klart inflytande över den medborgerliga opinionen. Enligt Zaller (1992) tyder undersökningar på att elitens inställning till en politisk fråga har en klar effekt på de medborgerliga attityderna. Det här delkapitlet tillägnas en genomgång av riksdagspartiernas (politiska elitens) attityder gentemot ett finländskt Natomedlemskap. Informationen baserar sig på partiernas valprogram inför riksdagsvalen 2011 och 2015. Valprogrammen anses bäst beskriva respektive partis officiella linjedragningar. År 2011 och 2015 var det riksdagsval, och inför dessa publicerade riksdagspartier sina officiella linjedragningar i centrala politiska frågor, däribland säkerhets- och försvarspolitik. I och med att analysen inbegriper åren 2012 - 2014 anses 2011 och 2015 bäst beskriva partiernas officiella ståndpunkter både före och efter kulmen av Ukrainakrisen.

Skribenten är väl medveten om att partiernas officiella linje inte nödvändigtvis representerar hela den politiska elitens åsikter. Det optimala tillvägagångssättet för att skapa en trovärdig bild, skulle i det här fallet vara att parallellt med valprogrammen, skilt gå igenom riksdagsledamöternas uttalanden och andra åsiktsyttringar fall för fall. En sådan metod skulle skapa en mer exakt bild av de nationella politikernas Nato-inställningar och därmed beskriva hela den politiska elitens ståndpunkter. Dessvärre är en såpass gedigen kartläggning inte möjlig inom ramen för denna magisteravhandling. Partiernas valprogram anses emellertid mycket väl representera en tillförlitlig bild av den politiska elitens Nato-inställning både före och efter Ukrainakrisen. Partiernas linjedragningar presenteras därmed skilt för sig i kortfattade stycken.

Samlingspartiet

Samlingspartiet har ända sedan mitten av 2010-talet varit det parti som tydligast uppvisat en positiv inställning till ett medlemskap i Nato. År 2016 säger partiledare Petteri Orpo i sitt tal: ”Kära vänner, Samlingspartiet stöder ett finländskt medlemskap i Nato” (Orpo, 2016).

Trots det har partiet också uppvisat vagare linjedragningar i frågan under 2010-talet. Exempelvis nämns inte medlemskapet i Nato i Samlingspartiets riksdagsvalprogram från 2011 (Samlingspartiet, 2011). Partiet uppvisar emellertid ett tydligt stöd för Nato i valprogrammet från 2015. Man skriver att ett medlemskap i Nato skulle främja Finlands säkerhet och inflytande. Man vill kvarhålla möjligheten att ansöka om ett medlemskap, och överrätta en rapport till riksdagen som beskriver vad ett medlemskap skulle föra med sig. Man anser att man antingen kan ansöka om medlemskap tillsammans med Sverige eller på eget bevåg. Båda alternativen anses godtagbara. Man vill utveckla försvarssamarbetet med både Europeiska unionen och Nato, så att det direkt skulle bidra till det finländska försvaret (Samlingspartiet, 2015).

Centern i Finland

Centern i Finlands inställning är betydligt mer återhållsam. I riksdagsvalprogrammet 2011 poängterar man att Finland inte är en del av Nato och att den Europeiska unionen inte heller till sin natur är en internationell försvarsallians. Partiet vill ändå lämna dörren öppen för en medlemsansökan. Med andra ord vill man att en medlemsansökan även i fortsättningen ska vara ett alternativ inom ramen för den Finländska utrikes- och säkerhetspolitiken. Valprogrammet beskriver ett brett stöd bland befolkningen samt konsensus bland statsledare är förutsättningar för ett medlemskap. Ett beslut om en medlemsansökan kan inte, enligt partiet, göras utan en folkomröstning. Man skriver att Finland fortsätter sitt deltagande i ”partnerskap för fred” och att det på sikt inte finns incitament för att ändra på detta förhållningssätt (Centern i Finland, 2011). I riksdagsvalprogrammet 2015 skriver man att Finland ska utveckla sitt samarbete med Nato och att man bör hålla möjligheten öppen för Finland att ansöka om ett medlemskap, ifall statsledningen och en eventuell folkomröstning tyder på en sådan åsiktsriktning (Centern i Finland, 2015).

Svenska folkpartiet

Svenska folkpartiets är idag för ett Natomedlemskap. Mer exakt vill man i partiprogrammet år 2016 att Finland år 2025 är medlem i Nato (Svenska folkpartiet, 2016). Tidigare har denna ståndpunkt inte varit lika klar. Partiet har lika som Centern i Finland varit rätt återhållsamt i frågan. I riksdagsvalprogrammet (2011) nämner man exempel inte Nato. Man poängterar däremot vikten av det nordiska samarbetet och Finlands EU-medlemskap för försvaret (Svenska

folkpartiet, 2011). År 2015 är man också relativt vag i sina framställningar. Det enda man nämner om Nato i programmet, är att man vill tillsätta en parlamentarisk arbetsgrupp som ska forska kring vilka för- och nackdelar ett finländskt Natomedlemskap skulle föra med sig. Man vill fördjupa det militära samarbetet med Sverige, och höja försvarsbudgeten (Svenska folkpartiet, 2015).

Sannfinländarna

Traditionellt sett har Sannfinländarnas partiprogram präglats av en protektionistisk linje. Däremot har man under senare år varmnat inför tanken av ett medlemskap. Sannfinländarnas riksdagsvalprogram från 2011 uppvisar ett tydligt nej till ett Natomedlemskap. I valprogrammet skriver man att Finlands ledning (2011) längtar (från orden haikailla) efter ett medlemskap i försvarsalliansen. Man hävdar att den allmänna försvarsviljan skulle sjunka i och med ett medlemskap, vilket sedermera skulle leda till ett slopande av den allmänna värnplikten. För att partiet ska överväga ett medlemskap bör det finnas väldigt tyngande bakomliggande skäl, i och med att neutralitetspolitiken har tjänat Finland så väl. Man avslutar med att skriva: "Om makteliten bestämmer sig för att ansöka om ett medlemskap i Nato, bör det ordnas en folkomröstning om saken" (Sannfinländarna, 2011). Man påpekar också att den Europeiska unionen inte ger försvarsgarantier, men att de EU-länder som hör till Nato försöker ytterliga fördjupa försvarssamarbetet i EU:s regi, för att alla EU-länder ska delta i en global stormaktspolitik. Enligt partiet är detta inte en positiv utveckling (Sannfinländarna, 2011).

I valprogrammet inför riksdagsvalet 2015 skriver man däremot att Ukrainakrisen har visat att det säkerhetspolitiska läget snabbt kan förändras och att Finland därför bör ha ett trovärdigt försvar. Detta valprogram skiljer sig från det år 2011, i och med att man nu inte helt utesluter Nato som ett alternativ. Man anser nämligen att man kan göra en analys av för- och nackdelarna med Nato (Perussuomalaiset, 2015). Partiet uppvisar en klar attitydförändring mellan valåren.

Kristdemokraterna i Finland

I Kristdemokraternas valprogram från 2011 ser man inget behov av att ansöka om ett medlemskap i försvarsalliansen. Om man i framtiden skulle ansöka om ett medlemskap, borde en majoritet av finländarna stöda det beslutet. Man ser det militära samarbetena med Nato och EU som positiva (Kristillisdemokraatit, 2011). År 2015 skriver man ingenting annat om ett

Natomedlemskap förutom att ett beslut kring det skulle kräva en folkomröstning. Man vill dock satsa på det samarbete som man har med de nordiska länderna, Nato samt den Europeiska unionen (Kristdemokraterna, 2015).

Finlands Socialdemokratiska Parti

Man nämner inte Nato i valprogrammet 2011. I valprogrammet 2015 ser man EU-medlemskapet som en viktig säkerhetspolitisk faktor. Man anser att den nuvarande förda politiken bör behållas. Det vill säga EU-medlemskapet, Nato-samarbetet, samt samarbetet med det militärt neutrala Sverige. Med andra ord varken ett hårt ja eller ett hårt nej till Nato (Finlands Socialdemokratiska Parti, 2015).

Vänsterförbundet

Vänsterförbundet skriver kort och koncist: ”Nej till Nato” i sitt riksdagsvalmanifest 2011. Man anser att neutralitetspolitiken är en fredsbefrämjande politik. Man vill inte höja försvarsbudgeten (Vasemmistoliitto, 2010). Tonen är starkare i riksdagsvalprogrammet år 2015, där man beskriver Nato som Förenta staternas verktyg för utövandet av maktpolitik. Man anser att Nato slösar resurser på militära element, och att man därmed skapar spänningar mellan länder. Ett medlemskap anser man skulle försvaga Finland ur en säkerhetspolitisk synvinkel. Man ser ett nordiska militärt samarbete som viktigt, men poängterar att detta inte ska användas som en språngbräda till Nato. Rent konkret vill man inte att Finland förbereder sig för ett Natomedlemskap samt att relationerna till Nato inte bör utvecklas i sådan riktning att Finland i praktiken förbinds samman med försvarsalliansen (Vasemmistoliitto, 2015).

Gröna förbundet

Gröna förbundet ser inte ett medlemskap som nödvändigt inför valet 2011, och nämner inte alls landets försvar eller Nato sitt valprogram från 2015. Linjedragningen är dock densamma som i valet 2011 (Vihreä liitto, 2015).

Riksdagspartiernas Natolinjer år 2011 och 2015

Parti	2011	2015
--------------	-------------	-------------

Samlingspartiet	Vagt	Ja
Centern	Vagt	Vagt
SDP	Vagt	Vagt
SFP	Vagt	Vagt
Sannf.	Nej	Vagt
VF	Nej	Nej
KD	Nej	Vagt
Gröna	Nej	Nej

Tabell 10: Tabellen beskriver riksdagspartiernas inställning till Nato, baserat på deras riksdagsvalprogram år 2011 och 2015. Informationen är tagen ur Pohtiva-databasen där riksdagspartiernas valprogram kan återfinnas (POHTIVA, 2019).

Som figur 10 beskriver, är det enbart Samlingspartiet som klart och tydligt sagt ja till ett Natomedlemskap under 2011. De andra partierna är mer vaga i sina uttalanden. De partier som tydligast är emot ett medlemskap är Vänsterförbundet, De Gröna och Sannfinländarna. SDP, KD och SFP är mest vaga i sina uttalanden. En stor åsiktvariation kan identifieras mellan partierna. Det kanske största hoppet gör Sannfinländarna, som har en väldigt annorlunda ton inför valet 2015. Från att dementera ett medlemskap år 2011, utesluter man inte alternativet under valåret 2015. Partiet motiverar detta med den säkerhetspolitiska förändring som Ukrainakrisen fört med sig.

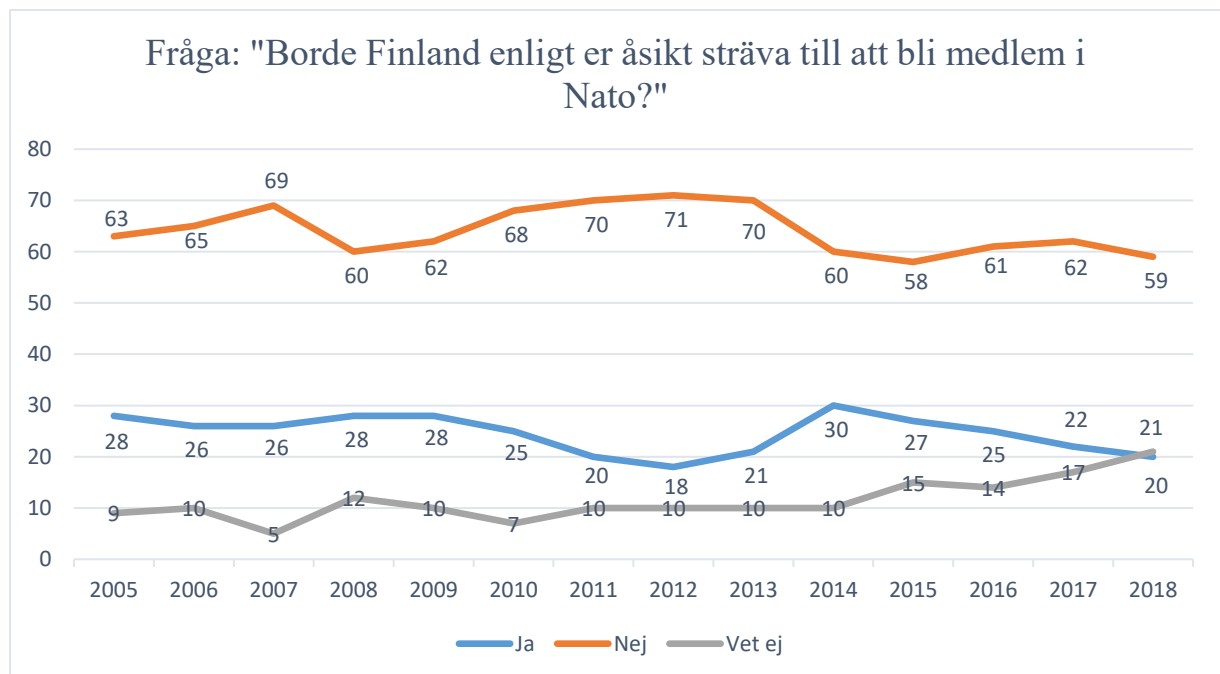
Enligt opinionsmätningarna gjorda kring riksdagsvalet 2011, motsvarar den partipolitiska linjen nödvändigtvis inte väljarnas åsikter i Natofrågan. Resultaten i riksdagsvalsundersökningen (2012) visar att speciellt Samlingspartiets väljarkår, samt Sfp:s väljarkår ser till stor del annorlunda på Natofrågan än de andra väljarna. Av Samlingspartiets väljare i riksdagsvalet 2011, anser 60 procent att Finland borde ansluta sig till Nato. Motsvarande siffra för Svenska folkpartiet år 2011 är 41 procent. Det svagaste stödet för Nato finner man bland Vänsterförbundets- Gröna förbundets- och Centerns väljare. För Vänsterpartiets- och Gröna förbundets del stämmer det klart överens med partiets linje. Dock är stödet relativt lågt hos centerns väljare, med tanke på att partiet inte inför riksdagsvalet 2011 gick kraftigt i bräsch mot ett Natomedlemskap (Grönlund & Westinen, 2012, p. 172). Korstabellerna på s. 60 – 61 redogör för detta mer i detalj.

5.5 Den Finländska Natoopinionen, en helhetsbild

Det här delkapitlet redogör för de finländska Natoattityderna sedan 2005, samt attityderna till Finlands neutralitetspolitik. Kapitlet ämnar fungera som en introduktion till kapitel 7, där Natoopinionen analyseras på individnivå utifrån logistisk regressionsanalys och medelvärdesanalys.

De siffror som framkommer i kapitlet är tagna ur planeringskommissionen för försvarsinformation (PFI). Det är frågan om opinionsundersökningar som PFI utfört årligen sedan 2005. Frågan kring Nato är endast en av ett flertal frågor som man ställt individer kring försvars- och utrikespolitiska frågor. I **figur 11** presenteras stödet för Nato i Finland sedan 2005.

Figur 11: Figuren beskriver stödet för ett Natomedlemskap mellan år 2005 – 2018, i procent. Informationen är tagen ur (Planeringskommissionen för försvarsinformation, 2018).

Man kan utifrån informationen i **figuren** hävda att det finländska Natostödet varit relativt lågt sedan 2005. Mellan 2005 och 2010 låg stödet för ett medlemskap stadigt mellan 25 och 28 procent. Mellan 2010 och 2015 identifieras däremot en större variation. ”Ja-sidan” fluktuerar mellan 18 och 30 procent. Stödet för Nato varierar mest mellan år 2012 och 2014, då den ökar med 12 procentenheter. Efter 2014 gör ”ja-sidan” en successiv nedgång fram till år 2018 då den landar på 20 procent.

Nej-sidan är mellan 2005 och 2010 mellan 60 och 69 procent. 63 procent år 2005 och 68 procent år 2010. Efter decennieskiftet 2010 ökade ”nej” med ett par procentenheter fram till 2012, varefter den sjönk fram till 2015. Den största variationen mellan två mättillfällen skedde mellan 2013 och 2014. Då sjönk antalet nej-svar från 70 till 60 procent. Mellan 2015 och 2018 har ”nej” enbart fluktuerat med ett fåtal procentenheter.

En betydligt mindre andel och variation kan skådas på vet ej-sidan. Dylika åsikter representerade mellan mättillfällena 2005 och 2010 enbart andelar på 9 respektive 7 procent. Den största procentuella variationen bland andelen vet ej-svar finns mellan åren 2006 och 2007, då andelen ”vet ej” halveras till 5 procent. Andelen mer än fördubblas till mätningen 2008 då andelen ”vet ej” är 12 procent. År 2010 är siffran 7 procent. Mellan 2011 och 2014 finns det ingen variation, utan siffran stannar på 10 procent. Däremot ökar siffran successivt mellan år 2015 och 2018, med 2016 som undantag. År 2018 uppnår andelen ”vet ej” sin kulmen under mätperioden 2005 – 2018.

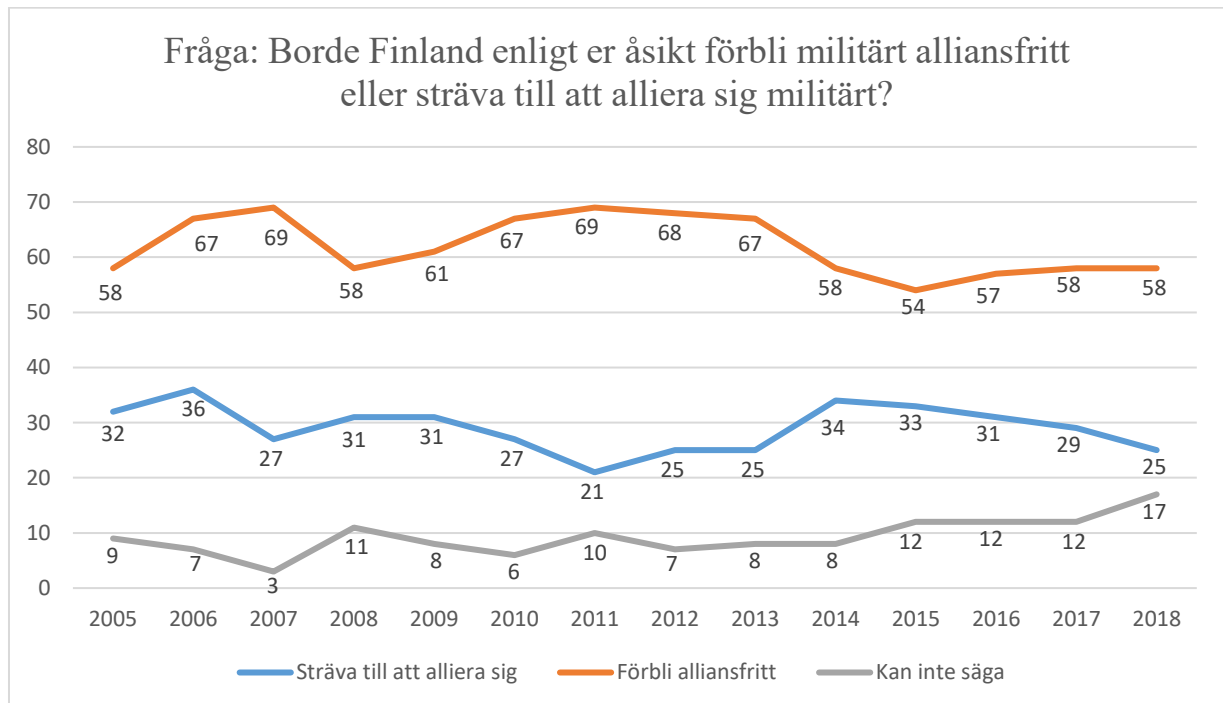
5.6 Militär neutralitet eller ej, de finländska attityderna

I figuren nedan framkommer finländarnas åsikter kring Finlands neutralitetspolitik. Man kan konstatera att majoriteten av opinionen har under hela mätperioden ansett att Finland bör förbli alliansfritt. Det oaktat förekommer det variationer även här. Mellan 2005 och 2007 ökade andelen som var för neutralitet från 58 procent med 11 procentenheter, varefter den återigen minskade till 2005:s nivå år 2008. Under den följande tre års-perioden präglades andelen ”förbli alliansfritt” av en successiv ökning. Tidperioden 2013 – 2015 uppvisar en nedgång av andelen ”förbli alliansfritt” med 13 procentenheter.

Parallellt med ”förbli alliansfri”-gruppen uppvisar också ”Sträva till att alliera sig” stor variation. Mellan 2006 och 2007 dyker ”sträva till att alliera sig” med nio procentenheter, samtidigt som ”förbli alliansfritt” ökar. En liknande utveckling äger rum mellan 2013 och 2014, då stöder för att alliera sig ökar med nio procentenheter samtidigt som motståndet minskar. Efter 2014 har stödet för att alliera sig sjunkit stegvis fram till år 2018.

Andelen ”Kan inte säga” är betydligt mindre. Trots det fluktuerar den parallellt med för och emot under samma tidsperioder. Exempelvis fram till 2007 sjunker den till enbart 3 procent, vilket förstås tyder på att respondenterna överlag besitter tydligare åsikter i frågan. År 2008 ökar denna andel markant till 11 procent. Mellan 2008 och 2014 fluktuerar den med några

procentenheter. Intressant nog så verkar icke-åsikterna öka från och med 2014. Gruppen når sin kulmen år 2018.

Figur 12: I figuren presenteras finländarnas svar på frågan kring finländsk militär alliansfrihet kontra militär alliering. Informationen är tagen ur: (Planeringkommissionen för försvarsinformation, 2018)

Vilka slutsatser kan man dra utav dessa siffror? Det finns tre perioder som kan sägas präglas av svängningar: 2005 – 2007, 2009 – 2011 och 2013 – 2014. Så som skribenten redan har vid ett flertal tillfällen i denna avhandling, är opinionssvängningar komplexa fenomen. För att kunna identifiera bakomliggande orsaker till medborgerliga attitydförändringar krävs djupgående analyser. Dessvärre tillåter inte avhandlingens ramverk en komplett genomgång av hela den tidsperiod som presenteras i tabell 12.

6. Metod och data

Detta kapitel tillägnas det data och den metod som avhandlingens analys bygger på. För klarhetens skull tilldelas data, metod och analysmodell skilda delkapitel. I den första delen presenteras datamaterialet som används. Den andra delen redogör för valet av metod, där skribenten både argumenterar för och emot valet av metod. Kapitlet avslutas med en presentation av analysmodellen.

Skribentens mest centrala intresse är att finna förklaringar till stödet för ett Natomedlemskap 2013 och 2014. Hypotesen är att stödet för Nato har ökat mellan dessa år på grund av den säkerhetspolitiska förändring som Ukrainakrisen och Rysslands annektering av Krimhalvön resulterat i. För att bäst kunna förklara fenomenet, är den valda metoderna binär logistisk regressionsanalys och medlevärdesanalys.

6.1 Data

Det här delkapitlet presenterar datamaterialet. Inledningsvis ges en övergripande beskrivning av datamaterialet, varefter de beroende- och oberoende variablerna förklaras.

Materialet som används i analysen består av surveyundersökningar genomförda av Planeringskommissionen för försvarsinformation (PFI). Data innefattar en mängd olika frågeställningar och variabler som mäter finländarnas attityder i utrikes- och försvarspolitiska frågor. I intervjuundersökningen har man kartlagt finländska medborgares åsikter/attityder inom ramen för utrikes- säkerhets- och försvarspolitiska frågor. Dylika mätningar har genomförts av PFI sedan 1997 (Planeringskommissionen för försvarsinformation, 2018). I undersökningarna ställs också frågor som berör eventuella framtida orosmoment som tangerar dessa teman. De mest centrala frågorna kring det finländska försvaret berör militärt försvar, militärallianser och värnplikt. Antalet respondenter varierar mellan undersökningsåren. De individer som ingår i samplet är mellan 15 och 79-år gamla. Det slumpmässiga urvalet representerar hela den finländska befolkningen som återfinns inom årsspannen. Åland ingår inte i undersökningen. Insamlandet av primärdatat har gjorts genom intervjutillfällen där intervjuaren och respondenten befunnit sig i samma rum. Intervjuerna har utförts på 80 orter (Planeringskommissionen för försvarsinformation, 2018).

6.1.1 Revidering av variabler

Beroende variabler

De beroende variabler som ingår i denna avhandling är surveyfrågor, vars syfte är att mäta finländarnas attityder, både gentemot ett finländskt natomedlemskap och om Finland borde alliera sig militärt. Respektive fråga kodas om till dummyvariabler, där 1 = ja, och 0 = nej. Vetej svaren exkluderas ur analysen.

Frågorna är följande:

1. *Borde Finland enligt er åsikt sträva till att bli medlem i Nato?*
2. *Borde Finland enligt er förbli militärt neutralt eller sträva till att alliera sig militärt?*

Enbart fråga ett ingår i regressionerna. Båda frågorna ingår i medelvärdesanalyserna, för att identifiera om opinionen är sammanhängande eller ej.

Oberoende variabler

Kön (%)

Variabeln beskriver hur stor andel (i procent) av attityderna som tillhör ett visst kön. Denna variabel är inte optimal för analysen i dess ursprungliga form. Därför skapas en dummyvariabel. Värdet 1 är kvinnor, och 0 är män. I och med att kön inte kan rangordas enligt lägre och högre, antar variabeln värden på *nominalnivå*. I 2013-års survey var 52,1 procent av respondenterna kvinnor, medan 47,9 procent var män. 2014 var motsvarande siffror 51,2- och 48,8 procent.

Utbildning, (%)

Denna variabel beskriver respondenternas utbildningsgrad. Variabelns ursprungliga kodning antar sex olika värden. För denna analys är så många värden inte nödvändiga. Därför omkodas denna variabel till dummyvariabler som kan anta värden 1 och 0. Respondenterna indelas därmed in i tre utbildningsgrupper: låg- medel- och högutbildade, och varje grupp är en egen dummyvariabel. Gruppen lågutbildade innefattar respondenter som enbart avslutat första stadiets utbildning (grundskola). Medelutbildade består av personer som enbart erhållit en andra stadiets utbildning (gymnasie- eller yrkesutbildning). Gruppen högutbildade är de respondenter som innehar en tredje stadiets utbildning (högskola eller universitet). Variabeln antar värden på *ordinalnivå*.

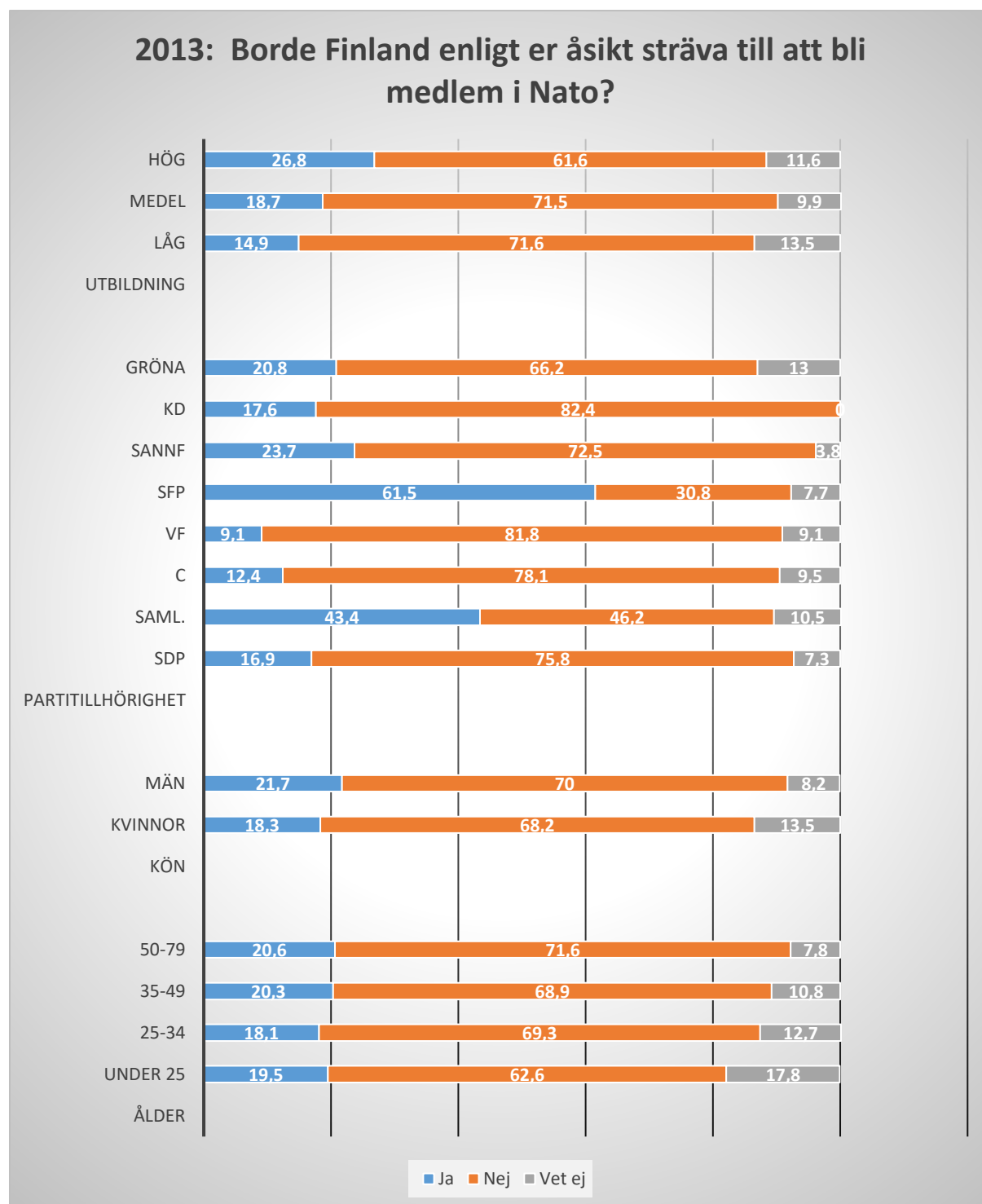
Ålder, (%)

Variabeln ”ålder” beskriver attitydfördelningar bland åldersgrupperna i procent. I och med att respondenterna inte är indelade i åldersgrupper i det ursprungliga datamaterialet, skapas en dummyvariabel för respektive åldersgrupp. Åldersgrupperna är indelade enligt följande: 25 eller yngre, 25 – 45, 35 – 49 och 50 – 79. PFI har i sina analyser gjort en åldersindelning identisk denna (Planeringskommissionen för försvarsinformation, 2017).

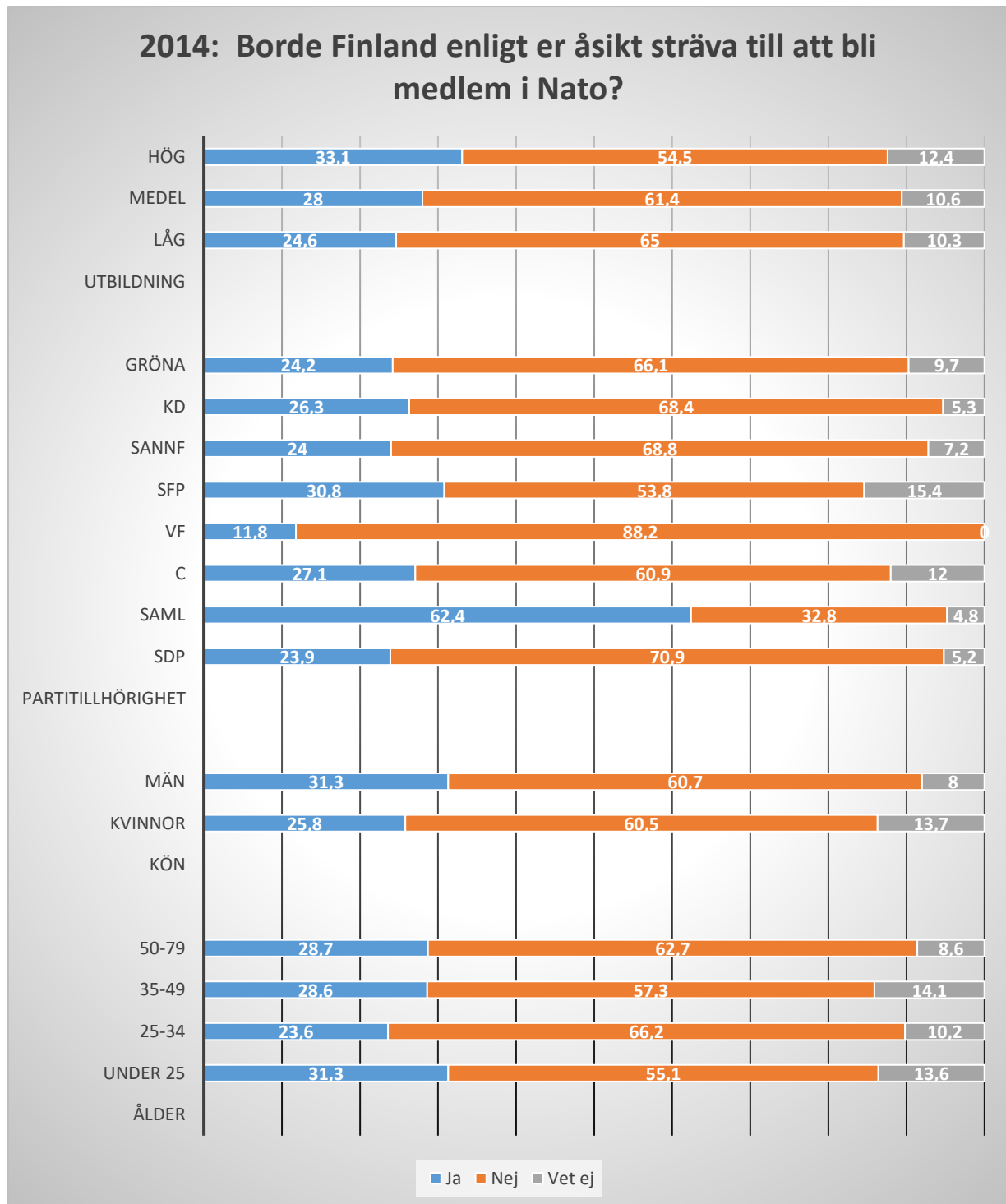
Partipolitisk tillhörighet (%)

Variabeln beskriver respondenternas partipolitiska tillhörighet baserat på surveyfrågan: ”Vilket partis eller aktörs kandidat röstade ni på i riksdagsvalet 2011”. I primärdamaterialet är svarsalternativen indelade i 13 olika kategorier. För analysen är antalet kategorier inte optimalt. Därmed skapas dummyvariabler för respektive partitillhörighet. De som i det ursprungliga datamaterialet svarat ”vill inte svara”, ”röstade inte”, ”ej rösträtt”, ”vet ej”, ”annan”, exkluderas. Med andra ord exkluderas de individer som inte uppgett en specifik partitillhörighet. Skribenten är främst intresserad av att identifiera åsiktsfördelningen bland de som identifierar sig med ett parti. De dummyvariabler som representerar varsitt parti är åtta till antalet (SDP, Saml, C, VF, SFP, Sannf, KD, De Gröna).

Respektive variabel är en så kallad diskret variabel. Variablerna kan alltså enbart anta specifika värden inom ramen för variationsområdet (Lantz, 2011, p. 33). Genom att skapa en korstabell i SPSS får man fram åsiktsfördelning med de oberoende variablerna i förhållande till beroende variabeln. I tabellerna nedan framgår resultaten av korstabellerna. Den beroende variabeln är fråga ett. Tabell 13 representerar år 2013 och tabell 14 år 2014.

Tabell 13: I tabellen beskrivs attityderna gentemot ett Natomedlemskap enligt respektive förklarande variabel. Andelarna presenteras i procent. Siffrorna är ett resultat av en korstabellsanalys som utförts i SPSS baserat på sekundärdata taget ur (Planeringskommissionen för försvarsinformation, 2018).

Tabell 14: I tabellen beskrivs attityderna gentemot ett Natomedlemskap enligt respektive förklarande variabel. Andelarna presenteras i procent. Siffrorna är ett resultat av en korstabellsanalys som utförts i SPSS baserat på sekundärdata taget ur (Planeringskommissionen för försvarsinformation, 2018).

6.1.2 Bearbetning av beroende variabler

Datamaterialet från PFI innefattar en mängd surveyfrågor som berör finländarnas attityder i försvars- och säkerhetspolitiska frågor. I och med att skribenten bland annat ämnar analysera om den finländska opinionen besitter sammanhängande åsikter i frågor som tangerar militär alliering och finländsk militär neutralitet, återstår följande fråga: Vilken surveyfråga mäter ett liknande fenomen, eller tema?

Skribenten analyserar därmed diskrepansen mellan de valda frågeställningarna. I denna kontext handlar det om att identifiera om folkopinionens åsikter är koherenta i surveyfrågor som behandlar Finlands neutralitet och alliansfrihet. De surveyfrågor i datamaterialet som är av största intresse i denna kontext är:

1. *Borde Finland enligt er åsikt sträva efter att bli medlem i Nato?*
2. *Borde Finland enligt er förbli militärt neutralt eller sträva efter att alliera sig militärt?*

För att kunna göra en jämförelse av två frågeställningar, bör man granska den interna reliabiliteten. Om målet är att skapa en övergripande hypotes angående opinionens stabilitet, finns alltid risken att de aggregerade svarsresultaten inte är jämförbara. Med andra ord kan det för frågornas del innebära att de inte överensstämmer, eller mäter samma fenomen (Bryman, 2002).

En metod som används för att mäta den interna reliabiliteten är *Cronbachs alpha*. I SPSS presenteras den interna reliabiliteten i form av en *alfa koefficient*. Koefficienten antar värden mellan 0 och 1. Noll tyder på en avsaknad av intern reliabilitet, medan 1 en fullkomlig intern reliabilitet. Normalt sett anses värdet 0,80 vara en godkänd nivå. Dock är detta väldigt kontextbundet. En del forskare godkänner även lägre värden (Bryman, 2002, pp. 87-88). Det huvudsakliga syftet med användningen av *Cronbachs alpha*, är att mäta ifall det är berättigat att tolka resultat som har blivit sammanslagna i en hypotes.

<i>CASE PROCESS SUMMARY</i>			
		N	%
CASES	Valid	1038	100.0
	Excluded (a)	0	.0
	Total	1038	100.0

Tabell 15: Tabellen beskriver antalet fall i analysen (N).

Tabell beskriver hur många fall som analysen innefattade. *Cases (N)* syftar på antalet rader (respondenter) av data som analysen inbegriper. "Excluded" syftar på antalet svar som blivit exkluderade ur analysen. Här har inga fall har exkluderats ur analysen, vilket är ett tecken på att alla rader uppfyller kriterierna för analysen. Med tanke på datamaterialets kvalitet är detta positivt. Ju fler fall som är medräknade desto bättre. **Tabell 16** nedan beskriver den interna reliabiliteten.

Reliability Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
0,774	0,777	2

Tabell 16: Tabellen beskriver den interna reliabiliteten mellan frågorna: *Borde Finland enligt er åsikt sträva efter att bli medlem i Nato?* och *Borde Finland enligt er förbli militärt neutralt eller sträva efter att alliera sig militärt?*

Den ruta som SPSS avger som ett resultat av analysen är *reliability statistics*. I figuren finns det två värden som är av intresse. *Alfa-koefficienten* antar värdet 0,774. Vad kan man då dra för slutsats? 0,774 betyder att den interna reliabiliteten mellan de två frågeställningarna är god. För analysens del skapar den goda interna reliabiliteten incitament för att jämföra opinionen mellan de två surveyfrågorna. *N* betyder antalet fall som ingick i analysen, vilket i det här är de två surveyfrågorna. I nästa kapitel presenteras de metoder som implementeras i avhandlingens analys.

6.2.1 Metod och analysmodell

I det här kapitlet presenteras och motiveras valet av analysmetoder.

Valet av metod är ofta ett mångfacetterat problem. Oberoende vilket tillvägagångssätt man väljer förekommer det näst intill alltid frågeställningar som förblir obesvarade. Valet av metoder i denna avhandling är emellertid relativt tydligt. Metoderna i analysen är *statistiska*. Eftersom analysen görs baserat på sekundärdata (surveyundersökningar) är en statistisk metod ett optimalt tillvägagångssätt för identifiera trender inom ramen för folkopinionens rörlighet. Ett annat starkt argument för att använda en statistisk metod i denna avhandling är att de teorier och tidigare forskning som presenterats i avhandlingen i huvudsak baserar sig på statistiska analyser. Statistiska metoder kan beskrivas som ett systematiskt och välorganiserat sätt att åstadkomma en specifik målsättning (Löfgren, 2014).

En statistisk metod lämpar sig bäst för att besvara denna avhandlings forskningsfrågor samt antingen bekräfta eller falsifiera hypoteserna. Kvantitativa analyser innebär i huvudsak att man försöker urskilja statistiska samband mellan variablerna som är i fokus. Det vill säga finna förklaringskraft mellan variablerna (Lantz, 2011, p. 16). Utöver det är syftet ofta att kungöra till vilken utsträckning variablerna förbinds samman. Då återstår endast frågan kring valet av den mest optimala statistiska metoden. I samband med valet av metod, är det viktigt att anpassa den statistiska modellen efter det datamaterial man utgår ifrån (Grönmo, 2004). För att ett samband mellan två variabler ska vara statistiskt måste det finnas en trolighet att "... enheter med vissa bestämda värden på den ena variabeln också har vissa bestämda värden på den andra variabeln" (Grönmo, 2004, p. 288).

Den första frågan som forskaren bör besvara innan valet av analysmetod är: Vilken är forskningens problemställning och variablerna egenskaper? Problemställningen, eller forskningsfrågan, beskriver nämligen vilka samband och variabler som ämnas undersöka (Grönmo, 2004). Variablernas egenskaper är minst lika viktiga att ta i beaktande när man bestämmer sig för en specifik metod. Variablerna antar nämligen ofta en mängd olika värden. Man bör med andra ord rätta metoden efter materialet.

Inom statskunskapen antar variabler i många fall kvalitativa värden. Det är rätt logiskt att nominaldata såsom *utbildning*, *kön* och *partipolitisk tillhörighet* är kvalitativa entiteter. De värden som variablerna antar bör dock göras mätbara för att kunna utföra en regressionsanalys,

vilket förklaras mer ingående i delkapitel 7.1.1³¹. Analysmetoderna i denna avhandling är *binär logistisk regressionsanalys och medelvärdesanalys*. Enligt Tufte (2000) är logistisk regression ett bra tillvägagångssätt "... för att behandla kvalitativa, avhengiga variabler" (Bjerling & Ohlsson, 2010, p. 2).

Det finns emellertid olika typer av logistiska regressionsanalyser. Analysen i denna avhandling är uppbyggd så att frågeställningen representerar den beroende variabeln. Frågeställningen är analysens *explanandum*, medan de oberoende variablerna står för *explanansen*. I logistisk regression fungerar den beroende variabeln som ett odds. I detta fall sannolikheten för att en förändring i opinionen ska ske. Vad är då skillnaden mellan en OLS-regression och en logistisk regression? I en OLS-regression utgår man ifrån ett linjärt samband (beroende variabeln i förhållande till oberoende variabeln). Det vill säga att man förväntar sig i en OLS-regression att respektive oberoende variabel har en inverkan på beroende variabeln.

I en logistisk regression utgår man ifrån att kurvan är S-formad, inte linjär. Genom de logaritmerade oddsen, antar den S-formade kurvan en linjär form. Genom detta sker det ingen förvrängning av realiteten (Bjerling & Ohlsson, 2010). En enklare förklaring av det logistiska förhållningssättet i ljuset av denna analys, är att skapa följande frågeställning: På vilket sätt inverkar personens kön på sannolikheten att Nato-stödet ökar? Den logistiska regressionen är applicerbar på många fler olika typer av variabler än exempelvis OLS-regression. Kriterierna för att kunna utföra en logistisk regression är mindre strikta (Bjerling & Ohlsson, 2010).

Frågeställningen "Borde Finland enligt er åsikt sträva efter att bli medlem i Nato?" har tre svarsalternativ. I den ursprungliga datafilen kan respondenternas svar anta 3 värden: 1 = ja, 2 = nej, 104 = kan inte säga. För att kunna utföra en *binär logistisk regressionsanalys* är antalet svarsalternativ för många. Med tanke på avhandlingens forskningsfrågor är vet ej-svaren inte av intresse. Det primära intresset i denna avhandling är att identifiera varför stödet för Nato har fluktuerat. Genom en noggrann övervägning, har skribenten valt att utesluta vet ej-svaren ur analysen. Andelen "vet ej" varken ökade eller minskade mellan åren 2013 – 2014³². Andelen respondenter som svarade vet-ej representerade 10 procent av opinionen under både 2013 och 2014. Beslutet anses därmed vara motiverat. Skribenten ser inga större nackdelar med att exkludera vet-ej ur analysen. När variationen är obefintlig torde det inte inverka på resultaten.

---

³¹ Se delkapitel 7.1.1 "Revidering av oberoende variabler"

³² Se figur 11

För att beroende variabeln ska kunna användas i en binär logistisk regression, kan den endast anta värden 0 och 1. I betyder det att variabeln kodas om till en dummyvariabel. Denna dummyvariabel antar därmed värden 0 och 1. Ja-svaren antar värdet 1 och nej-svaren antar värdet 0. En dummyvariabel kan implementeras i en binomial logistisk regression (Grönmo, 2004).

I denna avhandling görs alltså en analys av surveydata genom användandet av binär logistisk regression. Analysens beroende variabeln är frågeställningen: ”*Borde Finland enligt er eftersträva ett Natomedlemskap?*”³³. Oberoende variablerna är fem till antalet: *Ålder, kön, partitillhörighet, utbildning, och ukrainakrisen*. Inalles utförs sex regressioner: Två för respektive oberoende variabel för respektive mätår. I regressionsanalyserna ingår ålder, kön, partitillhörighet och utbildning.

Innan man gör en logistisk regressionsanalys bör en del saker tas i beaktande. Antalet *bortfall* i datamaterialet kan bland annat inverka på resultatets validitet. Skribenten har kontrollerat för antalet bortfall. Antalet bortfall är mycket lågt vilket betyder att en djupare genomgång inte är nödvändig. Om bortfallet skulle vara stort skulle det kräva ytterligare åtgärder. Ett lågt bortfall tyder på att största delen av svaren uppfyller kriterierna för analysen. En annan positiv sak för analysens del är att surveymätningarna har gjorts årligen under en längre tidsperiod.

Effekten av Ukrainakrisen ämnar skribenten påvisa genom en *medelvärdesanalys*, där datamaterialet från 2013 sammanförs med datamaterialet från 2014, för att identifiera diskrepansen i medelvärden. Syftet är alltså att undersöka om medelvärdet mellan år 2013 och 2014 är statistiskt olik (Field, 2018, pp. 532-534). Skribenten gör alltså också en medelvärdesanalys på de som svarat ”Finland bör alliera sig militärt” på frågan: *Borde Finland enligt er förbli militärt neutralt eller sträva efter att alliera sig militärt?*

I medelvärdesanalyserna ämnar skribenten alltså undersöka om skillnaden i medelvärde för Natostödet, samt skillnaden i medelvärdet för militär alliering mellan år 2013 och 2014, är signifikant olik eller ej. Därefter jämförs resultaten utifrån respektive medelvärdesanalys, för att faställa om medelvärdesskillnaderna i de olika svarsresultaten tyder på en liknande utveckling före och efter kulmen av Ukrainakrisen. Medelvärdesanalys är en bra metod för att identifiera variationen inom grupper (Moore & McCabe, 1999, p. 539).

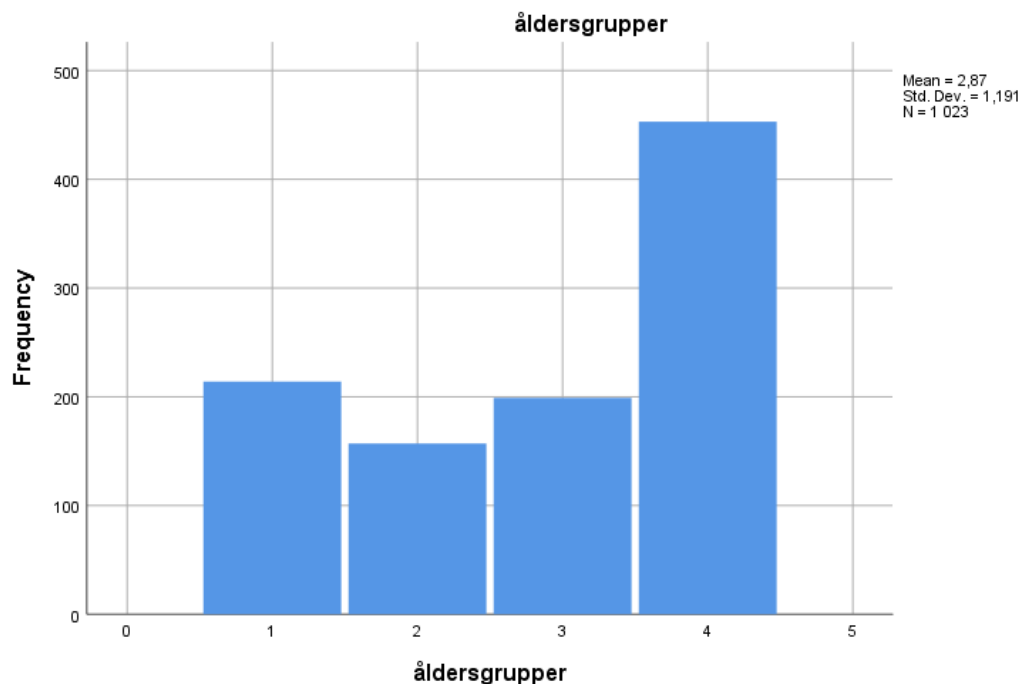
---

³³ Skribentens egen översättning av frågan: Pitäisikö Suomen mielestänne pyrkiä Naton jäseneksi? Källa: (Planeringkommissionen för försvarsinformation, 2018)

6.2.2 Analysmodellens nackdelar

Respektive vetenskapliga metod besitter både för- och nackdelar. Både datamaterialet och forskarens unika analys kan innehålla brister. Ibland förekommer det brister i datamaterialet eller i forskarens egna undersökningsdesign (Bryman, 2002). Datamaterialet anses i detta fall inte besitta några brister som på något sätt förvränger analysresultatet. I delkapitel 6.2.1 konstaterar skribenten bland annat att det förekommer väldigt få bortfall i datamaterialet.

Ett problem som emellertid kan identifieras i datamaterialet är urvalets skevhet. Man kan granska skevheten i urvalet genom att i SPSS identifiera frekvenserna. Efter en noggrann genomgång av de obroende variabelernas interna frekvenser, identifieras skevheter inom variabeln *ålder*. Figuren nedan uppvisar andelen respondenter enligt åldersgrupp. Utifrån **figur 17** kan det konstateras att den äldsta åldersgruppen (50-79) är överrepresenterad. För analysens del kan detta vara problematiskt. Det är emellertid värt att notera med tanke på analysen.

Figur 17: Histogrammet beskriver frekvenserna för respondenterna i datamaterialet. *N* = antalet fall (respondenter), *Mean* = medelvärde, *Std. Dev* = standardavvikelsen. Den äldsta åldersgruppen (4) är överrepresenterad.

För de andra oberoende variabelernas del finns det inga anmärkningsvärda skevheter. Exempelvis är varken män eller kvinnor överrepresenterade. 52,1 procent av respondenterna är

män och 47,9 procent är kvinnor. Det optimala skulle förstås vara att se en jämn representation av respektive kön. Fördelningen är emellertid så liten att den inte har en inverkan på resultaten.

Modellens enkla natur är enligt skribenten det främsta problemet. Variablerna har för analysen kodats om till dummyvariabler, vilket heller inte är problemfritt. I praktiken innebär det att en del värden förts samman för att skapa färre värden. Det är för analysens del helt motiverat att skapa exempelvis åldersgrupper. Att skapa åldersgrupper är rätt vanligt inom samhällsvetenskaperna. Bland annat i de rapporter som PFI publicerat i utrikesministeriets regi har man sammanfogat respondenterna i åldersgrupper.

En omkodning av variabeln utbildning är heller inte helt problemfri. I den ursprungliga datafilen antar utbildning 14 olika värden, varav 9 är skilda typer av utbildningsgrad. Genom att ”simplifiera” en variabel så att den antar skapa tre värden, riskerar forskaren att dra förenklade slutsatser.

I skrivandet av en vetenskaplig avhandling är gränsdragningen för vad som ska och inte ska finnas med ofta mångfacetterad. Man kunde emellertid med stor sannolikhet finna betydligt fler skillnader mellan utbildningsgrupper på en mer detaljerad nivå genom att inte sammanfoga utbildningskategorierna.

Forskaren har också valt att exkludera ”vet ej”-svaren, vilket kan anses vara en nackdel, eftersom dessa respondenter därmed exkluderas helt och hållet ur analysen. Skribenten har också belyst denna problematik tidigare i texten och konstaterat att variationen är så liten att det knappast skapar brister i analysen. Skulle en större variation i andelen ”vet ej”-svar identifieras, vore det svårare att motivera en exkludering av dessa. Fokusen i denna avhandling är dock att göra kvalificerade vetenskapliga slutsatser genom den analysmodell som implementeras. Skribenten är medveten om de brister som förekommer i analysen samt de faktorer som exkluderas.

7. Analysresultat och diskussion

Det här kapitlet inleds med en presentation av analysens empiriska resultat. Den första delen utgör en mer mekanisk genomgång av resultaten. I kapitel 8 återkopplas resultaten till de teorier och tidigare forskning som skribenten redogjort för tidigare i texten. De viktigaste resultaten som kan nämnas redan vid det här skedet är följande: Det ökade stödet för Nato beror högst troligen på Ukrainakrisen. Relativt små skillnader kan hittas mellan åldersgrupper. Individer som är 25 eller yngre är med något större sannolikhet för ett Natomedlemskap i jämförelse med äldre personer. Resultaten är dock inte signifikanta. Analysen finner signifikanta samband mellan en hög utbildning och ett stöd för ett medlemskap. Partitillhörighet till Samlingpartiet och SFP har en tydlig signifikant effekt på Natostödet år 2013. Den förstnämnda är också statistiskt signifikant år 2014. Vilken förklaringskraft variablerna ålder, kön, utbildning och partitillhörighet beitter, analyseras genom logistiska regressionsanalyser. Det förändrade stödet för Nato undersöks utifrån en medelvärdesanalys. En medelvärdesanalys utförs också på förändringen i stödet för att Finland ska alliera sig militärt.

7.1 Analysresultat

Detta delkapitel tillägnas en presentation av analysens resultat. Skribenten beskriver analysprocessens olika steg och redogör för resultaten.

Den första analysmetoden är *binär logistisk regressionsanalys*. Målet är mäta den förklaringskraft de förklarande variablerna har på utfallsvariabeln. Det vill säga till vilken grad de oberoende variablerna förklarar stödet för ett eventuellt Natomedlemskap. Analysens utfallsvariabel, eller beroende variabel, är frågeställningen: "Borde Finland enligt er åsikt sträva till att bli medlem i Nato?"

Syftet med analyserna är alltså att identifiera möjliga samband mellan avhandlingens oberoende variabler och ett stöd för Nato. Sambandet mellan Ukrainakrisen och ett utökat stöd för Nato identifieras genom en medelvärdesanalys. För att fastsätta om opinionen är sammanhängande eller ej, utförs också en medelvärdesanalys på fråga 2. Analyserna utförs på surveymätningar från år 2013 och 2014. Oberoende variablerna ålder, kön, partitillhörighet och utbildning analyseras genom binära logistiska regressionsanalyser. För att så tydligt som möjligt redogöra för effekterna, utförs separata regressioner för respektive oberoende variabel. Skribenten gör enbart en beskrivande genomgång av resultaten i detta kapitel. För en mer ingående diskussion kring resultaten hänvisas läsaren till kapitel 8.

Modellernas tillförlitlighet

Inledningsvis bör man granska modellens tillförlitlighet, vilken i det här fallet är 77,6 procent på en skala från 0 – 100. Forskare har olika syn på vilket gränsvärdet är för att modellen ska kunna konstateras vara tillförlitlig. Om värdet på tillförlitligheten är över 0,7 anses tillförlitligheten här vara god. Alla modeller uppvisar värden över 0,7.

Ålder 2013 och 2014

Baserat på resultaten i **tabell 18**, uppvisar ingen åldersgrupp ett signifikant samband. Det förekommer dock vissa skillnader bland de icke-signifikanta resultaten. I regressionen är referenskategorin den äldsta åldersgruppen (50-79). Åldersgruppen ”under 25” antar i det här fallet den högsta oddskvoten och en positiv regressionskoefficient. Det betyder att individer som tillhör den yngsta åldersgruppen med något större sannolikhet är positivt inställda till ett medlemskap än de äldre åldersgrupperna. Byter man ut referenskategorin till den yngsta åldersgruppen, uppvisar regressionen resultat i samma riktning. I praktiken betyder det att valet av referenskategori är likgiltigt. Den minimala icke-signifikanta effekten som analysen uppvisar tyder på att de yngsta individerna i samplet är mer sannolika att rösta för ett Natomedlemskap. Skribenten vill ändå poängtera att skillnaderna är små och sambanden är inte signifikanta.

Tabell 18: Sambanden mellan ålder och stöd för Natomedlemskap, binär logistisk regression

	Modell 1	Modell 2
25 och under	0,082 (0,229)	0,215 (0,186)
25 – 34	-0,097 (0,237)	-0,252 (0,219)
35 – 49	0,025 (0,198)	0,088 (0,194)
Intercept	-1,247	-0,781
R2	0.001	0,006
N	924	911

Tabellen: I tabellen beskrivs regressionsanalysena för ålder. Modell 1 = 2013, Modell 2 = 2014. Tabellen beskriver variabelernas B-värde och standardfel. Standardfelen finner man i parenteserna. (* $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; *** $p < 0.01$)

Regressionen för år 2014 (modell 2) uppvisar heller inga signifikanta samband mellan en viss åldersgrupp och ett stöd för Nato. Referenskategori är densamma som i modell 1. I jämförelse med 2013 skillnaderna mellan åldersgrupperna något större.

Partitillhörighet 2013 och 2014

I **tabell 19** presenteras resultaten av regressionerna för variabeln *partitillhörighet*. Till skillnad från åldergrupper, finner man här tydliga skillnader mellan variablerna. I resultaten för år 2013 uppvisar två typer av partitillhörighet signifikanta samband. Sambanden mellan ett stöd för Nato och partitillhörighet till antingen Samlingpartiet eller Svenska folkpartiet är signifikanta på 0,001-nivå. Regressionskoefficienten är högre för den senare. Siffrorna tyder på att sannolikheten för att man är för ett finländskt medlemskap i Nato år 2013 är störst om personen känner en tillhörighet med Svenska folkpartiet (Oddsquoten = 9,593). Samlingspartiet är den variabel som besitter den näst högsta regressionskoefficienten samt oddsquoten år 2013. I modell 2 identifieras en del förändringar. Partitillhörighet till Samlingspartiet uppvisar lika som i den första modellen ett perfekt samband. Tillhörighet till SFP uppvisar däremot inte något statistiskt samband.

Vilken typ av partitillhörighet har då det svagaste sambandet? Den svagaste signifikansen samt regressionskoefficient i modell 1 uppvisar tillhörighet till Vänsterförbundet. Också

partitillhörighet till Centern antar en negativ regressionskoefficient. Den är dock något mindre negativ. För den förstnämnda variabeln betyder det att för varje gång oberoende variabeln växer med 1, så sjunker oddsets naturliga logaritm för att stödet för ett Natomedlemskap ska öka med – 62,9 procent. Bland personer som känner en tillhörighet för Centern i Finland är situationen liknande, med en motsvarande siffra på – 27,2 procent. Det bör igen nämnas att dessa värden inte är signifikanta.

Man finner en viss diskrepans mellan modellerna. Tillhörighet till Samlingspartiet är signifikant i båda modellerna på 0,001-nivå. Till skillnad från 2013:s regression, är tillhörighet till SFP inte signifikant år 2014.

Tabell 19: Sambanden mellan partitillhörighet och stöd för Nato, binär logistisk regression

	Modell 1	Modell 2
SDP	0,069 (0,281)	-0,164 (0,236)
Saml	1,505*** (0,228)	1,567*** (0,226)
Centern	-0,272 (0,298)	0,113 (0,233)
VF	-0,629 (0,454)	-1,091 (0,450)
SFP	2,261*** (0,629)	0,365 (0,638)
Sannf	0,448 (0,252)	-0,129 (0,243)
KD	0,027 (0,652)	-0,031 (0,539)
Intercept	-1,568	-0,924
R2	0,115	0,111
N	924	911

Tabellen: Tabellen beskriver regressionsanalysen för partitillhörighet. För respektive modell presenteras variabelernas koefficient. Standardfelet finner man inom parenteserna. * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; *** $p < 0.001$

Utbildning

I analysen ingår tre utbildningskategorier (tabell 20). Referenskategori i regressionen är gruppen lågt utbildade. I resultaten identifieras ett signifikant samband för högt utbildade på 0,001-nivå. I relation till lågt utbildade, är högt utbildade personen betydligt mer sannolika att vara för ett medlemskap i Nato. Regressionen för år 2014 påvisar ett liknande fenomen. Sambandet är dock något svagare och regressionskoefficienten mindre för högt utbildade personer. Jämför man regressionerna, kan man identifiera en liten utjämning i effekt mellan utbildningsgrupperna år 2014. Även om gruppen medelutbildade inte är signifikant, är sambandet något starkare än i den första modellen.

Tabell 20: Effekten av utbildning på ett stöd för Nato, binär logistisk regression

	Modell 1	Modell 2
Medelutbildad	0,204 (0,223)	0,197 (0,189)
Högutbildad	0,713*** (0,244)	0,482** (0,216)
Intercept	-1,545	-0,983
R ²	0,018	0,008
N	924	911

Tabellen: Tabellen beskriver regressionsanalyser av data från PFI 2013 och 2014. För respektive modell presenteras variabelernas koefficient. Standardfelet finner man inom parenteserna. * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; *** $p < 0.001$

Kön

Utifrån resultaten finner man inga signifikanta samband mellan personens kön och ett stöd för Nato (**tabell 21**). Även om sambandet för män är starkare år 2014 än år 2013, är det ändå inte signifikant. Man kan med andra ord inte hävda, baserat på denna modell, att det finns ett statistiskt samband mellan individens kön och ett stöd för Nato. Det svaga, icke-signifikanta

resultatet tyder emellertid på att sannolikheten är något större för män att vara för ett medlemskap än kvinnor.

Tabell 21: Sambanden mellan kön och ett stöd för Nato, binär logistisk regression

	Modell 1	Modell 2
Män	0,146 (0,158)	0,190 (0,142)
Intercept	-1,146	-0,854
R²	0,001	0,003
N	924	911

Tabellen: Tabellen beskriver regressionsanalyser för kön. För respektive modell presenteras variabelernas koefficient. Standfelen finner man inom parenteserna. * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; *** $p < 0.001$

Medelvärdesanalys av åren 2013 – 2014

Utifrån resultaten finner man en signifikant skillnad i medelvärdena för Natostöd. Diskrepansen mellan åren är signifikant på 0.001-nivå. I **tabell 22** kan man se att medelvärdet för en positiv inställning till ett medlemskap i Nato år 2013 är 0,22. År 2014 är motsvarande siffra 0,32. Konfidensintervallet ligger mellan -0,136 och -0,055. I praktiken antyder siffrorna att diskrepansen med en 95 procents säkerhet, skulle ligga mellan konfidensintervallet, om andra sampel inom populationen skulle analyseras. I 95 fall av 100 skulle alltså spridningen ligga mellan -0,136 och -0,055.

Tabell 22: Medelvärdesanalys, Natostöd

2013	0,22	N = 924
2014	0,32	N = 911
Medelvärdeskillnad	-0,095	
Sig. (2-tailed)	***	
Konfidensintervall	Undre -0,136, Övre -0,055	
T-värde	-4,619	

Tabell 22: Tabellen beskriver medelvärdesanalysen för Natostödet 2013 och 2014. * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; *** $p < 0.001$

Resultaten i den andra medelvärdesanalysen (tabell 22) påvisar en signifikant skillnad i medelvärde mellan år 2013 och 2014. Medelvärdesskillnaden är – 0,93. Stödet för att Finland borde alliera sig militärt har ökat mellan 2013 och 2014. I tabellen identifieras en konfidensintervall på -0,136 och -0,055. Förändringen i medelvärde är något större här än i jämförelse med i tabell 21. Diskrepansen är dock minimal.

Tabell 23: Medelvärdesanalys, Stöd för alliering

2013	0,27	N = 950
2014	0,36	N = 934
Medelvärdesskillnad	-0,93	
Sig. (2-tailed)	***	
Konfidensintervall	Undre -0,135, Övre -0,052	
T-värde	-4,381	

Tabell 22: Tabellen beskriver medelvärdesanalysen för individer som svarat "Ja" på frågan: "Borde Finland enligt er förbli militärt neutral, eller sträva till att alliera sig militärt?". * $p < 0.1$; ** $p < 0.05$; *** $p < 0.01$

8. Sammanfattande diskussion

I detta kapitel sammanfattas undersökningsresultaten. Resultaten tolkas utifrån avhandlingens forskningsfrågor och hypoteser. Skribenten återkopplar också resultaten till tidigare teorier och forskning.

I Finland har stödet för Nato har ökat mellan 2013 och 2014. Medelvärdesskillnaden mellan frågetillfällena uppvisar en stark signifikans. Denna ökning i stöd beror högst troligen på Ukrainakrisen, eller snarare Rysslands annektering av Krimhalvön. **Hypotes 4³⁴** kan därmed bekräftas. Rysslands aggressioner i Ukraina hade därav troligen en märkbar effekt på stödet för Nato.

Resultatet bekräftar därmed opinionstrender som bland annat Page och Shapiro (1992); (Isernia, et al., 2002); (Ziegler, 1998) identifierat. I säkerhetspolitiska frågor tenderar människors åsikter vara rätt ombytliga. När ett säkerhetspolitiskt orosmoment eller potentiellt hot står vid dörren, reagerar en avsevärd andel av opinionen. Page och Shapiro (1992) uppvisade i sina analyser att krig resulterar i tydliga attitydförändringar. I amerikansk kontext har det inneburit ett starkare stöd för bland annat Nato. I Sverige har man funnit liknande opinionstrender (Berndtsson, et al., 2016). Svenskarna uppvisar nämligen också en ökning i Natostöd under perioden 2013 – 2014. Det bör dock noteras att den finländska opinionen såg en betydligt kraftigare ökning mellan 2013 och 2014. En annan detalj som bör anmärkas, är diskrepansen i undersökningsdesignerna. I SOM-institutets enkäter används en annan mätskala och annorlunda ”frågebatteri”.

Är de finländska medborgarna då sammanhängande i sina åsikter beträffande säkerhetspolitiska frågor? Utifrån medelvärdesanalyserna verkar den medborgerliga opinionen i Finland följa ett liknande mönster i frågor som berör militär alliering. Folkopinionen kan därför hävdas, utifrån medelvärdesskillnaderna vad gäller neutralitet och militära allianser, vara sammanhängande. **Hypotes 5** kan därmed falsifieras. Medelvärdet i stödet för att Finland borde alliera sig, är högre efter Rysslands annektering av Krimhalvön. Likaså är medelvärdesökningen för Natostödet. Resultaten tyder på liknande mönster som bland annat Wittkopf (1999) identifierat. Till skillnad från den svenska opinionen (Berndtsson, et al., 2016), verkar de finländska medborgarna besitta rätt sammanhängande åsikter.

---

³⁴ Se avhandlingen hypoteser på s. 22

Vilka samband kan då identifieras på individnivå? Resultaten uppvisar ett starkt signifikant samband mellan en hög utbildningsnivå och ett stöd för ett Natomedlemskap. Sannolikheten för att en person är för ett Natomedlemskap är betydligt högre om personen tillhör gruppen högt utbildade. Effekten av utbildning kan bäst återkopplas till Johns Zallers RAS-modell om politiskt medvetenhet (Zaller, 1992). Enligt RAS-modellen förekommer det åsiktskillnader mellan olika utbildningsgrupper på grund av skillnader i människors kognitiva förmåga samt olika nivåer av politisk medvetenhet. Sapiro och Conover (1993) och Eichenberg (2003) hävdar bland annat att högt utbildade individer är mer benägna att snabbare påverkas av externa händelser. Korstabellerna på s. 60 och 61 påvisar också åsiktskillnaderna mellan utbildningsgrupperna.

I resultaten för 2013 identifieras statistiska samband mellan tillhörighet till Samlingspartiet, Svenska folkpartiet och ett stöd för Nato. Det förekommer skillnader mellan undersökningsåren. I resultaten finner man inga andra signifikanta samband för de andra partitillhörigheterna. Med tanke på partierna officiella linjedragningar beträffande Natomedlemskap, är dessa fynd föga överraskande. Samlingspartiet är nämligen det enda parti som i partiprogrammet 2015 tydligt kungjorde sitt stöd för ett medlemskap. I korstabellerna ser man att Vänsterförbundets väljare är tydligt emot ett Natomedlemskap. Vänsterförbundets uppger i valprogrammen tydligt, att partiet inte stöder ett finländskt medlemskap i Nato.

Resultaten korstabellerna tyder på att medborgare överlag besitter åsikter i linje med det parti man kännetecknar sig med. Överlag är partierna (med undantag för Samlingspartiet, Vänsterförbundet och Sannfinländarna) väldigt vaga i sina uttalanden om Nato. Antingen det, eller så nämns Nato inte alls i programmen. Man kan tänka sig att denna försiktighet, som också präglad Natodiskussionen under en längre tid, återspeglas i opinionsmätningarna. Det totala stödet för ett medlemskap är överlag lågt både bland medborgarna och bland partierna. **Hypotes 3** kan bekräftas utifrån resultaten. De samlingspartistiska väljarna uppvisar åsikter i linje med valprogrammet.

Fenomenet kan sammankopplas med Zallers teori om elitens inflytande över opinionen. Detta genom att jämföra de officiella partilinjerna med de medborgerliga attityderna. I partiprogrammen ³⁵ kan man identifiera väldigt olika linjedragningar mellan SFP och Samlingspartiet. Den förstnämnda använder väldigt vaga uttalanden om Natomedlemskap. Den

---

³⁵ Se partiprogrammen på s. 49 – 53

senare positionerar sig tydligt för ett medlemskap. Ser man både på utvecklingen i korstabellerna samt resultaten i regressionerna är utvecklingen i linje med hypotesen.

Tillhörighet till Svenska folkpartiet uppvisar ett starkt statistiskt samband i regressionen för 2013 men inget statistiskt samband 2014. Fenomenet är intressant eftersom det totala stödet för Nato bland Finlands medborgare blev större under 2014. Andelen SFP-anhängare som var för ett medlemskap däremot minskade. Korstabellerna på s. 60 och 61 redogör mer utförligt för denna utveckling. Under år 2013, innan Ukrainakrisen hade nått sin kulmen, ansåg 61,5 procent av de som kände partitillhörighet med SFP att Finland borde gå med i Nato. 2014 däremot minskade denna andel till 30,8 procent. För samlingspartistiska väljare ökade däremot andelen som stöder ett Natomedlemskap med nästan 20 procentenheter.

Är det då eliten som influerar opinionen eller tvärtom? Det är en fråga som inte kan besvaras utifrån dessa analyser. Elitens effekt på opinionen kan nämligen inte påstås vara linjär. Utifrån analysen i kapitel 7 samt korstabellerna, kan man emellertid identifiera åsiktstrender som tyder på att attityder i Natofrågan starkt är i linje med partiernas officiella positioneringar.

Hur ser då utvecklingen ut för de resterande partitillhörigheterna? Korstabellerna visar att den absoluta majoriteten av Vänsterförbundets väljarkår är emot ett finländskt medlemskap i Nato. Sambanden är däremot inte signifikanta i regressionsmodellerna. Den största förändringen mellan år 2013 och 2014 sker bland centerpartistiska väljare. Korstabellerna tyder på att andelen centerpartistiska väljare som är för ett Natomedlemskap ökar med 14,7 procentenheter mellan undersökningsåren.

Varken personens kön eller dess ålder uppvisar några signifikanta samband med ett stöd för Nato. I korstabellerna finner man en väldigt jämn fördelning mellan åldersgrupperna beträffande stödet för Nato år 2013. År 2014 ökar andelen som är för ett Natomedlemskap inom alla åldersgrupper, men mest bland de som är 25 år eller yngre. Trots det uppvisar regressionerna inga signifikanta samband mellan en viss åldergrupp och ett stöd för Nato. Fenomenet tyder på liknande trender som Page och Shapiro (1992)³⁶ funnit i sina undersökningar, där ålder inte uppvisade någon signifikant effekt. De undersökningar som gjort i SOM-institutets regi har heller inte funnit signifikanta samband mellan ålder och ett stöd för Natomedlemskap. **Hypoteserna 2 och 1** är därmed bekräftade. Varken ålder eller kön förklarar stödet för ett Natomedlemskap.

---

³⁶ Se s. 40, den svenska Natoopinionen

Zaller (1992) hävdar att individens kognitiva förmåga att ta emot och behandla information spelar en stor roll när människan formar sina politiska preferenser. I ljuset av detta hävdar skribenten av denna avhandling att variablerna utbildning och partitillhörighet bäst förklarar stödet för Nato. Analysen påvisar nämligen att det finns tydliga skillnader mellan lågt- och högutbildade individer och att individer som känner tillhörighet till ett pro-Nato parti uppvisar åsikter enligt partilinjens. Folkopinionen är också sammanhängande i frågor som behandlar militär alliering. I varje fall verkar de personer som är för ett medlemskap också vara för att Finland borde alliera sig militärt. Resultaten visar också att Natostödet troligen har ökat på grund av Ukrainakrisen. Påståendet motiveras med ett ökat medelvärde för Natostödet mellan 2013 och 2014.

Förslag på fortsatt forskning

I den här avhandlingen har en del signifikanta samband identifierats. Dessvärre uteblir alltid en mängd intressanta forskningsfrågor. Skribenten har därmed några förslag för eventuell fortsatt forskning.

Det finns ett flertal forskningsfrågor som skribenten anser vara intressanta. Utbildning är en mycket intressant variabel. Speciellt i ljuset av Zallers RAS-modell. I och med att man i analyserna finner tydliga skillnader mellan utbildningsgrupper, skulle det vara intressant att studera fenomenet närmare. Varför högt utbildade individer med större sannolikhet är för ett finländskt medlemskap i Nato än lågt utbildade är en intressant forskningsfråga. Inom ramen för statsvetenskapliga metoder är det svårt att finna valida förklaringsmönster för detta fenomen. Som Zaller (1992) nämner i sin bok "The nature and origins of mass opinion" är folkopinion i många avseenden ett tvärvetenskapligt ämne. Det mänskliga beteendet på individnivå går i många avseenden in på ämnet psykologi. Genom att bredda undersökningen utöver en längre tidsperiod skulle man i varje fall kunna finna bredare trender för attitydförändring inom olika utbildningsgrupper.

Genom medelvärdesanalyserna har skribenten påvisat att attityder i frågor gällande militär alliering verkar vara sammanhängande bland de finländska medborgarna. Medelvärdesanalysen skrapar dock enbart fenomenet på ytan. För att verkligen kunna besvara frågan om opinionen är sammanhängande eller ej, krävs det betydligt mer ingående analyser som tar i beaktande alla åsiktsgrupper. Vid SOM-institutet har man bland annat funnit att en stor del av den svenska

befolkningen besitter osammanhängande åsikter i säkerhetspolitiska frågor. Det skulle vara intressant att studera hur den finländska opinionen varierar under en längre tidsperiod.

Det finns gott om forskningsfrågor inom detta ämnesområde. För att ytterligare finna förklaringar till Natostödet, borde en eventuell framtida analys innefatta fler förklarande variabler än vad man finner i denna avhandling. Resultaten här undersöker också en väldigt kort tidsperiod. För att verkligen kunna identifiera opinionstrender och explanans beträffande stödet för Nato, bör tidsspansen breddas. I sådana fall hoppas skribenten på att denna man finner lärdomar i denna text.

Individens kognitiva förmåga är ett komplext fenomen som i många avseenden går in på området politisk psykologi. Ett faktum som varje forskare av folkopinion bör ta i beaktande. Människan tar till sig polycier baserat på de fördelar som gagnar henne själv eller hennes omgivning (Page, et al., 1987). Att fastställa kompletta slutsatser om folkopinionens rörlighet är minst sagt utmanande.

Källförteckning

- Achen, C. H., 1975. Mass Political Attitudes and the Survey Response. *American Political Science Review*, 69(4), pp. 1218-1231.
- Almond, G. A., 1977. The American People and Foreign Policy. *American Political Science Review*, 44(3), pp. 757-760.
- Bergquist, M., Heisbourg, F., Nyberg, R. & Tiilikainen, T., 2016. *Arvio suomen mahdollisen Nato-jäsenyyden vaikutuksista*, s.l.: Utrikesministeriet.
- Berndtsson, J., Bjereld, U. & Karl, Y., 2016. Turbulenta tider - svenskarnas åsikter om försvaret, Ryssland, Nato och Islamska staten. In: J. Ohlsson, H. Oscarsson & M. Solevid, eds. *Ekvilibrium*. s.l.:Författarna och SOM-institutet, pp. 239-253.
- Berndtsson, J., Bjereld, U. & Karl, Y., 2018. En ny gryning för försvaret? . In: U. Andersson, A. Carlander, E. Lindgren & M. Oskarsson, eds. *Svensk försvarspolitik i opinionsmässig medvind*. Göteborg: Göteborgs universitet: SOM-institutet, pp. 353-362.
- Bjereld, U., 2014. Svensk Nato-opinion i förändring. In: A. Bergström & O. Henrik, eds. *Mittfåra och Marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet, pp. 487-493.
- Bjerling, J. & Ohlsson, J., 2010. *En introduktion till logistisk regressionsanalys*, Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Bryman, A., 2002. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 1:1 ed. Malmö: Liber AB.
- Centern i Finland, 2011. *Vaaliohjelma vuoden 2011 eduskuntavaaleihin*. [Online]
Available at:
https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/251?start_year=2010&end_year=2019&type2=yleisohjelma&type1=vaali&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100
[Accessed 20 mars 2019].
- Centern i Finland, 2015. *Keskustan vaaliohjelma*. [Online]
Available at:
https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KESK/1121?start_year=2010&end_year=2019&type2=yleisohjelma&type1=vaaliohjelma&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100
[Accessed 20 mars 2019].
- Converse, P. E., 1964. *The nature of belief systems in mass publics*. 1 ed. Ann Arbor: University of Michigan.
- Converse, P. E., 2008. The nature of belief systems in mass publics. *A Journal of Politics and society*, 18(1-3), pp. 1-74.
- Creutz, K., 2018. Finlands pragmatiska kurs i de globala omvälvningarnas svallvågor. *Internasjonal Politikk*, 76(4), pp. 331-342.
- Eichenberg, R. C., 1989. *Public Opinion and National Security in Western Europe*. 1 ed. Houndmills, Basingstoke: The Macmillan Press LTD.

Eichenberg, R. C., 2007. Citizen opinion on foreign policy and world politics. In: R. J. Dalton & H. D.

Klingemann, eds. *The Oxford Handbook of Political Behavior*. New York: Oxford University press, pp. 383-401.

Field, A., 2018. *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics*. 5 ed. London: SAGE.

Finlands Socialdemokratiska Parti, 2015. *Suunta Suomelle - SDP:n vaaliohjelma*. [Online]

Available at:

https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SDP/1164?start_year=2010&end_year=2019&type2=yleisohjelma&type1=vaali&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100

[Accessed 20 mars 2019].

FINLEX, 1999. *Finlands grundlag*. [Online]

Available at: <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731>

[Accessed 13 Maj 2019].

Forsberg, T. & Vaahoranta, T., 2007. Inside the EU, outside NATO: Paradoxes of Finland's and Sweden's post-neutrality. *European Security*, 19 Oktober, pp. 68-93.

Freedom House, 2019. *Freedom in the World*. [Online]

Available at: <https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2018/russia>

[Accessed 11 mars 2019].

Fysh, P., 1997. Gaullism and Liberalism. In: *Political Ideologies in Contemporary France*. London: A&C Black, pp. 73-101.

Försvarsmakten, 2019. *EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik*. [Online]

Available at: <https://puolustusvoimat.fi/sv/internationell-verksamhet/eus-gemensamma-sakerhets-och-forsvarspolitik>

[Accessed 6 Mars 2019].

Försvarsmakten, 2019. *Natos fredskompanjerskap*. [Online]

Available at: <https://puolustusvoimat.fi/sv/internationell-verksamhet/natos-partnerskap-for-fred>

[Accessed 21 januari 2019].

Försvarsministeriet, 2018. *Planeringskommissionen för försvarsinformation PFI*. [Online]

Available at:

https://www.defmin.fi/sv/uppgifter_och_verksamhet/kommunikation/planeringskommissionen_for_forsvarsinformation_pfi

[Använd 28 november 2018].

GMF, 2014. *Transatlantic trends, key findings 2014*. [Online]

Available at: file:///C:/Users/alweckma/Downloads/1408726801Trends_2014_complete.pdf

[Accessed 28 mars 2019].

Grönlund, K. & Westinen, J., 2012. Puoluevalinta. In: S. Borg, ed. *Muutosvaalit 2011*. Helsingfors: Justitieministeriet, pp. 156-188.

Grönmo, S., 2004. *Metoder i samhällsvetenskap*. 1 ed. s.l.:Liber AB.

Helsinki Final Act, 1975. *Organization for Security and Co-operation in Europe*. [Online]

Available at: <https://www.osce.org/helsinki-final-act>

[Accessed 8 mars 2019].

Holsti, O. R., 2004. *Public Opinion and American Foreign Policy*. Revised edition ed. s.l.:University of Michigan Press.

Holsti, O. R., 2004. *Public Opinion and American Foreign Policy*. reviderad upplaga ed. Ann Arbor: The University of Michigan Press.

Hårdstedt, M., 2006. *Finska kriget 1808-1809*. Stockholm: Prisma.

ICPSR, 2018. *ICPSR*. [Online]

Available at: <https://www.icpsr.umich.edu/icpsrweb/>

[Accessed 23 November 2018].

Isernia, P., Juhász, Z. & Rattinger, H., 2002. foreign Policy and the Rational Public in Comparative Perspective. *Journal of Conflict resolution*, 46(2), pp. 201-224.

Ismay, H., 1955. *NATO, the first five years 1949 - 1954*. 1:a upplagan ed. Paris: North Atlantic Treaty Organization.

Ismay, L., 1955. *NATO, the first five years 1949 - 1954*. 1 ed. Paris: North Atlantic Treaty Organization.

Jackson, R. & Sörensen, G., 2007. *Introduction to international relations*. tredje upplagan red. New York: Oxford University Press.

Key Jr, V., 1961. Public Opinion and American Democracy. *The Oxford Handbook of Classics in Public Policy and Administration*, Juli.

Kristdemokraterna, 2015. *Rohkeus rakentaa tulevaisuutta - Eduskuntavaaliohjelma 2015*. [Online]

Available at:

https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KD/1167?start_year=2010&end_year=2015&type2=yleisohjelma&type1=vaaliohjelma&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100

[Accessed 20 mars 2019].

Kristillisdemokraatit, 2011. *Vaaliohjelma 2011 - 2015: Koti, uskonto, isänmaa*. [Online]

Available at:

https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/KD/666?start_year=2010&end_year=2015&type2=yleisohjelma&type1=vaaliohjelma&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100

[Accessed 20 mars 2019].

Lantz, B., 2011. *Den statistiska undersökningen*. 1 ed. Lund: Studentlitteratur AB.

Löfgren, H., 2014. *Grundläggande statistiska metoder för analys av kvantitativ data*. 1 ed. s.l.:Horst Löfgren.

Mankoff, J. & Kuchins, A., 2015. *Center for Strategic and International studies*. [Online]

Available at: <http://csis.org/program/pivot-points-crisis-ukraine>

[Accessed 8 mars 2019].

Miles, J. & Shevlin, M., 2001. *Applying Regression & Correlation, A guide for Students and Researchers*. London: Sage Publications.

Moore, D. S. & McCabe, G. P., 1999. *Introduction to the practice of statistics*. 3 ed. New York: W.H. Freeman an Company.

Morgenthau, H., 1967. *Politics Among Nations*. 4 ed. New York: Random House Inc..

MSB, 2016. *Opinioner 2016*, Stockholm: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

MTS, M. s., 219. *Aila*. [Online]

Available at: <file:///pchome1.abo.fi/pchome1/alweckma/settings/profilestorage/Desktop/Pro-gradu/Data%202012/FSD2810/Study/cbF2810.pdf>

[Accessed 11 Februari 2019].

Mueller, R. E., 1973. *War, Presidents, and Public Opinion*. [Online]

Available at: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/war-presidents-and-public-opinion-by-john-e-mueller-new-york-john-wiley-sons-1973-pp-xxiv-300-875-cloth-595-paper/694B46B82437F8C96A9BF17A2BD1DBD0>

[Accessed 28 november 2018].

Nationalencyklopedin AB, 2019. *VSB-pakten*. [Online]

Available at: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/vsb-pakten>

NATO, 1949. *North Atlantic Treaty*. [Online]

Available at: https://www.nato.int/cps/ie/natohq/official_texts_17120.htm

[Använd 28 november 2018].

NATO, 2018. *Member states*. [Online]

Available at: https://www.nato.int/cps/ie/natohq/topics_52044.htm

[Accessed 28 november 2018].

Orpo, p., 2016. *Linjapuhe*. s.l.: s.n.

Page, B. I. & Shapiro Y., R., 1992. *The Rational Public, Fifty Years of Trends in Americans' Policy*. Chicago and London: the University of Chicago Press.

Page, B., Shapiro, R. Y. & Dempsey, G. R., 1987. What moves public opinion?. *The American Political Science Review*, 81(1), pp. 23-44.

Perussuomalaiset, 2015. *Perussuomalaisten eduskuntavaaliohjelma - Pääteemat*. [Online]

Available at:

https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/PS/1260?start_year=2010&end_year=2015&type2=yleisohjelma&type1=vaaliohjelma&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100

[Accessed 20 mars 2019].

Planeringkommissionen för försvarsinformation, 2018. *Finländarnas åsikter om utrikes- och säkerhetspolitiken, försvaret och säkerheten*, Helsingfors: Försvarsministeriet.

Planeringskommissionen för försvarsinformation, 2017. *Finländarnas åsikter om utrikes- och säkerhetspolitiken, försvaret och säkerhet*, Helsingfors: Försvarsministeriet.

POHTIVA, 2019. *Pohtiva - Poliittisten ohjelmien tietovaranto*. [Online]

Available at: <https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/>

[Accessed 25 mars 2019].

Putnam, R. D., 1977. *Italian foreign policy: The emergent consensus. In Italy at the polls: The parliamentary election in 1976*. Washington, DC.: Amerivan Enterprise Institute.

Ryska federationen, 1993. *The Consitution*. [Online]

Available at: <http://www.constitution.ru/en/10003000-02.htm>

[Accessed 13 maj 2019].

Salonius-Pasternak, C., 2013. *Frivärld, Stockholm free world forum*. [Online]

Available at: <http://frivarld.se/wp-content/uploads/2014/12/charly-salonius-pasternak-alla-talar-om-nato.pdf>

[Accessed 18 December 2018].

Samlingspartiet, 2011. *Kokoomuksen eduskuntavaalijelma*. [Online]

Available at: https://drive.google.com/drive/folders/0B-eIp_V7TFDS1AwUEhzMFIfR3c

[Accessed 20 mars 2019].

Samlingspartiet, 2015. *Strateginen hallitusohjelma*. [Online]

Available at: https://drive.google.com/drive/folders/0B-eIp_V7TFDS1AwUEhzMFIfR3c

[Accessed 20 mar 2019].

Sannfinländarna, 2011. *Perussuomalaiset r.p:n eduskuntavaaliohjelma*. [Online]

Available at:

https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/PS/398?start_year=2010&end_year=2019&type2=yleisohjelma&type1=vaaliohjelma&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&text=vaaliohjelma&sortable-table_length=100

[Accessed 20 mars 2019].

Schuman, H. & Presser, S., 1981. *Questions and Answers in Attitude Surveys*. 1 red. u.o.:Academic press.

Shapiro, R. Y. & Page, B. I., 1988. Foreign policy and the rational public. *Journal of Conflict Resolution*, 32(4), pp. 211-247.

Shepherd, R. J., 1975. *Public opinion and European integration*. 1 ed. s.l.:Lexington Books.

Sivonen, P., 2016. *Kriisipäätöksenteon rationaalisuus ja Ukrainan kriisi*. [Online]

Available at: <file:///C:/Users/alweckma/Downloads/55951-Artikkelin%20teksti-54828-1-10-20160322.pdf>

[Accessed 8 mars 2019].

Snyder, G., 1984. The Security Dilemma in Alliance Politics. *World Politics*, 36(4), pp. 461-495.

Stahel, D., 2009. *Operation Barbarossa and Germany's Defeat in the East*. 1 ed. Cambridge: Cambridge University Press.

Statsrådet, 2012. *Försvarsministeriet*. [Online]

Available at: https://vnk.fi/documents/10616/622970/J0612_Finlands+s%C3%A4kerhets-+och+f%C3%B6rsvarspolitik+2012.pdf/eac2b45c-0ac5-4713-ab8c-3b9372a5cdde/J0612_Finlands+s%C3%A4kerhets-+och+f%C3%B6rsvarspolitik+2012.pdf.pdf?version=1.0

[Accessed 12 mars 2019].

Statsrådet, 2016. *Statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse*. [Online]

Available at: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75155/VNKJ082016_Statsradets_utrikes-och_B5_kansineen_netto_sv.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[Accessed 12 mars 2019].

Statsrådet, 2017. *Försvarsministeriet*. [Online]

Available at: https://www.defmin.fi/files/3684/JO6_2017_Statsradets_forsvarpolitiska_redogorelse_ruotsi_PLM.pdf

[Accessed 12 mars 2019].

Stimson, J. A., 1989. *Political Analysis*. Michigan: The University of Michigan Press.

Stimson, J. A., 1998. *Public Opinion In America: Moods, Cycles, And Swings*. 2:a upplagan ed. s.l.:Perseus.

Stimson, J. A., 1999. *Public opinion in America: Mood, cycles, and swings*. Boulder: Westview Press.

Svenska Dagbladet, 2018. *Opinionsläget*. [Online]

Available at: <https://www.svd.se/om/opinionslaget>

Svenska folkpartiet, 2011. *Rikkaamman Suomen Puolesta: Vaaliohjelma*. [Online]

Available at:

https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SFP/591?start_year=2010&end_year=2019&type2=yleisohjelma&type1=vaaliohjelma&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100

[Accessed 20 mars 2019].

Svenska folkpartiet, 2015. *Eduskuntavaaliohjelma*. [Online]

Available at:

https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SFP/1079?start_year=2010&end_year=2019&type2=yleisohjelma&type1=vaaliohjelma&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100

[Accessed 20 mars 2019].

Svenska folkpartiet, 2016. *Pohtiva - Poliittisten ohjelmien tietovaranto*. [Online]

Available at: <https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/SFP/925>

[Accessed 27 mars 2019].

Sverigedemokraterna, 2014. *partiprogram.se*. [Online]

Available at: <http://partiprogram.se/sverigedemokraterna#sverigedemokraterna-och-forsvaret>

[Accessed 27 mars 2019].

Tversky, A. & Kahneman, D., 1986. Rational Choice and the Framing of Decisions. *The Journal of Business*, Oktober, pp. 251-278.

Törnudd, K., 2006. *Tidens krav*. första upplagan ed. Helsingfors: Schildts Förlags Ab.

United Nations, General Assembly, 2014. 68/262. *Territorial integrity of Ukraine*. [Online]

Available at: https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BFCF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/a_res_68_262.pdf

[Accessed 8 mars 2019].

Vasemmistoliitto, 2010. *Vasemmistoliiton eduskuntavaalien 2011 vaaliohjelma*. [Online]

Available at:

https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/820?start_year=2000&end_year=2019&type2=yleisohjelma&type1=vaaliohjelma&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100

[Accessed 20 mars 2019].

Vasemmistoliitto, 2015. *Jälleenrakennetaan hyvinvointivaltio - Vasemmiston vaaliohjelma 2015*. [Online]

Available at:

https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VAS/1195?start_year=2010&end_year=2015&type2=yleisohjelma&type1=vaaliohjelma&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100

[Accessed 20 mars 2019].

V-DEM, 2019. *Varieties of Democracy, Russia*. [Online]

Available at: <https://www.v-dem.net/ru/>

[Accessed 11 mars 2019].

Weitsman, P., 2004. *Dangerous Alliances: Proponents of Peace, Weapons of War*. 1 ed. Stanford: Stanford University Press.

Vihreä liitto, 2015. *Änelläsi rakennetaan parempi huominen*. [Online]

Available at:

https://www.fsd.uta.fi/pohtiva/ohjelmalistat/VIHR/1141?start_year=2010&end_year=2015&type2=yleisohjelma&type1=vaaliohjelma&type5=tavoiteohjelma&type3=erityisohjelma&party1=PARLIMENTARY&language1=FI&stext=vaaliohjelma&sortable-table_length=100

[Accessed 20 mars 2019].

Wittkopf, E., 1990. *The Faces of internationalism: Public Opinion and American Foreign Policy*. Durham: Duke University Press.

Woolf, A. F., 2017. *Russian Compliance with the Intermediate Range Nuclear Forces (INF) Treaty: Background and Issues for Congress*, Washington: Cogressional Research Service.

YLE, 2019. *Opinionsundersökning*. [Online]

Available at: <https://svenska.yle.fi/term/yle/18-5904>

[Accessed 14 maj 2019].

Zaller, J. & Feldman, S., 1992. A Simple Theoy of Survey Response: Answering Questions versus Revealing Preferences. *American Journal of Political Science*, 36(3), pp. 579-616.

Zaller, J. R., 1992. *The nature and origins of mass opinion*. New York: Cambridge University Press.

Ziegler, A. H., 1998. *European Public Perceptions of the Atlantic Alliance: Implications for Post-Cold War Security Policy*, Brussels: Methodist College, Fayetteville, North Carolina.